CARMINVM PROVERBIALIVM, TOtius humanæ vitæ ſtatum breuiter deliniantium, necnon vtilem de moribus doctrinam iucundè proponentium,

* *
*

LOCI COMMVNES, IN GRAtiam iuuentutis ſelecti.

Si Chriſtum diſcis, ſatis eſt, ſi cætera neſcis.
Si Chriſtum neſcis, nihil eſt, ſi cætera diſcis.

Impreſſum Londini.

1577.

S. A. I. AD EMPTOREM.

NOn dubito multos Lectores hic fore stultos,
Qui sint dicturi, Liber hic quòd debeat vri:
Quando in eo versus non vllus sit bene tersus,
Ac opus inceptum totum sit prorsus ineptum.
Sunt tamen ipsi illi, qui amant dicteria Grylli,
Et qui Smosmannum cupiunt audire per annum
Turpia dicentem, vel Suarmum spurca loquentem,
Quiq; legunt Pfaffi Calebergi facta, vel affi.
His placet insanus Neidhart, Larin quoque nanus,
Corncus Seufridus bonus est nonas per & idus,
Marcolf laudatur, Eulenspiegelus amatur:
Et quòd non legit, quæ frater Rauschius egit?
Tale quid insulsum, fatuo de pectore mulsum,
Semper sic laudant, vt ad omnia pessima plaudant:
Cum tamen autores soleant corrumpere mores,
Tales, ac dignè possint comburier igne,
Ob res obscœnas, vt dent propter mala pœnas.
Hic liber haud vanas doctrinas, sed bene sanas
Proponit: lustra, non perdes tempora frustra.
Quamuis ad mores meliori carmine flores
Passim venduntur, multumq; & vbique leguntur:
Est tamen his chartis iucunda nonnihil artis,
Qua poterit verè ridendo multa docere,
Proq; venenatis salibus, damnoq; paratis
Ridiculis, horis tradet præcepta decoris.
Nec facile hæc cedent animo, si qui modo credent.
Est breuitas verbis, nec virtus maior in herbis,
Quæ tantum vellunt, & morbos in cute pellunt,
Non vitium mentis purgant prauum facientis.
Ergo ne calca mox librum stulte Menalca:
Sed mage protector fias illi bone lector.
Haud istuc tendit, qui carmina talia vendit,
Vt nunquam poscas meliora, sed hæc modò noscas.
Verùm si fari tentabunt, atque iocari,
Hæc potius belli capiant discenda puelli,
Quàm Veneris spinas tristes, Bacchiq; ruinas.

LOCO-

LOCORVM HVIVS OPVSCVLI INDEX.

A.

Absurda 1
Adiaphora 2
Adulatio ibid.
Aemulatio 113
Aenigmata 2
Aequiuocatio 4
Afflictio ibid.
Aliena 5
Ambitio ibid.
Amicitia ibid.
Amor 8
Animalia 9
Arcanum 11
Arrogantia 12
Ars 14
Assiduitas 17
Astra 19
Astutia ibid.
Auaritia ibid.
Audacia 22
Aula ibid.

B.

Baptismus 23
Bella ibid.
Beneficentia ibid.

C.

Caecitas 25
Calumnia 26
Campana ibid.
Capiuitas 27
Caritas ibid.
Castitas ibid.
Causidici 119
Christus 49
Cibi 27
Coactus 153
Concordia 35
Confessio ibid.
Coniectura ibid.
Coniugium 141
Conscientia 37
Consensus ibid.
Consilium 38
Consortium ibid.
Consuetudo 40
Contemptus 41
Conuiuium 43
Cura 44
Curiositas 45
Cursus ibid.
Custodia ibid.

D.

Damnatio aeterna 117
Damnum 45
Debitum ibid.
Deformitas 89
Deus 46
Diabolus 52
Diffidentia 86

Differemiales 53
Discordia 66
Dissimulatio. 197
Diuersa studia 67
Diuitiæ 68
Doctrina 14
Dominium 72

E.

EBrietas 74
Ecclesia 78
Ecclesiastici 79
Epicedia 83
Error ibid.
Excellentia 83
Exempla ibid.
Experientia 84

F.

FAma 84
Fames 85
Festinatio 86
Festi dies ibid.
Fides ibid.
Finis 87
Forma 89
Fortuna ibid.
Frugalitas 94
Fuga ibid.
Furtum ibid.
Futura 95

G.

GArrulitas 95
Gaudium 96
Gloria 97
Gratia 97
Gratitudo ibid.

H.

HAeretici 98
Herbæ ibid.
Homo 100
Homicidium 104
Honor 105
Hospes ibid.
Humanitas ibid.
Humilitas 106

I.

IActantia 12
Ieiunium 107
Ignauia ibid.
Ignis 108
Ignorantia ibid.
Imperitia 108
Impossibilia 109
Impostura ibid.
Incerta 110
Inconstantia ibid.
Indecora 1
Industria 122
Infamia 26
Ingratitudo 110
Inimicitia 111
Iniuria ibid.
Iniustitia 112
Insidiæ 113
Inuidia ibid.
Inutilia ibid.
Iocus 114

Ira 114
Indicium extremum 116
Iuramentum 118
Ius ibid.
Iuriſtæ 119
Iuſtitia ibid.
Iuuentus ibid.

L.

Labor 122
Laus 124
Leges ibid.
Libertas 125
Lucrum ibid.
Ludus 126
Lux ibid.

M.

Malitia 164
Malum 127
Maria ibid.
Martyria 128
Medicina ibid.
Medicamenta 129
Media ibid.
Memoria 130
Mendacium ibid.
Mendicitas 160
Mercatio 130
Meretrix ibid.
Meteora 131
Mimi 132
Minæ ibid.
Miſericordia ibid.
Modus ibid.
Morbi 134
Mors 136
Mores 140
Mulier 141
Multitudo 146
Mundus ibid.
Munera 150
Muſica 151
Mutuum ibid.

N.

Natura 152
Neceſſitas 153
Nihil 154
Nimium 132
Nobilitas 154
Nouitas ibid.
Nox ibid.
Nuntius 155

O.

Obedientia 155
Obſcuritas 154
Occaſio 155
Ocium 107
Officium 156
Opera ibid.
Origo 157
Ornatus 207

P.

Pædagogia 158
Parentes ibid.
Patientia 159
Patria ibid.
Paupertas 160

Pax 164
Peccata ibid.
Pecunia 68
Peregrinus 169
Peregrinatio ibid.
Periculum 170
Perſeuerantia ibid.
Philautia ibid.
Pictura 171
Pietas ibid.
Pœna malefacti 168
Pœnitentia 174
Poſſibilia ibid.
Potentia 72
Potiones 27
Præpoſtera 1
Præſentia 174
Precatio 175
Principium 176
Proceres 177
Procraſtinatio ibid.
Profuſio ibid.
Promiſſio 178
Proprium ibid.
Prudentia 180
Pudor 182
Pueritia 119

R.

RAritas 182
Requies 183
Riſus ibid.
Ruſtici ibid.

S.

SAnitas 183
Sapores 189
Satietas ibid.
Scriptura ſacra 190
Securitas 191
Senectus 192
Sermo 193
Seruitus 195
Similitudo ibid.
Simplicitas 197
Simulatio ibid.
Solertia 180
Solutio 199
Somnium ibid.
Somnus ibid.
Spes 199
Spiritus S. 52
Stultitia 200

T.

TAciturnitas 202
Tarditas 203
Temperantia ibid.
Tempus 204
Tenebræ 154
Terra 206
Teſtimonium ibid.
Timor ibid.
Trinitas 52

V.

VAletudo 207
Venatio ibid.
Venus ibid.
Veritas

INDEX.

Veritas	207	*Vita*	210
Vestitus	*ibid.*	*Vita æterna*	117
Vexatio	208	*Vitia*	211
Vicinitas	*ibid.*	*Vnus*	212
Vilitas	41	*Voluntas*	*ibid.*
Vinum	74	*Voluptas*	*ibid.*
Violentia	111	*Votum*	175
Virginitas	27	*Vsus*	213
Virtus	209	*Vulgus*	*ibid.*

FINIS.

INDEX.

Veritas	207	Vita	210
Vestitus	ibid.	Vita aeterna	217
Vexatio	208	Vita	211
Vicinitas	ibid.	Vitae	212
Vilitas	41	Voluntas	ibid.
Vinum	74	Voluptas	ibid.
Violentia	111	Verum	175
Virginitas	27	Visa	215
Virtus	209	Vulgus	ibid.

FINIS.

¶CARMINVM PROVERBIALIVM

Loci communes.

ABSVRDA, INDECORA, Prepostera.

Agninis lactibus alligare canem.

I canis ex hilla religatur, mordet in illa.

Aliorum medicus, ipse vulceribus scatet.

Conditor es iuris, qui spernere iura videris:
Crimina condemnas, qui crimine primus haberis.

Item:

Dogma tuum sordet, cum te tua culpa remordet.
Multi corripiunt crimen, quod linquere nolunt.

Annulus aureus in naribus suis.

Est in persona pudor insipiente corona.

Item:

Nullus inungatur nebulo, plebs vndique fatur.

Currus bouem trahit.

Heu serui regnant, domini famulantur: aselli
Ornantur phaleris, de phalerantur equi.

Encomia canere ante victoriam.

Quando potes subijci, non debes dicere, Vici.

Sydera cœlo addere.

Ad mare decliuus omnis currit citò riuus.

Item:

Cui ſunt multa bona, huic dantur plurima dona.

Item:

Hic mos eſt genti, panis prębetur habenti.

Item:

Pernas laudare nullum decet, hoc ſcio clarè.

Item:

Queis ſatis eſt, his plura fiunt, his vndique fertur,
His datur, his emitur: pauper vbique iacet.

Item:

Tu teneas panem, tibi protinus oua dabuntur.

Item:

Vndique per montes currunt in flumina fontes.

ADIAPHORA.

Quod nihil & nulli nocet, vtique non nocet vlli.

ADVLATIO. vide Impoſtura.

Adulari quæſtus nunc eſt multò vberrimus.

Nil dant menſipetę, nil portant pręter Auete.

Item:

Si vis laudari, ſi vis charuſque vocari,
Diſcas adulari: nam tales ſunt modò chari.

AENIGMATA.

Annus, Pannus.

Eſt quiddam ſine P. cui ſeruit noxq; dieſq;:
Cui P. ſi dederis, facies tunicam tibi ritè.

Aue.

Mitto tibi Nauem, prora puppique carentem.

Baculus.

Sum decor in manibus, ſuſtento ſenem, rego greſſus,
Sum terror canibus, habeat me pro duce feſſus.

Caſtanea.

Arbor ineſt ſyluis, quę ſcribitur octo figuris:

Fine

Fine tribus demptis, vix vnam in mille videbis.

C.O.Q.C.S.T.S.

Sunt oculos clari qui cernis ſydera tanquam:
Dico grammaticum, verſum qui conſtruit iſtum.

Cor.

Dimidium ſphærę, ſphęram cum principe Romę,
Exigit à nobis totius Conditor orbis,

Item:

Redde Deo mediam lunam, ſolem, canis iram.

Corvus.

Res volat in ſyluis, nigro veſtita colore:
Si cor abſtuleris, pes tibi Teuto manet.

Gallus Gallinaceus.

Os aperire veta, quęſtorum namque moneta
Ipſius eſt meta, lupus actu, voce propheta.

Glacies.

Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me.

Item:

Mater me peperit: pario mox filia matrem.

Item:

Quam mater genuit, generauit filia matrem.

Homo.

Eſt animal quoddam, quod cunctis eſt bene notum,
De mane quadrupes, medio bipes, ſerò tripes.

Miles obliuiſcitur.

Stultus les ſua mi calcaria viſcitur obli.

Muſcatum.

Si caput eſt, currit: ventrem coniunge, volabit:
Adde pedem, comedes, & ſine ventre bibes.

Pauo.

Angelus in penna, pede latro, voce gehenna.

Pediculos quærere.

In denſis ſyluis venor bis quinque catellis:

Quod capio, perdo: quod non capio, mihi seruo.

Salutem.

Mitto tibi Metulas, cancros imitare legendo.

Ter tria dant septem, scil. literas.

Ter tria dant septem, septem sex, sex quoque tres sunt:
Octo dant quatuor, quatuor faciunt tibi septem.
Hæc bene si numeres, facient tibi milia quinque.

Vrina.

Dic mihi, quod flumen soleat conscendere montes?
Hoc mihi si soluas, Oedipus alter eris.

AEQVIVOCATIO. vide Differentiales.

Erroris mater fuit æquiuocatio semper.

AFFLICTIO.

Afflictis Deus adest.

Auxilium Christi venit ad nos tempore tristi.

Item:

Quando timor maior, tunc Deus est propior.

Item:

Vidi saluatos, prius anxietate grauatos.

Item:

Vngere vult hominem, quem percussit Deus, omnem.

Deus quos amat, arguit & castigat.

Hic homo torquetur, vt sic patiendo probetur,
Vt mens purgetur, vt præmia plura lucretur,
Ne sublimetur, vt Christo gloria detur,
Et præseruetur, ne perpetuò crucietur.

Item:

Nunquam bella bonis, nunquam discrimina desunt:
Et cum quo certet, mens pia semper habet.

Item:

Qui modò torquetur, nescit quàm magna lucretur:
Cùm furit atque ferit Deus, olim parcere quærit.

Item:

Visitat hos homines Christus, quos diligit, omnes.

Tribulatio homines ad Deum conuertit.

Christo quando datur res, spes bona tunc tribulatur.

Item:

Pressa malis anima, dum supplicio tribulatur,
Sæpe recordatur quæ fecerit, & meditatur,
Et dolor & mœror magis inde sibi cumulatur:
Nam per carnales affectus mœsta vagatur.

ALIENA.

De alieno corio ludere.

Læditur Vrbanus, non claudicat inde Romanus.

Item:

Scindo corrigias ex pelle tua mihi latas.

Item:

Si calcar proprium sit, equus tuus, ambulo multum.

AMBITIO.

Gloria crocodylus.

Non honor est, sed onus, species læsura ferentem:
Et plus ardescit ambitio quando senescit.

Item:

Sponsa volens nosci, defœdauit sacra templi.

AMICITIA.

Ama tanquam osurus, oderis tanquam amaturus.

Tu Caueas dici nimium laudator amici:
Tempore monstrabit, quantum te semper amauit.

Amicus Certus in re incerta cernitur.

Dum tribulor grauiùs, tunc nosco quis sit amicus.

Item:

Hunc fidum dico, bene qui succurrit amico.

Item:

In paupertate, quis amicus, noscitur à te.

Item:

Tempore fœlici non cognoſcuntur amici:
Sorte patet miſera, quę ſit dilectio vera.

Item:

Verus amicus erit, qui plus me quàm mea quęrit.

Item:

Verus amor miſerum nunquam contemnit amicum.

Amici cum fortuna mutantur.

Tempore fœlici, multi numerantur amici:
Cum fortuna perit, nullus amicus erit.

Amici multi fœlicium.

Cui bene ſuccedit, is amicos ſępe videbit.

Amici peccantes reprehendendi potius, quàm imitandi.

Dilige ſic homines, vt eorum crimina vites.

Amicos nouos parans, ne obliuiſcaris veterum.

Antiquus gladius, vetus atque fidelis amicus,
Credite, temporibus hęc valuêre ſuis.

Item:

Calles antiquos ſerues, veteres & amicos.

Item:

Non eſt antiquus per te damnandus amicus.

Denudare amici myſteria, deſperatio eſt animæ infœlicis.

Prudens celabis, quod amicis turpe putabis:
Ne culpent plures, quod ſolus pandere cures.

Modus retinendorum amicorum.

Plurima des, perpauca petas, nil accipe: ſi nil
Accipias, & pauca petas, & plurima dones,
Gratus eris populo, te mille ſequentur amici.
Si nihilum trades, citò eris priuatus amico:
Plurima ſi quęres, multam patiere repulſam:
Si multa accipias, populus te dicet auarum.

Nil cape, pauca petas, des plurima, habebis amicos.

Item:

Temporibus noſtris quicunque placere laborat,
Det, capiat, quęrat, plurima, pauca, nihil.

Ne cuiuis dexteram injeceris.

Qui conſanguineus, mihi firmior extat amicus.
Stultus cunctorum fit, quiuis amicus eorum.

Neceſſarius eſt neceſſarius.

Audiui dici, quòd erunt duo ſemper amici.

Item:

Nemo ſibi ſatis eſt, eget omnis amicus amico.

Item:

Non vllus medicus melior quàm fidus amicus.

Item:

Plus valet in fido bene fidus amicus amico,
Quàm nummis plena de quolibet ære crumena.

Item:

Rex eſt mendicus, cui non eſt vllus amicus.

Item:

Tunc mors optatur, cum nullus amicus habetur.

Item:

Vera tibi dico, quòd amicus debet amico.

Item:

Vſus amicorum bonus hic & vbique locorum.

Tuta frequensq́, via eſt, per amici fallere nomen.

Non eſt veridicus ſubridens omnis amicus.

Item:

Plus nocet, vt noſtis, ad cuncta domeſticus hoſtis.

Item:

Rebus in humanis tria ſunt peiora venenis:
Peruerſus ſocius, mala fœmina, falſus amicus.

Vulgus amicitias vtilitate probat.

Qui mea plus quęrit, falſus amicus erit.

AMOR.

Absentia debilitatur amor.

Qui procul ex oculis, procul est à lumine cordis.

Amata relinquere durum est.

Est amor ingratus, cum non sit amator amatus.

Item:

Est oculo gratum, speculari semper amatum.

Item:

Heu dolor est, gratis abscedere rebus amatis.

Item:

Illi pœna datur, qui semper amat, nec amatur.

Amor fugiendo vincitur, contrà verò augetur.

Cede, Venus cedit: si stas, Venus improbra lædit:
Si fugias Veneris prælia, tutus eris.

Item:

Ipse bene poteris luxus frœnare furorem,
Si fugias: potior potio nulla datur.

Item:

Qua specie Martis venit victoria Parthis,
Hac Venerem fugito, qua fuga sola fugit.

Item:

Vsu crescit amor omnis, de crescit abusu.

Ex aspectu nascitur amor.

Non affectatur, oculus quod non speculatur.

Item:

Virginis aspectus penetrat sine vulnere pectus.

Miser est qui amat.

Dulce malum, mala dulcedo, dulcor & amarus,
Cuius odor sapidus, insipidusque sapor.

Item:

Nescio quid sit amor, nec amo, nec amor, nec amaui:
Sed scio, si quis amat, vritur igne graui.

Item:

Non

Non amor, vt perhibent, Deus est: sed amaror & error:
Numen, amor nullus: numen inane, Venus.

Item:

O Deus, in quantis animus versatur amantis!

Item:

Omnis amans, amens: amor est insania: sano
Insanit certò pectore, quisquis amat.

Item:

Pallet amans omnis: namq; hic color aptus amanti.

Item:

Pallida furtiuum facies monstrabit amorem.

Item:

Quot campo flores, tot sunt in amore dolores.
Nec modus & requies, nisi mors, reperitur amoris.
Cedit amor verus, ab amantis pectore serus.

Item:

Vnam semper amo, cuius non soluor ab hamo.
Scilicet insano nemo in amore uidet.
Cæcat amor mentes, ac interdum sapientes.

Item:

Quamuis fœdatur, cuiuis placet id quod amatur.

Item:

Quatuor ista timorq;, odium, dilectio, census,
Sæpe solent boni rectos peruertere sensus.

Item:

Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam:
Quisquis amat ceruam, ceruam putat esse Mineruam:
Quisquis amat luscam, luscam putat esse venustam.

Item:

Vrit amor cæcus, non est amor arbiter æquus:
Nam deforme pecus iudicat esse decus.

ANIMALIA.

Animalia quædam hominem suis superant proprietatibus.

Nos aper auditu præcellit, aranea tactu,
Vultur odoratu, lynx uisu, simia gustu.

Animalia sine cibis viuentia.

Quatuor ex puris vitam ducunt elementis:
Chameleon, talpa, maris halec, & salamandra.
Halec vnda fouet, ignis pascit salamandram,
Talpam terra nutrit, aer quoq; chameleontem.

Animalium quorundam ætates.

Sepes de virgis per tres annos bene durat,
Et per tres sepes sit tibi vita canis,
Et per tres canes sit tibi vita caballi,
Et per tres cabalos viuere possit homo,
Et per tres homines asinus bene viuere possit,
Et per tres asinos aucam tu viuere dicas,
Et per tres aucas cornicis vita probatur,
Per tres cornices viuere coruus habet,
Et per tres coruos viuere quercus habet,
Et per tres quercus elephantem viuere dicas.

Auca.

Floribus arboreis fulua creatur auis.
Arbor obumbrat aquas, flos concipit et grauidatur,
Conceptum reijcit, in aquam cadit, auca creatur,
Fit cibus egregius, nobilibusque detur.
Hæc auis a coitu stat libera, virgo putatur,
Non nidos, non oua parit, nulli sociatur:
Sicut enim peperit flos, ita sola fuit.

Canis.

De cane laudando quatuor bene disce probando:
Est lingua medicus, dominoque fidelis amicus,
Aedes custodit, fures latrandoque prodit.

Castor.

Quæstio soluatur, Cum castor ab hoste fugatur,
Cur ablatiuos dentes gerit in genitiuos?

Illos

Illos dente ferit, quia sic euadere quærit.

Glis.

Ah homo, si scires, quanta faciunt mala glires,
Vtiq; vitares, & pelles non adamares.

Insectorum quorundam ortus.

Bos dat apes, dat bruchos equus, fucos quoque mulus,
Dat vespas asinus, sic ait Isidorus.

Monachus piscis.

Piscis vbi monachus, seu forma monastica crescit,
Fertque cucullatum per maris alta caput,
Calceus est illi conformis & ampla cuculla,
Tam bene dispositа, qua non foret aptior vlla,
Et quasi vox hominis garrula lingua satis.
Frons, manus & vultus hominum, moderamine sulcus,
Dum facit insultus, reboatque mouetque tumultus,
Mergere nauiculas sæpius arte parat.

Sus.

Os veteris durum porci, sed non bene purum.
Sus malè pingueſcit cum furfure, sed citò crescit.

Turtur.

Turtur perpetuò primum sibi seruat amorem,
Amissoque pari, nescit habere parem:

ARCANVM.

Arcana celanda.

Clarius hoc egomet scio, qua me calceus vrget.

Item:

Res occultandæ tacitis sunt participandæ.

Occultæ musices nullus est respectus.

Condita decrescit, vulgata scientia crescit.

Item:

Infœlix qui multa sapit, nescitque docere:
Infœlix qui pauca sapit, spernitq; doceri:
Infœlix cuius prodest sapientia nulli.

Tempus omnia reuelat.

Nil adeò ſubtile, dies quin detegat vltrò:
Nil igitur facias, cur puduiſſe queas.

Item:

Non manet occultum, quod latro facit, nec inultum.

Item:

Quicquid nix celat, ſolis calor omne reuelat.

ARROGANTIA
Iactantiaq;.

Deus ſuperbis reſiſtit.

Diſce ſupercilium deponere, diſce timere
Ante pedes foueam, quiſquis ſublimè minaris.

Item:

Eſt verum verbum, Frangit Deus omne ſuperbum.

Item:

Stultus in hoc verbo, loquitur rex ore ſuperbo:
Vah Babylon, Babylon, proprio te robore ſeruo,
Omnia regna rego, ſum deus orbis ego.
Cumq; loquendo ſedet, Deus altiùs intonat æde:
Prorſus ab hac ſede, tibi dico ſuperbe, recede,
Vt pecus incede, gramina pronus ede:
Brutus es, in terris fœno veſceris & herbis,
Eſto timor populis & pœna futura ſuperbis,
Exemplarq; regum, qui malè regna regunt.

Item:

Vindicat elatos iuſta ruina gradus.

Extra periculum ferox.

Non omnis pugnat, minitans qui fortia clamat.

Item:

Nuſquam iactares grandes procul ipſe molares.

Item:

Sæpe minus faciunt homines qui magna minantur.

Fœlix ſe erigendo fœlicitatem amittit.

Dum

Dum petit elatis nimium ſublimia pennis,
Icarus, Icarias nomine fecit aquas.

Item:

Icare nate bibis? iam iam ſine patre peribis?
Iam tibi dixi bis: Medio tutiſſimus ibis.
Icarij fati memores eſtote beati.

Item:

Si tibi gratia, ſi ſapientia, formaq; detur,
Sola ſuperbia deſtruit omnia, ſi comitetur.

Laus propria ſordet.

Ne iactes, quia laus proprio ſordeſcit in ore.

Item:

Qui ſeſe laudat, laudis ſe munere fraudat.

Item:

Quilibet ignotis de ſe bona prędicat: & qui
Non habet, vſurpat nomina magna ſibi.

Item:

Seſe vicinos iactans habet vndiq; prauos.

Item:

Vincat opus verbum, minuit iactantia famam:
Nec ſine re cupias tu nomen habere magiſtri.

Qui ſe putat aliquid ſcire, nondum ſcit quomodo oporteat ſcire.

Doctus ait, ſe ſcire nihil, ſe plurima narrat
Scire ſed indoctus: ſcit prior, iſte putat.

Item:

Futilis omnis homo eſt, perſuaſa turgidus arte:
Scit ſapiens doctus plurima, ſcitq; nihil.

Item:

Omnis homo nihil eſt, aliquid qui ſe putat eſſe.
Eſt aliquid, quiſquis ſe putat eſſe nihil.

Quid ſuperbis terra & cinis?

Cum fæx, cum limus, cum res viliſſima ſimus:

Vnde

Vnde ſuperbimus? neſcimus quando perimus.

Item:

Quid miſer elato turgeſcis homuncule vultu?
Cras eris in vili putre cadáuer humo.

Item:

Vnde ſuperbit homo, cuius conceptio culpa:
Naſci, pœna: labor, vita: neceſſe, mori?

Superbia vitium eſt rebus ſolenne ſecundis.

Cum bene pugnabis, cum cuncta ſubacta putabis,
Quæ magis infeſtat, vincenda ſuperbia reſtat.

Item:

Luxus opum, proles generoſa, ſcientia, forma,
Bis duo ſunt, quibus extollit quis ſe ſine norma.

Item:

Tu nimis extolli per prælia proſpera noli:
Regi namque proli ſunt omnia ſubdita ſoli.

Vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil eſt opus.

Non figat ſigna, qui laude facit bene digna.

Item:

Rumiferet de te tua non, ſed vox aliena.

Item:

Verbis non iacta te, ſed facias bona facta.

ARS ET DOCTRINA.

Ars naturæ defectum in multis ſupplet.

Ars compenſabit, quod vis tibi parua negabit.

Artium liberalium proprietates.

Gram. loquitur, Dia. vera docet, Rhet. verba colorat,
Muſ. canit, Ar. numerat, Geo. ponderat, Aſt. colit aſtra.

Aurora amica Muſis.

Surgere non ceſſes, cum Phœbus ſurgit ab ortu:
Mane bonis ſtudijs quilibet aptus erit.

Cur neſcire pudens prauè, quàm diſcere, malo?

Non pudor eſt quæri, quæ neſcis, ſiue doceri:

Qui

Qui ſcit, laudatur: qui neſcit, vituperatur.

Doctrina à iuuentute amplectenda.

Artem ſcruteris, quamuis opulentus haberis.

Item:

Audi doctrinam, ſi vis vitare ruinam.

Item:

De ſtudio, ſocie, redeuntem videro cùm te,
Ecce, quid ediſti, non quæram, quidúe bibiſti,
Aut quid feciſti? ſed quæram, Quid didiciſti?

Item:

Diſce bonas artes, cum tempora dantur & anni,
Quiſquis amas Muſas literulasque puer.
Tempus adhuc veniet poſt paucos forſitan annos,
Quo luſiſſe minus, plus didiciſſe uelis.

Item:

Diſcere ne ceſſes, ſi doctor maximus eſſes.
Nam per doctrinam poteris vitare ruinam.

Item:

Diſcere non pudeat, vultum doctoris honora:
Ne malè tempus eat, vigilans attentè labora.

Item:

Doctrinæ cultus ſpernit nemo niſi ſtultus.

Item:

Exceptis Græcis, exceptis atque Latinis,
Iurè poteſt dici barbarus omnis homo.

Item:

In ſtudio tria damna luo, ſi non bene diſco:
Nummos conſumo, modicum ſcio, tempora perdo.

Item:

Mens ſine doctrina manet in te certa ruina.

Item:

Quid ſine doctrina uita eſt, niſi fœda latrina?

Item:

Scribere

Scribere, cantare discas, Latinaque fari:
Si pauper fueris, posteà dives eris.

Item:

Si puer hoc sciret, quantum doctrina valeret,
Rarò dormiret: sed nocte dieq; studeret.

Item:

Vt ver dat florem, flos fructum, fructus odorem:
Sic studium morem, mos sensum, sensus honorem.

Ingenium vires superat.

Ars animos frangit, & firmas destruit vrbes,
Arte cadunt turres, arte leuatur onus:
Nam solet ars dominum sæpe iuuare suum.

Item:

Scit manus attrahere, quod nescit homo remouere.

Ingenio, non libris inuitendum.

Cordi, non chartæ, tradas, quæ noueris arte:
Nam si charta cadit, mox tota scientia vadit.

Item:

Mille tenere libros, raroq; studere, parumq;
Scire, nihil laudis, plus leuitatis habet.

Item:

Qui multos densat libros, nec proficit arte,
Tantalus in medijs stat sitibundus aquis.

Item:

Qui nihil ingenio, sed libris omnia mandat,
Nil tenet amissis forsitan ille libris.

Non omnibus datur adire Corinthum.

Ingenium nisi sit, studium flos est sine fructu:
Hæc duo coniuncta fructificare solent.

Omnis terra alit artem.

Disce bonas artes: alit omnis terra peritos:
Vnquam nec fiet, qui bene discit, inops.

Item:

Hi

Hic duo, hic bis ter factores, nemo magister.

Item:

Musas disce bonas: doctos fouet vndique tellus:
Nec, bene qui didicit, Codrus egenus erit.

Qui alios docet, seipsum docet.

Condita decrescit, vulgata scientia crescit.

Item:

Discere si queris, doceas, sic ipse doceris:
Et studio tali tibi proderis, atque sodali.

Sapiens sua bona secum fert.

Ars manet, ars durat, fortuna recedere curat.

Item:

Ars si portatur, tunc portans non oneratur.

Item:

Artem qui sequitur, rarò pauper reperitur.

Item:

Plus probo thesaurum docti, quàm diuitis aurum.

Item:

Portatur leuiter ars, ergo disce libenter.

Item:

Res valet, ars præstat: si res perit, ars mihi restat.

Sapientia se offert quærentibus eam.

Vide Assiduitas.

Discat qui nescit: nam sic sapientia crescit,
Crescit & augetur, si temporis vsus habetur:
Nam datur immensus in longo tempore sensus.

Vnus dies non sat est ad parandam eruditionem.

Nemo fit natus mox Rabbi iurè vocatus.

Item:

Quis puer auditus, vel visus, in arte peritus?

ASSIDVITAS.

Assidua stilla saxum excauat.

Ars certos, vsus promptos, imitatio reddit

Artifices aptos, tria concurrentia ſummos.

Item:

Aſiduum ſtudijs ſe præbeat ille, Dearum
Aurea qui ſperat tecta ſubire nouem.

Item:

Diſcere, quærere, ſæpe reſoluere ſit tibi cura:
Hæc tria ſunt via qua ſapientia fit valitura.

Item:

Frangitur ad latices nux, iterando vices.

Item:

Gutta cauat lapidem, non vi, ſed ſæpe cadendo:
Sic homo fit doctus, non vi, ſed ſæpe legendo.

Item:

Lectio lecta ſemel, decies repetita placebit:
Sin decies repetas, decies repetita patebit.

Item:

Multa rogare, rogata tenere, retenta docere,
Hæc tria diſcipulum faciunt ſuperare magiſtrum.

Item:

Quære, recordare, retine, lege, ſæpe relecta,
Sic omnes claues tibi dat ſapientia recta.

Item:

Surge puer, vigila, canta, lege, diſce vel ora,
Sic fac vt nulla ſine fructu tranſeat hora:
Sic fit hora breuis, & labor ipſe leuis.

Semper tibi pendeat hamus.

Sæpe dat vna dies, quod totus denegat annus.

Succeſſiuè fit motus.

Arbor per primum quæuis non corruit ictum.

Item:

Eſt arbor dura decies ferienda caſura.

Item:

Gutta pluit, ſic vnda fluit, ſic flumina creſcunt.

Pauca

Pauca scis, si discere uis, sic multa patescunt.

Item:

Post hunc nunc ruit hic pilus, & caluus fit homo sic.

Item:

Qui nescit partes, inuanum tendit ad artes.

Item:

Singula captentur, sic omnia ferre tenentur.

ASTRA.

Astronomia non spernenda.

Astra caue spernas, vitam qui ducis ab astris.

Astra regunt homines, sed regit astra Deus.

Item:

Stellis ac herbis vis est, sed maxima verbis.

Duodecim signa cælestia.

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo.
Libraq;, Scorpius, Arcitenes, Caper, Amphora, Pisces.

ASTVTIA.

Astu vincit homo cuncta creata solo.

AVARITIA.

Atticus moriens porrigit manum.

Clericus annosus, licet annus sit furiosus,
Non curat brumam, dum drachmam suscipis vnam.

Item:

Quamuis algescit, & presbyter ipse senescit,
Frigora non curat, donec oblatio durat.

Item:

Quando senex fueris, tibi plus amor imminet æris.

Auari odiosi sunt omnibus.

Erras, si speres, quòd plus te diliget hæres
Sub terra positum, quàm tu te diligis ipsum.

Item:

Luxuriem fugito, simul et vitare memento
Crimen auaritiæ: nam sunt contraria famæ.

Item:

Nunquam ſtat clarus, nec tutus dives auarus.

Auari timent aſſidnè.

Ad ciſtam domina vadit ſepiſſimè parca.

Cupidus magis damno afficitur.

Nil habeat verè, qui vult bona ſolus habere.

Item:

Qui binos vna lepores ſectabitur hora,
Vno quandoque, quandoque carebit vtroque.

Item:

Qui lucra lenta fugit, damna repentè ſubit.

Dives aut iniquus, aut iniqui hæres.

Cùm moritur dives, concurrunt tres ibi lites:
Dæmon vult animam, conſanguineus quoque gazam,
Vermes in terra faciunt cum corpore guerra.

Item:

Quiſquis ditatur, rapidos miluos imitatur.

Lari ſacrificant auari.

Sic dat dona ſua, ſicut dat mella geniſta.

Nullus emptor difficilis bonum edit obſonium.

Caſeus eſt carus, ſic dixit preſul auarus,
Non inſcindatur, ſed pro feſto teneatur.

Item:

Non obolus ſolus pingue parabit olus.

Semper auarus eget.

Aeſtimat eſſe parum ſibi, quicquid habet cor auarum.

Item:

Dives es vt Crœſus, ſed vnis pauper vt Irus.

Item:

Dives marceſcit, quanto plus copia creſcit.

Item:

Dives ſemper hiat, pars maior vt ſibi fiat.

Item:

Non est in mundo diues, qui dicit, Abundo.

Item;

Nulla ditari ratione potestis auari:
Vos faciunt inopes, quas cumularis opes.

Item:

Omnes thesauri nunquam satiant cor auari.

Item:

Omnia des cupido, sua non perit inde cupido.

Item:

Orco siue mari mens æquiparatur auari.

Item:

Perpetuò lignis crescit crescentibus ignis.

Item:

Quę magis optantur, cùm plenius accumulantur,
Non satiant mentem semper maiora petentem.

Item:

Quo plus sunt potę, plus sitiuntur aquę.

Item:

Tantalus in Stygijs nec aqua fruitur, neq; pomo:
Sic in diuitijs aret auarus homo.

Item:

Vult oculus nequam prius impleri stomachus quàm.
Tenax requiris prodigum.
Aurum quod seruas, & quicquid auarus aceruas,
Quod parcus quæres, effundet prodigus hęres.

Item:

Inijcies fisco, quicquid non vis dare Christo.

Item:

Non sibi, sed alijs, aries sua vellera portat:
Sic alijs cumulat diues auarus opes.

Item:

Prodigus est natus, de parco patre creatus.

Virtus post nummos.

Ad lucrum mores multi sunt, non ad honores.

Item:

Qui studet nummis, hic præfert infima summis,
Condita factori præponit et eius amori.

AVDACIA.

Audenter fortuna iuuat.

Qui plus exponit, plus lucri sæpe reponit.

Nihil supra vires audendum.

Displicet ille labor, sub cuius pondere labor.

Item:

Est durum clarè, contra flumen natitare.

Item:

Exiguas in se vires alietus habendo,
Exiguas volucres depascit dispiendo.

Item:

Hoc attentabis, fieri quod posse putabis.

Item:

Non canit in templo, nisi quod scit presbyter, amplo.

Item:

Non tibi sume iugum, quod vis tua ferre recusat:
Pondere sub modico tutius ire potes.

Item:

Quod potes, id tecum tentes, & viribus æquum.

Item:

Si nescis iacere lapidem, demitte iacere.

Item:

Tu vires metire tuas: si fortis es, aude
Grandia: si fragilis, humeris impone minora.

Item:

Vltra posse viri non vult deus vlla requiri.

AVLA.

Aulæ summoperè vitandæ.

Rem

Retrò ſedet ianuam, non inuitatus ad aulam.

Item:

Stabit poſt valuam, non inuitatus ad aulam.
Commoda ſi quæris, ne principibus ſocieris.

Item:

Fœtor olet caulæ melius quàm mobilis aulæ.

Item:

Regum ſollicita quicunq; ſeneſcit in aula,
Aut fuit, aut ſemper poſtulat eſſe miſer.
Exeat aula qui volet eſſe probus.
Non mihi ſit ſeruus, medicus, propheta, ſacerdos.

Item:

Parens virtuti neſcit modò regibus vti.

Item:

Vita palatina dura eſt, animæq; ruina.

BAPTISMVS.

Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.
Induimur Chriſto, qui baptizamur in ipſo.

Item:

Inſons eſſe volens, iſto mundare lauacro,
Seu proprio premeris crimine, ſeu patrio.

BELLA.

Incerti fallax fiducia Martis.
Eſt nulli certum, cui pugna velit dare ſertum.

Item:

Sæpe chalybs chalybem domitat, pugnare volentem.
Nulla fides pietáſque viris qui bella ſequuntur.
Non amat hic leſum, qui fert ad prælia geſum.
Nulla ſalus bello, pacem te poſcimus omnes.
Quid mihi cum bellis? ſeruit mea cura puellis.

BENEFICENTIA.

Animum dantis oportet aſpicere.
Dat pyra, dat poma, qui non habet aurea dona.

Benefacite & mutuum date, nihil inde sperantes.

Da citò, da gratis, da munera congrua cuique:
Cùm dare non poteris munera, verba dabis.

Item:

Dans vt reddatur sibi, iustè decipiatur.

Item:

Gratia nulla datur, si munere munus ematur.

Item:

Qui mihi vult dare, non debet dicere quare.

Bis dat, qui citò dat.

Bis non spondebis, quod mox præstare valebis.

Item:

Da tua, dum tua sunt: post mortem tunc tua non sunt.

Item:

Dandi tolle moras, dando citò munus honoras:
Munus dedecoras, inueniendo moras.

Item:

Denigrat meritum dantis mora: sed data raptim
Munera plus laudis, plusque fauoris habent.

Item:

Gratia debetur pro munere, si citò detur:
Sed si tardetur, ingratum munus habetur.

Item:

Plus valet hoc tribuo, quàm tribuenda duo.

Item:

Qui citò dat, bis dat: qui tardat munera, nil dat:
Par erit mutuo, qui dabit absque citò.

Item:

Quod datur in manibus, hoc arridet mihi munus.

Gratia gratiam parit.

Alternando boni nos dona manemus amici.

Item:

Da quandoque tua, si vis habere mea.

Item:

Item:

Debes parua dare, si vis maiora rogare.

Item:

Fac bene, seruitium quia non perit vndique gratum.

Item:

Officijs gratus sis, vt fias adamatus.

Item:

Sæpe solet dici, sient per manus amici.

Hilarem datorem diligit Dominus.

Dat bene, dat multum, qui dat cum munere vultum.

Item:

Da facie læta: sine lætitia faciei
Quod dederis perdes, rem meritumq; rei.

Item:

Qui dare vult alijs, non debet dicere, Vultis?

Item:

Si des plorando, perdis tua munera dando.

Homo homini Deus.

Dum bene vult, facilè quit homo succurrere cuique.

Item:

Lædere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

CAECITAS.

Cæci vita miserrima.

Cæcus inops dictus, quamuis varijs sit amictus.

Item:

Cæcos cum claudis in fine venire videbis.

Neque cæcum ducem, neque amentem consultorem adhibeas.

Cæcus agens cæcum, facit ipsum sternere secum.

Item:

Si cæcus cæcum conatur ducere secum,
In foueam ductor cadit, atque deinde secutor.

CALVM-

CALVMNIA ET INfamia.

A vicinis ac municipibus vicinorum ac municipum scelera prodi solent.

Est patriota meus, mea scandala dicere promptus.

Item:

Fit mea culpa nota, narrante meo patriota.

Item:

Qui se non noscat, vicini iurgia poscat.

Falsum probrum non perueniat vltra aures.

Si decus est morum, ne cures verba malorum.

Item:

Si non morderis, cane quid latrante vereris?

Non est remedium aduersus sycophantæ morsum.

Affligit tortor, grauis affligitque loquutor.

Item:

Cunctorum, multis eget, implens ora farinis.

Item:

Dicitur absente me, quod non me præsidente.

Item:

Lingua citò lædit, sed læsio rarò recedit.

Item:

Os hostis rarò loquitur bona non sibi charo.

Item:

Qui mea post terga dicit mendacia verba,
Vellem vt linguam perderet ipse suam.

Item:

Scindit ventosa gladio plus lingua dolosa.

CAMPANA.

En ego campana nunquam denuncio vana,
Laudo Deum verum, plebem voco, congrego clerum.

Item:

Funera plango, fulgura frango, sabbatha pango,

Excito

Excito lentos, diſsipo ventos, paco cruentos.

CAPTIVITAS.

Nil refert, vno conſtringi, vel pede bino.

CARITAS.

Quiſq; vili emere ſtudet.

Taxatur carè, quod vendetur preciosè.

Quæ cara ſunt, meliora cenſentur.

Salmo vileſcit, nummo dum gobio creſcit.
Carè taxata, non eſt res vendita grata.

CASTITAS ET VIRGINITAS.

Caſta placent ſuperis.

Deſpice fœtorem Veneris, ſectare pudorem.

Item:

Dilige munditiam ſuper omnia munera primam:
Si mundus fueris, Chriſtum ſuper aſtra videbis.

Nubere melius eſt quàm vri.

Virgo matura, niſi nubat, erit ruitura.

Nulla reparabilis arte, læſa pudicitia eſt.

Bis duo notaui, quæ non poſſunt reuocari:
Virginitas, tempus, dictum verbumque iuuentus.

Item:

Clericus ad bella pronus, laſciua puella,
Martius in flore, caret horum finis honore.

Item:

Per Veneris morem virgo citò perdit honorem.

Virginem vitiare fas non eſt.

Eſt magnum crimen, corrumpere virginis hymen.

CIBI ET POTIONES.

Non bene prandebit, potu quicunque carebit.
Non omne eſt ſaluum, temerè quod mittis in aluum:
Quod tibi ſit ſanum videas, non quotidianum.

Acetum. vide infrà Cereuiſia. Anguilla. vide infrà Caſeus. Animalium viſcera.

Egeritur

Egeritur tardè cor, concoquitur quoque durè:
Sic quoque ventriculus, tamen exteriora probantur:
Reddit lingua bonum nutrimentum medicinæ:
Concoctu facilis pulmo est, citò labitur ipse:
Est melius cerebrum gallinæ quàm reliquorum.

Item:

Ilia porcorum bona sunt, mala sint reliquorum.

Anisum.

Copia dulcoris, anisi sit melioris:
Emendat visum, stomachum confortat anisum.

Aqua.

Potus aquæ sumptus comedenti incommoda præstat,
Hinc friget stomachus, crudus & inde cibus.

Aues.

Nans auis est lentè, verrens torrenda repentè.

Item:

Sunt bona gallina, & capo, turtur, sturna, columba,
Quiscula, phasiades, merulæ, simul ortygometra,
Perdix, frigellusque, otis, tremulusque amarellus.

Butyrum.

Lenit & humectat, soluit sine febre butyrum.

Item:

Mitem, nec mirum, dat sensum dulce butyrum.

Carnes.

Dulcior est caro, quæ magis ossibus hæret vbique.

Porcinæ.

Carnes porcinæ cum cepis sunt medicinæ.

Item:

Est caro porcina sine vino peior ouina:
Si tribuis vina, tunc est cibus & medicina.

Vitulinæ.

Pro cibo dimidio carnes vituli reputato.

Item:

Sunt

Sunt nutritiuæ multum carnes vitulinæ.

Caseus.

Caseus allatus conuiuis est malè gratus.
Nam sua natura non signat fercula plura.

Item:

Caseus, anguilla, mortis cibus ille vel illa,
Ni bibas & rebibas, & rebibendo bibas.

Item:

Caseus est gelidus, stipans, crassus, quoque durus.

Item:

Caseus est nequam, quia digerit omnia, se quàm.

Item:

Caseus & cepæ veniunt ad prandia sæpè.

Item:

Caseus & panis sunt optima fercula sanis:
Si non sunt sani, tunc hunc non iungito pani.

Item:

Ignari Medici me dicunt esse nociuum:
Et tamen ignorant, cur nocumenta feram.
Expertis reor esse ratum, quia commoditate
Languenti stomacho caseus addit opem.
Caseus ante cibum confert, si defluat aluus:
Si constipetur, terminet ille dapes.

Item:

Non Argus, Largus, non Matthusalem, Madalene,
Non Iob, non Lasarus, caseus ille bonus.

Cepæ.

Contritis cepis loca denudata capillis
Sæpe fricans, capitis poteris reparare decorem.

Item:

De cepis Medici non consentire videntur.
Fellitis non esse bonas, ait ipse Galenus:
Phlegmaticis verò multum putat esse salubreis.

Non

Non modicum ſanas Aſclepius adſerit illas,
Præſertim ſtomacho, pulchrumque creare colorem.

Ceraſa.

Si ceraſum comedas, tibi confert grandia dona,
Expurgat ſtomachum, nucleus lapidem tibi tollit,
Hinc melior toto corpore ſanguis ineſt.

Cereuiſia.

Craſſos humores nutrit ceruiſia, vires
Præſtat, & augmentat carnem, generatque cruorem,
Prouocat vrinam, ventrem quoque mollit, & inflat,
Frigidat & modicum. Sed plus deſiccat acetum,
Frigidat, emaceratque, melanch. dat, ſperma minorat,
Siccos infeſtat neruos, & pinguia ſiccat.

Item:

Non acidum ſapiat ceruiſia, ſit bene clara,
Ex granis ſit cocta bonis ſatis, ac veterata:
De qua potetur, ſtomachus non inde grauetur.

Cibi bene nutrientes.

Nutrit triticum & impinguat, lac, caſeus inſans,
Teſticuli, porcina caro, cerebella, medullæ,
Dulcia vina, cibus guſtu iucundior, oua
Sorbilia, & ficus maturæ, vuæque recentes.

Item:

Oua recentia, vina rubentia, pinguia iura,
Cum ſimila pura, naturæ ſunt valitura.

Cibi infirmis noxij.

Perſica, poma, pyra, & lac, caſeus, & caro ſalſa,
Et caro ceruina, & leporina, bouina, caprina,
Atra hæc bile nocent, ſuntque infirmis inimica.

Condimentum.

Saluia, ſal, vinum, piper, allia, petroſelinum,
Ex his fac ſalſam, ne ſit commixtio falſa.

Crocus.

Confortare

Confortare crocum dixerunt exhilarando,
Artus defectos reficitque, hepar reparatque.

Item:

Crocus assumptus pulchrum dat tibi colorem,
Et mollit pectus, prauum purgatque cruorem.

Fœniculum.

Semen fœniculi pellit spiracula culi.

Fungi.

Vsu fungorum caueas ne decipiaris:
Nam sunt mortiferi, vitiorum suntque datiui.

Halec.

Halec assatum Thuringis est bene gratum,
De solo capite faciunt sibi fercula quinque.

Lac.

Lac *phthisicôis* sanum caprinum, postque cameli,
Ac nutritiuum plus omnibus est asininum,
Plus nutritiuum vaccinum sit, quoque ouinum.
Adsit si febris, caput & doleat, fugiendum est.

Marathrum.

Bis duo dat marathrum: febres fugat atque venenum,
Et purgat stomachum, lumen quoque reddit acutum.

Mespila.

Multiplicant mictum, ventrem dant mespila strictum:
Mespila dura placent, sed mollia sunt meliora.

Muscatum.

Humorem pellit muscatum sæpe comestum,
Alleuat pectus, cor, & præcordia pellit.

Mustum.

Impedit urinam mustum, soluit citò ventrem:
Hepatis *emphraxin*, splenis generat lapidemque.

Item:

Prouocat vrinam mustum, citò soluit, & inflat.

Nuces.

Nuces.

Poſt piſces nux ſit, poſt carnes caſeus adſit.

Item:

Vnica nux prodeſt, nocet altera, tertia mors eſt.

Oua.

Poſt ouum molle, bonum hauſtum tibi tolle:
Poſt durum bibe bis, ſic longo tempore viuis.

Item:

Regula presbyteri iubet hoc pro lege teneri,
Quòd bona ſint oua, candida, longa, noua.

Item:

Singula poſt oua pocula ſume noua.

Item:

Si ſumas ouum, molle ſit atque nouum.

Panis.

Panis non calidus, nec ſit nimis inueteratus:
Sed fermentatuſq;, oculatus, & bene coctus,
Et ſalſus modicè, & granis validis electus.
Non comedas cruſtam, choleram quia gignit aduſtam.

Item:

Quando deeſt panis, tunc eſt cibus omnis inanis.

Perſica.

Perſica cum muſto vobis datur ordine iuſto
Sumere, ſic eſt mos nucibus ſociando racemos.

Piper.

Quod piper eſt nigrum, non eſt diſſoluere pigrum,
Phlegmata purgabit, concoctricemque iuuabit:
Leucopiper ſtomacho prodeſt, tuſſiq; doloriq;
Vtile, præueniet motum febrisq; rigorem.

Piſa.

Piſum laudandum nunc ſumpſimus ac reprobandum:
Eſt inflatiuum cum pellibus atque nociuum:
Pellibus ablatis, eſt bona piſa ſatis.

Piſces.

Piſces.

Sint cocti vino piſces cum petroſelino.
Si piſces molles ſunt, magno corpore tolles:
Si piſces duri, parui ſunt plus valituri.

Porrum.

Reddit fœcundas manſum perſæpe puellas,
Manantemq́; potes naris retinere cruorem,
Vngas ſi nares intus medicamine tali.

Pruna.

Frigida ſunt, laxant, multum proſunt tibi pruna.

Pulmentum.

Eſto pulmentum, quia non eſt læſio dentum.

Pyra.

Adde pyro potum, nux eſt medicina veneno.

Item:

Aegrotare potes, niſi vinum poſt pyra potes.

Item:

Cruda grauant ſtomachum, releuant pyra cocta grauatum.

Item:

Cum coquis, antidotum pyra ſunt: ſed cruda, venenum.

Item:

Dum pyra manducas, pro conſuetudine ducas,
Vt citius potes, quicquid habere potes.

Item:

Fert pyra noſtra pyrus, ſine vino ſunt pyra virus:
Si pyra ſunt virus, ſit maledicta pyrus.

Item:

Poſt pyra da potum, poſt pomum vade cacatum.

Rapæ.

Rapa iuuat ſtomachum, nouit producere ventum,
Prouocat vrinam, præſtatq́; in dente ruinam:
Si malè cocta datur, tibi torſio ſic generatur.

Sal.

Deſiccat humidum ſal, non ſapidumque ſaporat,
Subtilat groſſum, fœtorem pellit odorum.

Item:

Vas condimenti præponi debet edenti:
Sal virus refugat, rectè inſipidumque ſaporat,
Non ſapit eſca probè, quę datur abſque ſale.

Item:

Vrunt res ſalſæ viſum, ſemenque minorant,
Et generant ſcabiem, pruritum, ſiue vigorem.

Serum.

Inciditque, lauat, penetrat, mundat quoque ſerum.

Sinapi.

Eſt modicum granum, ſiccum calidumque ſinapi,
Dat lachrymas, purgatque caput, tollitque venenum.

Vinum.

Corpora plus augent tibi dulcia, candida vina.

Item:

Dat purum vinum tibi commoda plurima: primùm
Confortat cerebrum, ſtomachum reddit tibi lætum,
Fumos euacuat, & viſcera plena relaxat,
Acuit ingenium, viſum nutrit, leuat aures,
Corpus pinguificat, vitam facit atque robuſtam.

Item:

Dum ſaltant atomi, patet excellentia vini.

Item:

Gignit & humores melius vinum meliores:
Si fuerit nigrum, corpus reddit tibi pigrum.

Item:

Si bona vina cupis, quinque hæc laudantur in illis:
Fortia, formoſa, & fragrantia, frigida, friſca.

Item:

Si vinum rubrum nimium quandoque bibatur,

Venter

Venter ſtipatur, vox limpida turbificatur.

Item:

Vinum lymphatum dulceſcit, lædere neſcit.

Item:

Vinum Rhenenſe decus eſt & gloria menſæ.

Item:

Vinum ſit clarumque, vetus, ſubtile, maturum,
Ac bene dilutum, ſaliens, moderamine ſumptum.

Item:

Vina probantur odore, ſapore, liquore, colore.

Vippa.

Bis duo vippa facit, mundat dentes, dat acutum
Viſum: quod minus eſt implet, minuit quod abundat.

Vuæ. vide ſuprà Perſica.

Vuæ paſſæ.

Paſſula non ſpleni, tuſſi valet, eſt bona reni.

CONCORDIA.

Concordia, amicitiæ vinculum.

Lis odium gignit, charos concordia ſtringit.

Mutua defenſio tutiſſima.

Palmæ quando lauant mutuò, ſe mutuò mundant.

Item:

Vtraque mundatur, dum palma palma lauatur.

Paruis diues concordia rebus.

Si concordemus, ſatis omnibus eſt quod habemus.

CONFESSIO.

Semper celanda confeſsio, nec reſeranda.

Qui peccatum fatetur, eſt innocens.

Crimina ne celes, magna eſt medicina fateri.

CONIECTVRA.

Nidus teſtatur, ibi qualis auis dominatur.

De fructu arbor cognoſcitur.

Affectus mentis operum patet experimentis.

Item:

Arbor vt ex fructu, sic nequam noscitur actu.

Item:

Qualis erit mulier, tale coquebit olus.

E cantu dignoscitur auis.

Nequam per verba, per odorem noscitur herba.

Protinus appæret, quæ plantæ frugiferæ futuræ.

Curuum se prębet, quod aduncum crescere debet.

Item:

Vrit maturè, quæ vult vrtica manere.

Vultus proditor animi.

Caluo virtutes variæ sunt atque salutes:
Est sapiens, hilaris, plus verax & liberalis.

Item:

Cautus homo cauit, quotquot natura notauit.

Item:

Cernitur in caliga, cruris quo fractio facta.

Item:

Cernitur in facie omnis secreta voluntas.

Item:

Distortum vultum sequitur distortio morum.

Item:

Est facies testis, quales intrinsecus estis.

Item:

Hirsutus fallax, irascens, prodigus, audax.

Item:

In rufa pelle, vix est animus sine felle.

Item:

Inconstans animus, oculus vagus, instabilis pes,
Sunt tria vitanda, de quo mihi nulla boni spes.

Item:

Intima per mores cognoscimus exteriores.

Item:

Item:

Noſcitur ad naſum mulier quę vendit omaſum.

Item:

Per rubram barbam, debes cognoſcere nequam.
Multi non rubram, ſed habent cum crimine nigram.

Item:

Rarò breues humiles vidi, longos ſapientes,
Albos audaces, rufoq; colore fideles.

Item:

Si non vis falli, fugias conſortia calui.

Item:

Si quęras ſocium, nunquam iungas tibi luſcum:
Rarò namque vident lumina luſca fidem.

Item:

Vultu ſępe tacens ſigna loquentis habet.

Item:

Vultu talis eris, qualia mente geris.

CONSCIENTIA.

Conſcientia mille teſtes.

Scandala me verè calidum rubrumque dedêre.

Item:

Te prodit facies, tu mala cum facies.

Murus aheneus eſto, nil conſcire ſibi.

Qui ſibi nil conſcit, ſecura mente quieſcit.

Nihil eſt miſerius, quàm animus hominis conſcius.

Conſcius ipſe ſibi, de ſe putat omnia dici.

Item:

Degeneres trepidant animi, peioraque verſant.

Item:

Heu miſerum, quid agam? porto ſub pectore plagam,
Tanquam ſi portem ſub eodem pectore mortem.

CONSENSVS.

Faciens & conſentiens eidem pœnæ obnoxij.

Pœnam consimilem clauus fert atque foramen.

Item:

Si quis delinquit, vt Paulus Apostolus inquit,
Qui consentit ei, sit reus ipse rei.

CONSILIVM.

Consilium post facta inutile.

Non ad præteritum consul valet, imò futurum.

Consilium senile iuuenili præstat.

Vtere consilio, vir amice, senum, tibi mando.

Gladiator in arena consilium capit.

Si breue consilium, dicitur esse bonum.

Multi pacifici sint tibi, & consiliarius vnus de mille.

Auxilio multi sint, consilio tibi pauci.

Res sacra consultor.

Consilio factum, non pœnitet esse peractum.

Item:

Vtere consilijs, vt sæpius inde iuueris.

CONSORTIVM.

Claudi vicinus subclaudicare disces.

Ad mala facta malus socius socium trahit: & sic
Fit malus & nequam, qui fuit antè bonus.

Item:

Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi.

Item:

Elige sanctorum consortia, non reproborum:
Qui conuersatur cum sanctis, sanctificatur.

Item:

Fili talis eris, qualem socium tibi quęris.

Item:

Illos deuita, quos infamat mala vita.

Item:

Per prauum socium, vir venit in vicium.

Item:

Qui

Qui iuxta claudos habitat, ſubclaudicat idem:
Admixtusq; malis, dicitur eſſe malus.

Item:

Rebus in humanis tria ſunt peiora venenis:
Peruerſus ſocius, mala fœmina, falſus amicus.

Item:

Si ſanctos ſequeris, ſanctus ſic efficieris:
Sed peruerteris, ſi peruerſis ſocieris.

Item:

Sordibus implicitos prauosque cauebis amicos:
Elige conſortem, qui ſanctam det tibi ſortem.

Item:

Surgit origo mali, de turpi ſępe ſodali.

Paulum fermenti totam fermentat maſſam.

Hoc ſcio pro certo, quando cum ſtercore certo,
Vinco ſeu vincor, ſemper ego maculor.

Item:

Lędítur à ſtimulo, quicunque fricatur ab illo.

Item:

Omnia contacta denigrat pix calefacta.

Item:

Pix dum palpatur, palpando manus maculatur.

Item:

Pomum corruptum citò corrumpit ſibi iunctum.

Item:

Vnica praua pecus, inficit omne pecus.

Simile ſimili gaudet.

Cognitus in parte, fit per ſocium vir apertè.

Item:

Noſcitur ex comite, qui non cognoſcitur ex ſe.

Societas Leonina. vide Dominium.

Ludi ſtultorum, dominorum, ſiue luporum,
Non bene luduntur: quia feria ſępe ſequuntur.

Item:

Non bonus est socius, qui comedit omnia solus.

CONSVETVDO.

Ab assuetis non fit passio.

Læditur in clune vir rarò solens equitare.

Item:

Natis scintilla fabrorum non nocet vlla.

Difficile est assueta derelinquere.

Cattus de caseo tardè depellitur eso.

Item:

Consuetudo potens natura fortior ipsa est.

Item:

Fallere qui didicit, fallere semper amat.

Item:

Ire catenatus nescit canis inueteratus.

Item:

Qui pedit, dum vult: pedit, dum pedere non vult.

Item:

Quod noua testa capit, inueterata sapit.

Item:

Quod puer assuescit, leuiter dimittere nescit.

Lex est & regio.

Fœmina casta, securis acuta, cliensque fidelis,
Hęc tria Parrhisijs nunquam vel rarò videbis.

Item:

Garrulus est Sueuus, malus hęreticusque Hispanus,
Bauarus incęstat, Francus per numina iurat,
Omnis hypocrisat Misnensis, Saxoque potat,
Britannus dominum prodit, rapit atq; Polonus.

Item:

Germani possunt cunctos tolerare labores:
O vtinam possent sic tolerare sitim.

Item:

Halec

Halec affatum Thuringis est bene gratum,
De solo capite faciunt sibi fercula quinque.

Item:

In curta tunica Saxo saltat quasi pica.

Item:

Parrhisius locus egregius, mala gens, bona villa:
Nam duo pastilla pro nummo dantur in illa.

Item:

Quod terræ mos est, hoc terræ semper honos est.

Item:

Si fueris Romæ, Romano viuito more:
Si fueris alibi, viuito sicut ibi.

Item:

Sunt loca, sunt gentes, quibus & mactare parentes
Est fas & pietas, dum longa superuenit ætas.

Item:

Terræ ad quam pergis, cape mores, quos ibi cernis.

Item:

Te seruare decet mores, illamq; loquelam,
Eius telluris, incola cuius eris.

Item:

Vita, genus, linguę variæ, variant regiones:
Vna nequit cunctos regula distinguere mores.

Item:

Vuestphalicus vir catholicus, nullius amicus,
Dum tibi dicit Aue, sicut ab hoste caue.

CONTEMPTVS ET VILITAS.

Etiam capillus vnus.

Nullus tam prauus saccus, quin sit prece dignus.

Item:

Quamuis sint modica, prosunt tamen omnia lucra.

Ex granis acernus.

Multa iuuant collecta simul: nam plurimus amnem

Riuulus

Riuulus exiſtens gignit, ſcintillaq; flammam.

Item:

Multa ſimul modica, magnum faciunt cumulata.

Fruſtrà nihil.

Nil eſt tam prauum, quod ad vllum non valet vſum.

Item:

Tam malè nil cuſum, quod nullum profit ad vſum.

Melius il quàm nil.

Gobio dum capitur, tunc piſcis captus habetur.

Item:

Non panis nullus, ſed dimidius valet vllus.

Item:

Plus valet il quàm nil: ſit procul ergo nihil.

Item:

Sicut ego noui, plus teſta pars valet oui.

Merx vltronea putet.

Dicitur oblatum fore ſeruitium malè gratum.

Neminem præ te contemnas.

Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurum,
A cane non magno ſæpe tenetur aper.

Item:

Tu qui ſumma potes, ne deſpice parua potentem:
Nam prodeſſe poteſt, ſi quis obeſſe nequit.

Non curat teſtudo muſcas.

Si non morderis, cane quid latrante vereris?

Item:

Si te contemnunt homines, & friuola dicunt,
Nil contra riſus debes, quàm dicere, Mi ſus.

Qui paruum contemnit, indignus eſt magno.

Carnibus eſt dignus, qui bene mandit olus.

Item:

Dignus erit magno, qui parua capit iubilando.

Item

Item:

Paruum ſeruabis, donec maiora parabis.

Ruſticanum oratorem ne contempſeris.

Non contemnatur, quiſquis bene conſiliatur.

Item:

Non ſit neglecta ſerui ſententia recta.

Item:

Sæpe etiam ſtultus fuit opportuna locutus:
Et celat nucleum arida teſta bonum.

CONVIVIVM.

Conſecratio menſæ.

In menſa reſidens, & panem non benedicens,
Ille ſedet quaſi ſus, & ſurget ſicut aſellus.
Alma Dei dextra benedicat prandia noſtra.

Item:

Eſcas preſentes benedic Deus & comedentes,
Potum ſeruorum benedic Deus alme tuorum,
Et reliquum munus benedicat trinus & vnus.

Item:

Hic cibus & potus à Chriſto ſit benedictus.

Item:

Nos conuiuantes benedic Deus, & epulantes,
Vt laudem referant, & ſemper te benedicant.

Item:

Per te rex Chriſte, benedictus ſit cibus iſte.

Gratiarum actio.

Gratia, laus, & honor, tibi ſit rex Chriſte creator,
Qui nos pauiſti potu, dapibus ſatiaſti.

Mores menſæ.

Abſint à menſa, detractio, murmur & ira:
Sed cum lætitia ſumatur potus & eſca.

Item:

Abſint offenſæ, cum ſit celebratio menſæ.

Item:

Item:

Baltea laxabis, ad menſam quando meabis,
Ne ſedeas mœſtè, nec diſſoluas inhoneſtè.

Item:

Dum cibus extat in ore tuo, potare caueto.

Item:

In vaſis offare decet, non ore repleto,
Nec mappa dentes tergas, oculosq; fluentes.

Item:

Dum conuiuaris, caueas ne multa loquaris.

Item:

Pocula dum ſumis, immerge labra modeſtè:
Qui propè fert naſum, potum non ſumit honeſtè.

Item:

Qua prandes hora, cultrum malè mittis in ora.

Item:

Quiſquis amat dictis abſentum rodere famam,
Hanc menſam vetitam nouerit eſſe ſibi.

Item:

Sal primò poni debet, primoq; reponi:
Non bene menſa tibi ponitur abſque ſale.

CVRA.

Cor ne edito.

A nimijs animum curis procul exime: nutu
Fiunt & veniunt omnia namq; Dei.

Item:

Cura facit canos, quamuis homo non habet annos.

Item:

Mox erit antiquus curarum ſemper amicus.

Item:

Triſte cor, ira frequens, mens rarò gaudia voluens,
Hęc tria conſumunt corpora fine breui.

CVRIOSI-

CVRIOSITAS.

Multa non possint simul fieri.

Egregios cumulare libros, præclara supellex:
Vnum sed melius voluere sæpe librum.

Item:

Pluribus intentus, minor est ad singula sensus.

Item:

Qui binos vna lepores sectabitur hora,
Vno quandoque, quandoque carebit vtroque.

Nihil inanius quàm multa scire.

Hic digitos maculat, qui cuncta foramina tentat.

Nodum in scirpo quærere.

Si cœlum caderet, stans sedes nulla maneret.

Quæ suprà nos, nihil ad nos.

Ad secreta poli, curas extendere noli.

Item:

Scire rudes quęrunt, quod docti non docuerunt.

CVRSVS.

Currens lassatur, quò pręcurrens agitatur.

CVSTODIA.

Pax ibi seruatur, custodia quo dominatur.

DAMNVM.

Vexatio dat intellectum.

Nescit homo verè, quod habet, nisi cesset habere.

Item:

Quę pro parte nocent, plurima sępe docent.

DEBITVM.

Reddite omnibus quod debetur.

Creditor huic pręstat, qui soluere debita curat.

Item:

Debita solue citò, ne damnum detur amico:
Si citò non soluis, te spontè crimine voluis:
Soluere si tardas, fieri tibi grata retardas.

Item:

Item:

Expectans longè, non vult dimittere quęq;.

Item:

Mutua quæ debes, ridendo ſoluere debes.

DEVS.

Creator per creaturas cognoſcendus.

Emicat ex ipſis diuina potentia rebus:
Et leuis eſt cæſpes, qui probet eſſe Deum.

Item:

Floribus è medijs ſpirat diuina poteſtas:
Qua paſcente, leuis pabula paſſer habet.

Item:

Omnis in orbe locus fert Deitatis opus.

Item:

Vel mihi planta ſuis Numen demonſtrat ab herbis,
Preſentemq; refert vna vel herba Deum.

Deus non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur.

Si Deus eſt, ſi cuncta tenet, ſi cuncta creauit,
Nec domibus claudi voluit, neque munus amauit:
Quærit adorari, non ſibi dona dari.

Deus vbique eſt.

Enter, præſenter Deus eſt, & vbiq; potenter.

Item:

Omnem habitum mundi totus Deus implet & ambit,
Quem templo cordis mens pia ſemper habet.

Item:

Stans Deus hîc & ibi, regnat vtrinq; ſibi.

Dei prædeſtinatio.

Simpliciter Dominus electos ſemper amauit,
Odiuit reprobos, niſi quantum ſunt opus eius.

Dei prouidentia.

Nulla creatura fuerat, ſed cuncta futura:

Omnia

Omnia mente Dei poterant prius illa teneri,
Eius & obſequijs quaſi facta potenter haberi:
Quippe Deo præſens, tunc erat id quod erit.
Non mutatur enim Deitas, nec habet variari,
Creſcere vel minui, maiorúe minorúe putari,
Nec magis eſt locuples, plusúe minusúe potens.
Sed Deus antè fuit, quàm res quæ tempora præſtant:
Hinc igitur reſtat, quia temporibus prior extat,
Principium ſine fine Deus, lux prima deorum,
Eius ad imperium ſæcula ſunt & erunt.

Deo nihil occultum.

Quàm vetus eſt Luna, ſcit cuncta creans Deus vnà.

Dominus dedit, Dominus abſtulit.

Dat Deus, & recipit ſæpe, quod ipſe dedit.

Item:

Deſtruit & rodit ſors omnia, quæ Deus odit.

Ex Deo omnia, & per illum, & in illum.

Auro quid melius? Iaſpis: quid Iaſpide? Virtus:
Quid virtute? Deus: quid Deitate? Nihil.

Item:

Cuncta poteſt facere Deus omnipotens, ſcio verè.

Item:

Eſt ſuper omne Deus, rex Dominusq; meus.

Item:

Factum factori ſummo præponere noli.

Item:

Sicut arena maris numero caret atque carebit,
Vtq; carent numeris fulgentia ſydera cæli,
Sic nec habent numeros inclyta ſigna Dei.

Multa noris oportet, quibus
Deum fallas.

Fallere mortalem, res eſt tenuiſsima, viſum:
Lumina quis fallet ſemper aperta Dei?

Item:

Item:

Omnia qui cernit, frangit Deus omne ſuperbum:
Ah miſer, hunc qui ſe fallere poſſe putat.

Serò Iupiter diphteram inſpexit. vide Peccatum.

Scit conniuere Deus, ergo Deum reuerere.

Si Deus nobiſcum, quis contra nos?

In Domino dirum mortificabo virum.

Item:

Non mendax Deus eſt, promiſſa fideliter implet:
Credite, deſertos non ſinit eſſe ſuos.

Sine ope diuina nihil valemus.

Abſque Deo facta ſua qui diſponere curat,
Huius amor verè non multo tempore durat.

Item:

Doctores opifex Deus efficit et ſapientes.

Item:

Ex ope cœleſti fit, ſi quid habetur honeſti:
Et venit a ſuperis, vt agas bene vel mediteris.

Item:

Fruſtrà conatur, cui non Deus auxiliatur.

Item:

Prouidet & tribuit Deus & labor omnia nobis:
Proficit abſque Deo nullus in orbe labor.

Item:

Virtutum munus præſtare poteſt Deus vnus.

Timor Dei initium ſapientiæ.

Cum quis turpe facit, & me ſpectante rubeſcit,
Cur ſpectante Deo non magis ille rubet?

Item:

In ſtudijs toto Dominum cole pectore Chriſtum,
Is parui merces magna laboris erit.

Item:

Omnibus in factis, peragendis ſiue peractis,

Debet

Debet proponi Deus humanæ rationi.

Item:

Quicquid agis, Domini laudem fratrisq; salutem.
Respice: de fructu viderit ipse Deus.

Vltrò Deus suppeditat bona.

Ex panibus quinis, ex pisciculis quoq; binis,
Manus diuina satiauit millia quina.

Item:

Nullus censetur pauper nec egenus habetur.
Quin citò ditetur, Deus huic si propitietur.

CHRISTVS.

E templo gentes Christus percussit ementes.
Morbus signa, cibus, blasphemia, dogma, fuêre
Causæ cur Dominum turba secuta fuit.
Prima domus Christi, fuit aluus virginis almæ,
Altera præsepe, crux tertia, quarta sepulchrum.

Christus est via, veritas & vita.

Est Christus lignum vitę de virgine nascens,
Nos verbis, nos exemplis, nos nectare pascens.

Item:

Filius ipse Dei spes nostræ progeniei,
Auctor honestatis, fons perpetuæ bonitatis.

Item:

Qui moritur Christo, viuit: qui viuus in illo est,
Non moritur: non est mors vbi Christus adest.

Item:

Tu via, vita, salus, Iesu: credamus (Iesu)
Fas, quod tu nobis sis via, vita, salus.

Item:

Vita labor nostra est: releuas tu Christe laborem:
In te fit noster, vita beata, labor.

Christus excitatus est propter iustificationem nostram.

Nobis surrexit, qui nobis tartara fregit.

Item:

Ortus Christe tuus, tua mors, sunt omnia nostra:
Et nostrum est, cœli templa quòd alta subis.

Christus morte sua mortem aboleuit.

Aspice serue Dei, sic me posuere Iudæi:
Aspice deuote, quoniam sic pendeo pro te:
Vt viuas, morior: non est dilectio maior:
Mortem morte demo, ne moriaris homo.

Item:

Est pugil fortis, qui frangit vincula mortis.

Item:

Frende Satan, freme munde, caro fure, mors fera sæui:
Christus enim victor sceptra paterna tenet.

Item:

Mors tua, Christe, mihi vita est, victoria, regnum:
Labe mea morior, sanguine viuo tuo.

Item:

Nil Isaac patitur, aries fit victima Christo:
Nec Deitas patitur, cum moriatur homo.

Item:

Vulnera, flagra, crucem pro nobis Christe tulisti:
Tu mihi fidenti tempore mortis ades.

Gratia Christi saluamur, non operibus.

Christus, confessum, licet omni crimine pressum,
In quauis hora suscipit absque mora.

Item:

Nemo petit cœlum, nisi per te Christe redemptus:
A te vera salus, non aliunde venit.

Item:

Nudus vt in mundum veni, sic nudus abibo:
Vulneribus Christus fit medicina meis.

Item:

Sola

Sola diuina ſaluandus ſum medicina.

Item:

Summa Dei pietas veniam non dimidiabit,
Aut nihil, aut totum propiciando dabit.

Item:

Virtus ſola Dei nos crimine purgat ab omni.

In Chriſto omnes theſauri ſapientiæ reconditi.

Hoc eſt neſcire, ſine Chriſto plurima ſcire.

Item:

Quę pietate caret, non eſt doctrina putanda:
Et Chriſtum ignorans belua totus homo eſt.

Magi ab oriente obtulerunt illi munera.

Caſpar fert myrrham, thus Melchior, Balthaſar aurum.

Qui recipit vos, me recipit.

Charus legatus Chriſti, ſi Chriſtus amatus.

Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & per Chriſtum omnes viuificabuntur.

Adam primus homo damnauit ſęcula pomo:
Abſtulit at damnum filius ipſe Dei.

Item:

Arbore ſub qua	dictauit clericus A-	dam.
Quod primus A-	peccauit in arbore qua	
Sed poſtremus A	natus de virgine qua	
Dãna prioris A-	reparauit in arbore qua	
Si non primus A	peccaſſet in arbore qua	
Nõ poſtremus A	moreretur in arbore qua	

Verbum caro factum eſt.

Chriſtus homo, Deus eſt, idẽ Deus, eſt homo Chriſtus,
Si Deus eſt & homo, vult atque poteſt miſereri:
Quòd velit, hoc homini confero: poſſe, Deo.

Item:

Chriſtus verus homo, verus Deus eſt crucifixus:
Sed caro non Deitas, hoſtia mortis erat.

Item:

Non pater, aut flatus, sed filius est homo factus:
Nam per quem fecit Deus omnia, iurè refecit.

Item:

Sum quod erã, nec eram quod sum, nunc dicor vtrunq;.

SPIRITVS SANCTVS.

Corpus vestrum templum est habitantis in vobis Spiritus Sancti.

Quàm fœlix anima est, in qua sibi ponere sedem
Dignatur summi Spiritus ipse Dei!

Item:

Qui nectit fraudes, æstuq; libidinis ardet,
Ille nequit templum Flaminis esse sacri.

TRINITAS.

Pater, Filius, & Spiritus sanctus vnus Deus in tribus personis.

Est pater, est natus Deus, est & Spiritus almus,
Sol tibi splendorem semper parit atq; calorem,
Sol, calor, & splendor sed simul esse solent:
Tres quoq; personæ sic sunt Deitate sub vna.

Item:

Nix, glacies, & aqua, tria nomina, res tamen vna:
Sic in personis trinus, Deus est tamen vnus.

Item:

Omnia qui verbo motum spirante creauit,
Omnia nunc patrio seruat amore Deus.

DIABOLVS.

Diabolus contrarius Deo.

Dæmon ipse crucem fugit, vt malus vndique lucem.

Item:

Dæmon lucratur, à quo Deus expoliatur.

Item:

Lucifer ipse Deo similis fieri meditatus,
Mox quasi peccator pro crimine præcipitatus:

Quippe

Quippe Deo similis non erat esse datus,

Satanas transfiguratur in angelum lucis.

Angelico lucet sæpe colore Satan.

Item:

Cum Dæmon aliquem confundere vult maledictum,
Nititur vt longum sibi circumponat amictum.

Item:

Dęmon quò poterat nulla ratione venire,
Illuc legatos destinat ire suos.

Item:

Pręco venit Satanę, quò non valet ipse venire.

DIFFERENTIALES.

Accuso, incuso.

Incuso dominos, accuso sæpe minores.

Acies, acumen.

Est acies belli, sed acumen sit tibi cultri.

Item:

Est acies oculi, ferri, belliq; caterua.

Acor, mucor, rancor.

Carnis rancor, acor vini, mucor quoque panis.

Acus, us: acus, eris.

Puncta pungit acus, gallinis spargitur acus.

Adeps, aruina, pinguedo.

Intus adeps, aruina foris, pinguedoq; quęuis.

Aeger, ægrotus.

Ingemit ægrotus, quia languet corpore totus:
Aeger langueſcit, mentis vitium quia creſcit.

Aequor, fretum, mare, pontus.

Cum fremit, esse fretum: mare dicas, cum sit amarum:
Pontus, ponte caret: sed ab ęquo, dicitur ęquor.

Aequus, equus.

Miles pungit equum, sed iudex iudicat ęquum.

Item:

Non est dignus equo, cui charior est equus æquo.

Affinis, confinis.

Affinis genere, confinis proximitate.

Alba.

Dicitur vrbs Alba, vestitur presbyter alba.

Ales, volucris.

Si volat, volucris: ales, si gesserit alas.

Altercari, litigare.

Litem dant homines, altercanturq; sophistæ.

Alumnus.

Est & qui nutrit, & qui nutritur, alumnus.

Aluus, venter, vterus.

Venter consumit, vterus parit, egerit aluus.

Amita, auunculus, matertera, patruus.

Sunt patrui, patris fratres: amitæq;, sorores:
Frater, auunculus est: soror est matertera matris.

Amurca, fæx.

Fæx vini tibi sit, olei dicatur amurca.

Anceps, auceps.

Est dubius anceps, volucrem sed decipit auceps.

Anus, us: anus, i.

Forma senilis anus, pars quædam corporis anus.

Apocope, paragoge: epenthesis, syncope.

Syncopa de medio tollit, quod epenthesis auget:
Aufert apocope finem, quem dat paragoge.

Aquila, aquilo.

Dic aquilam, volucrem: ventum dicas aquilonem.

Ara, hara.

Est hara porcorum, sed dicitur ara deorum.

Arcus, ars, arx.

Ars docet, arx munit, arcus tegit, & ferit idem.

Ardeo.

Ardet mens, ardet clypeus, focus ardet, & ædes:

Hęc amat, hic splendet, hic vrit, & vritur illa.

Arundo, hirundo, hirudo.

Ales hirundo volat, nat hirudo, agitatur arundo.

Item:

Cantat hirundo, floret arundo, natat hirudo.

Item:

Cantat hirundo, fugit hirudo, crescit arundo.

As.

As obolus, pondus, as est possessio tota.

Asilus, asylum.

Turbat asilus apes, miseris succurrit asylum.

Assensus, consensus.

Assensum verbis, consensum dic fore factis.

Auarus, parcus: largus, prodigus.

Prodigus est, animi vitio retinenda profundens:
Largus, qui sumptus facit ex ratione libenter:
Parcus, qui retinet quicquid non postulat vsus:
Nam retinet cupidè, quod res deposcit, auarus.

Aura.

Aëra, splendorem, ventum simul atque fauorem,
Quatuor hęc aura significare solet.

Basium, osculum, suauium.

Basia coniugibus, sed oscula dantur amicis,
Suauia lasciuis miscentur grata puellis.

Bellum, duellum, pugna, prælium.

Militis est bellum, fortis pugilisq; duellum,
Pugnaq; virorum, sed prędia dic mulierum.

Cælo, celo.

Qui sculpit, cęlat: seruans abscondita, celat.

Cæsaries, coma, crinis, iuba.

Est coma quadrupedis, colubri iuba siue leonis,
Cęsaries hominis, crinis propriè mulieris.

Calx.

Pars pedis eſt hic calx, combuſtus calculus hæc calx.

Camera, thalamus.

Sit thalamus ſponſi, cameram dic eſſe ſcholaris.

Candeo.

Candida res candet, & ferri lamina candet.

Canis.

Latrat in ęde canis, nat in æquore, fulget in aſtris.

Capiſtrum, frænum.

De ferro frænum, conſtat de fune capiſtrum.

Carbo, pruna.

Dum calet, eſt pruna: carbo, dum deficit ignis.

Caſſis, is: caſſis, idis.

Fallit aues caſsis, munit caput ænea caſsis.

Item:

Hæc caſsis, galea: hic caſsis, rete vocatur.

Caulis, caula.

Dic caules olera, dicuntur ouilia caulæ.

Cerno, conſidero.

Corporeis oculis cerno, conſidero mente.

Cetus, cœtus.

Eſt piſcis cetus, populi collectio cœtus:
Cetus, ti, piſcis: cœtus, tus, concio plebis.

Cingula, Cingulum.

Cingula ſunt hominum, cingula ſtringit equum.

Claritas, claritudo.

Claritas ſplendoris, claritudo nobilitatis.

Claua, clauis, clauus.

Claua ferit, clauis aperit, clauus duo iungit,
Induo te clauo, rege claui, percute claua.

Cochlea.

Dic cochleam, turris ſcalam, teſtamq; limacis.

Cœno, iento.

Ientamus manè, cœnamus veſpere facto.

Cœpi,memini,noui odi.

Bis duo ſunt, odi,noui,cœpi,memeniq̃;,
Quæ retinent ſenſum preſentis preteritiq̃;.

Collega,comes,conſors,ſodalis,ſocius.

Conſortes coniungit amor, ſocios labor vnus,
Miſſio collegas ad eundem copulat actum,
Aſt eadem comites vnit via,menſa ſodales.

Colo.

Agros,rus,formam,ſuperos colit atq; parentes.

Colus,colum.

Fert ancilla colum,penetrat res humida colum.

Cominus,eminus.

Eminus ad longè, ſed cominus ad propè ſpectat.

Concipio.

Concipit hic mente,mulier ſed concipit aluo.

Conduco,loco.

Conducit,dantis precium : locat,accipientis.

Confiteor,fateor.

Confiteor ſpontè,fateor mea facta coactè.

Conſulo.

Conſulo te,quærens; tibi conſulo,conſilium dans.

Conſultor,conſultus.

Conſultor poſcit,quod conſultus bene noſcit.

Conſummo,conſumo.

Conſummare volo mea, ſed conſumere nolo.

Conuentus,conuenticulum.

Eſt monachorum conuentus vel monacharum,
Sed conuenticulum dicas pietate carentum.

Corona,diadema,laurea,ſertum.

Virginis eſt ſertum,cleriq̃; corona,poetæ
Laurea,rex geſtat diadema vel induperator.

Coruſco,mico,radio.

Sol radiat,mucroq̃; micat,fulgorq̃; coruſcat.

Creo, ſcreo.

Iactans ſputa ſcreat, res Deus ipſe creat.

Cruor, ſanguis.

Sanguis alit corpus, cruor eſt à corpore fuſus.

Crux.

Crux eſt tormentum, crux eſt mirabile ſignum.

Cubo cum compoſitis.

Accumbens dormit, diſcumbens fercula ſumit,
Concumbens violat, procumbens numen adorat,
Occumbens moritur, victus ſuccumbere fertur,
Qui cubat, ille iacit, vigil excubat, incubat ales.

Cubitum, cubatum.

Sanus eo cubitum, malè ſanus eo cubatum.

Cuculus, cucullus.

In ſyluis cuculum, in clauſtris quære cucullum.

Decedo, diſcedo.

Decedit moriens, diſcedit ab vrbe recedens.

Décoro, decôro.

Quem veneror, decoro: quem pulchrũ reddo, decoro.

Decorus, pulcher.

Te veſtis pulchrum, reddit natura decorum.

Delictum, peccatum.

Sit tibi delictum, ſi non facies facienda:
Sit tibi peccatum, facies ſi non facienda.

Dij, di.

Scribe dij, lege di, ſi vis vrbanus haberi.

Diues, fœlix.

Vir diues propriè, cui res ſuccedit abundè:
Fœlix poſſeſſa tenet cum proſperitate.

Donum, munus.

Dat meritum, munus: ſed confert gratia donum.

Duco, nubo.

Vir ſponſam ducit, ſed viro fœmina nubit.

Edico,

Edico, indico.

Edicunt reges, indicit festa sacerdos.

Edo, sum.

Quod lupus est agnum, non est mirabile magnum.

Eruca, tinea.

Eruca caules, erodit tinea vestes.

Facetus, lepidus.

Est verbis lepidus aliquis, factisque facetus.

Facies, vultus.

Consistit facies, sed vultus sæpe mutatur.

Facultas.

Artes, diuitias, designat posse facultas.

Falx.

Falce puto vineam, meto sata, tondeo prata.

Falx, fax, faux.

Falx metit & scindit, fax vrit, faux quoque mandit.

Falx, fas, fax, faux.

Faux est, fasq; licet, resecat falx, fax quoque lucet.

Fascis, fasces.

Pondera sunt fascis, fasces dicuntur honores.

Fistula.

Fistula dulce canit, est morbus fistula durus.

Flagro, fragro.

Fla facit ardorem, sed fra largitur odorem.

Flamen.

Hoc flamen flatus, hic flamen presbyteratus.

Fœdus, i: fœdus, eris.

Sordidus est fœdus, pro pacto dicitur fœdus.

Forceps, forfex, forpex.

Fex est filorum, ceps ferri, pexq; pilorum.

Item:

Forfice fila, pilum cape forpice, forcipe ferrum.

Frons, dis: frons, tis.

Frons

Frons frondis folium, frons frontis pars capitis sit.

Item:

Frõs frontis caput est, frons frondis in arbore crescit.

Fruor, fungor, potior, vescor, vtor.

Diuinis fruimur, mundanis vescimur escis,
Vescimur & potu, fungimur officio,
Vtimur vtilibus, exoptatisq; potimur.

Fugio, fugo.

Audacem fugio, sed timidumq; fugo.

Fulgere, lucere, nitere.

Gemma nitet, sydus fulget, candelaq; lucet.

Fundus, funda.

Fundus fundit opes, diffundit funda lapillos.

Fur, furfur.

Fur simplex latro est, geminatum fit cibus apro.

Fur, latro.

Fur latet in furno, latro se fert obuius vltrò.

Item:

Fur non est latro, quia tempore fur rapit atro:
Tempore non atro, rapit omnes res tibi latro.

Galæa, galea.

Miles habet galeam, sed habet pirata galæam.

Galerus, mitra, pileus, tiara.

Pileus est iuuenum, peregrinantumque galerus,
Prę̨sulum est mitra, sit nobiliumque tiara.

Gallus.

Gallus auis, populus, fluuius, Bacchiq; sacerdos.

Genero, gigno, pario.

Fœmina sola parit, generat vir, gignit vterque.

Gestio, gesto.

Gestio, dum cupio: gesto, dum pondera porto.

Glans.

Funda iacit glandes, nascuntur in arbore glandes.

Glis,

Glis,ris: glis,ſſis: glis,tis.

Glis animal,glis terra tenax,glis lappa vocatur.

Grates, gratia.

Gratia ſit Chriſto, grates referamus amico.

Hoſpes.

Eſt qui ſuſcipitur, & qui me ſuſcipit,hoſpes.

Hoſtia,victima.

Victima pro victis,datur hoſtia pro ſuperandis.

Humus, ſolum, tellus,terra.

Humor humum reddit,terram terit vſus aratri,
Eſtq; ſolum ſolidum,tellus ſe tollit in altum.

Iacto.

Qui iacit,hic iactat: qui laudat ſe,quoque iactat.

Iam.

Iam preſens,iam preteritum,dic iamq; futurum.

Imber,nimbus,pluuia.

Dum pluit,eſt pluuia: nimbus,dum nubibus hęret:
Dum tactu terram imbuit,imber erit.

Intrico.

Impedit intricat,necnon inuoluere ſignat.

Iudex, ſequeſter.

Dicitur in cauſis iudex,in lite ſequeſter.

Labium, labrum.

Sunt labra virorum,ſed labia ſunt mulierum.

Lacteo, lacto.

Lacteo,lac ſugo: lacto,lac præbeo nato.

Lar.

Lar caſa,lar domus,lar ignis,larque foramen,
Lar proprium nomen,genitiuus ſit tibi Lartis.

Lego.

Fur aurum,virgo flores,mare nauta,librosque
Clericus,æ quiuocè ſingula quiſque legit.

Lens,dis: lens,tis.

Lens

Lens animal, lendis: lens pro legumine, lentis.

Item:

Lens lendis capiti, lens lentis conuenit ori.

Item:

Lens mordet per d, mordetur si capiat t.

Lepus, lepor.

In syluis léporem, in verbis quære lepôrem:
Nam lepus est animal, lepor est facundia fandi.

Libens, libo, libum.

Liba libens libo, libando libentius ibo.

Liber, beri: liber, bri.

Liber est Bacchus, vel vir sine compede natus:
Ac liber est codex, vel raptus ab arbore cortex.

Lira, lyra.

Pollice tango lyram, facio cum vomere liram.

Littus, margo, ripa.

Margo tenet fontes, mare littus, ripa fluentes.

Lotium, vrina.

Vrinas hominum, sed lotia dic asinorum.

Luo.

Aere luo pignus, cruce pœnas, luce tenebras.

Lustrum.

Lustra cubile ferę, quinquennia lustra fuere,
Lustrum circuitus spatium, purgatio, sylua.

Luteus.

Vas luteum fragile, toga lutea tegmen herile.

Magister, minister.

A maiore statu nomen traxere magistri,
A minore statu nomen traxere ministri.

Malus.

In rate triste malum, cum frangit nauita malum.

Mamilla, mamma, vber.

Mamillas vir habet, pecus vbera, fœmina mammas.

Manser,

Mænſer, nothus, ſpurius.

Natus adulterio nothus, manſer meretrice,
De concubina ſpurius eſſe ſolet.

Mentiri, nugari.

Tunc homo nugatur, cum falſa loquens fabulatur:
Sed tunc mentitur, ſibi diſcors cum reperitur.

Merces, merx.

Venduntur merces, operantibus eſt data merces.

Mola, moles.

Non leuitate molæ, ſed aquę currit rota mole.

Muſſo.

Muſſat qui dubitat, muſſat qui murmurat idem.

Mutuo, mutuor.

Mutuo tradendo, ſed mutuor accipiendo.

Neruus.

Neruo torqueris, in cippo quando teneris:
Membraque firmantur neruis, quibus oſſa ligantur.

Noxa, noxia.

Noxia delictum, delinques noxa vocatur.

Nunquam, nuſquam.

Ad tempus nunquam, ſed pertinet ad loca nuſquam.

Oblitus, óblitus.

Immemor oblitum notat, oblitus eſt maculatus.

Opis, opes.

Quærit pauper opem, quęrit auarus opes.

Ora, hora.

Oras mundus habet, nox horas, & chlamys oras.

Orphanus, pupillus.

Pupillus matre caret, orphanus eſt ſine patre.

Os, ris: os, ſis.

Deuorat os oris, quicquid lucratur os oſsis.

Pabulum, paſcuum.

Pabula ſunt hominis, ſed paſcua dic animalis.

Palma.

Palma manus, palma eſt arbor, victoria palma.

Palma, victoria.

Palma notat laudem belli, victoria finem.

Palpo.

Palpo manu tractans, & palpo vocatur adulans.

Pango.

Panxi, cantaui: pepigi, dum fœdus iniui:
Dum quid coniunxi, poſſum bene dicere pegi.

Parens.

Non ſum prole parens, non ſum niſi pareo parens.

Pareo, pario, paro.

Pareo preceptis, paro menſam, pario prolem.

Patens, patulus.

Aures dic patulas, oculos dic eſſe patentes,

Pater.

Eſt pater hic cura, pater eſt alius genitura,
Hic pater ætate, pater ille vocatur honore.

Pax, requies.

Pax adſit viuis, requies eterna ſepultis.

Pecus.

Eſt pecus hoc quod arat, pecus hec que nõ iuga portat.

Pendeo, pendo.

Pendo ſuſpenſus, pendo dum ſubleuo pondus.

Item:

Péndere vult iuſtus, non vult pendére malignus.

Pignus.

Pignus in o natum, ſed pignus in e vadiatum,

Plaga.

Vulnera ſunt plage, regio plaga, ſit plaga rete.

Populus.

Populus eſt arbor, populus collectio plebis.

Poſſe, poteſtas.

Da

Da poteſtatem domino, ſed poſſe cuiuis.

Proceres, procerus.

Eſt procerum verè, procerum corpus habere.

Puella, virgo.

Virgo pudicitiam notat, ætatemq; puella.

Quia, ſi, vt.

Scito quòd Vt modus eſt, Si conditio, Quia cauſa.

Radius.

Dicas textoris radium, radium quoque ſolis.

Regia, regio.

Eſt regio, terra: ſed regia, manſio regum.

Regulus.

Regulus eſt ſerpens, auis, & rex paruulus omnis.

Robur.

Nemo poteſt longè robur ſine robore ferre.

Ruſticus, villicus.

Ruſticus à rure, quoniam rus eſt ſibi curę:
Villicus à villa, quia res diſponit in illa.

Sal.

Sal doctum reddit, ſal condit, ſal reprehendit.

Satio, ſaturo.

Vno me ſatio, ſaturant me fercula multa.

Securis, ſecurus.

Non ſunt ſecuri, qui dant ſua colla ſecuri.

Sepio, vallo.

Vallamus propriè caſtrum, ſepimus ouile.

Sera, ſerus.

Fur, obſtante ſera, non furta facit, niſi ſera.

Serenus, tranquillus.

Dic mare tranquillum, cœlum dic eſſe ſerenum.

Socer, ſocrus.

Eſt ſocer vxoris genitor, ſocruſque genitrix.

Tela, telum.

Eſt panni tela, dicuntur ſpicula tela.

Tollo.

Tollit alit, remouet, gerit, erigit, accipit, aufert.

Tondeo, tundo.

Tondemus barbas vel oues, ſed tundimus herbas.

Vas, dis: vas, ſis.

Vas vadis eſt obſes, vas vaſis ſit tibi capſa.

Veneo, venio.

Veneo pro nummis, ad te venio ſine nummis.

Virtus, vis.

Corpus habet vires, animis eſt inſita virtus:
Vis in vtroque viget, vis ratione caret.

Viſito, viſo.

Viſitat infirmum, ſed amicus viſit amicum.

DISCORDIA.

Odium & Rixæ.

Eſt longum bellum non non, eſt eſtq;, duellum.

Amantium iræ, amoris redintegratio eſt.

Chari rixantur, per ſe quoque pacificantur.

Item:

Ira perit ſubitò, quam mouit amicus amico.

Contentiones fugiendæ.

Certamen, lites, rixas & iurgia vites.

Item:

Laudo quòd vites, fili chariſsime, lites.

Item:

Lis odium gignit, charos concordia ſtringit.

Item:

Lites præteritæ facilè fiunt renouatæ.

Item:

Verba parant litem, lis prælia, prelia mortem.

Cum amico non certandum æmulatione.

Inter germanos maior ſubſtantia lites

Sepe

Sępe mouet, remanent tamen sine turbine mites.

Item:

Semper deuites cum charo quærere lites.

De asini vmbra rixari.

Pro modico, chari, nolite cani similari.

Item:

Quisquis rixatur modico, vilis reputatur.

Discordia dilabuntur res maximæ.

Gaudent prędones, dum discordant regiones.

Item:

Vertitur in nihilum ignis, dum spargimus ipsum.

Qui odit fratrem suum, homicida est.

Laudantur vetera plus debita, quàm vetus ira.

Item:

Nil odio peius, fugit omne bonum locus eius.

Item:

Quatuor ista, timorq́;, odium, dilectio, census,
Sæpe solent boni rectos peruertere sensus.

Item:

Qui fratres odit, est homicida, suos.

DIVERSA STVDIA.

Ne Iupiter quidem omnibus placet.

Cunctis qui placeat, non credo quòd modò viuat.

Item:

Multum deliro, si cuiq; placere requiro:
Cuncta qui potuit, hac sine dote fuit.

Non omnia possumus omnes.

Aptetur reliquo, qui non est aptus in vno.

Item:

Consilio pollet, cui vim natura negauit:
Ingenio redimi corpora parua solent.

Item:

Diuersis diuersa valent medicamina morbis.

Item:

Ingenio plenus vir, viribus extat egenus.

Item:

Præualet in lingua, qui non eſt fortis in armis.

Item:

Qui ſeruit raſtro, ſeruire nequit bene caſtro.

Item:

Vix erit immenſus in magno corpore ſenſus.

Velle ſuum cuiq; eſt, nec voto viuitur vno.

Aeger & athleta ſunt diſpare ſępe diæta.

Item:

De morbo gaudet medicus, de morte ſacerdos,
Miles equis, piſcator aquis, & clericus hymnis,
Nauta fretis, pugiles marte, poëta metris.

Item:

Linque coax ranis, cras coruis, vanaq́; vanis.

Item:

Miles amat bellum, Venus ocia, cultor agellum.

Item:

Mille docent hominem, prope callem qui ſtruit ædem.

Item:

Non vno doctrina modo ſe mentibus infert:
His timor, his monitus, his adhibetur amor.

Item:

Quolibet in capite viget ingenium ſpeciale.

Item:

Vulpes vult fraudem, lupus agnum, fœmina laudem,
Bos ad pręſepe conatur currere ſępe.

DIVITIAE ET PE-cunia.

Antiqua æris poſſeſſio nobilitat. vide Nobilitas.

Beatus dives qui non ſperauit in pecunia.

Eſt dives verè, qui non ea gliſcit habere.

Item:

Item:

O diues, diues, non omni tempore viues,
Fac bene dum viuis, post mortem viuere si vis.

Item:

Quis verè locuples? cui famulantur opes.

Diuitiæ autoritatem conciliant.

Dum diues loquitur, verbum Salomonis habetur:
Dum pauper loquitur, tunc barbarus esse videtur.

Item:

Qui diues est nummis, incedit ille cum summis,
Quos nisi haberet, tunc omni honore careret.

Non potestis Deo seruire & mammonæ.

Diuitis est rarò sanctificata caro.

Item:

Diuitijs vti, res est aduersa saluti.

Item:

Tempus adhuc veniet, quòd diues qui modò gaudet,
Assiduè flebit, dum pauper in corde ridebit.

Nulla cælum reparabile gaza:

Quid tunc thesauri, quid aceruus proderit auri,
Cum peccatores mittuntur ad inferiores?

Opulentia tollit & excæcat animos.

Bacchus & argentum mutant mores sapientum.

Item:

Bursula calcatur, dum grandis bursa paratur.

Item:

Diuitię mores mutant non in meliores.

Item:

Dum quis ditatur, animosior esse probatur.

Item:

Excæcat sensus, diuersi copia census.

Item:

Fermentat celebres numerosa pecunia mores.

Item:

Mutantur mores, cum comitantur opes.

Item:

Quatuor iſta, timorq́; , odium, dilectio, cenſus,
Sępe ſolent rectos hominis peruertere ſenſus.

Item:

Sępe ſolent cenſus, hominis peruertere ſenſus.

Pecuniæ obediunt omnia.

Burſa referta reos ſoluit, peccata relaxat:
Quæ non peccatis, euacuata ligat.

Item:

Copia nummorum trahit ad ſe corda virorum.

Item:

Cum moritur diues, concurrunt vndique ciues,
Aes ſonat, vrbs plorat, vir humatur, presbyter orat.

Item:

Dum mea burſa ſonat, hoſpes mihi fercula donat:
Dum mea burſa vacat, hoſpes tunc oſtia monſtrat.

Item:

Eſt nihil & nihilum, niſi certa pecunia, totum.

Item:

In terra ſummus rex eſt hoc tempore nummus.

Item:

Laudatur nummus, quaſi rex ſuper omnia ſummus.

Item:

Lenonem lena non diligit abſq; crumena.

Item:

Nil bene pauper egit: ſed pro ratione tenetur,
Quicquid agat diues, ſeu bene, ſiue malè.

Item:

Non qualis ſis tu, ſed quantus, quæritur, es tu?

Item:

Nummus honoratur, ſine nummo nullus amatur.

Item

Item:

Nummus in exilio comes optimus est peregrino.

Item:

Reddit mercatum mox prompta pecunia gratum.

Item:

Virtus, iustitia, clerus, mammon, Simonia,
Cessat, calcatur, errat, regnat, dominatur.

Item:

Vos qui nulla datis, & sumitis omnia gratis,
Vobis saluete duplicatur atque valete.

Plus est solicitus, magis beatus.

Diuitię trepidant, libertas libera res est.

Item:

Dormit nocte parum, possessor diuitiarum.

Item:

Hunc timor exagitat, quem gaza superflua ditat.

Item:

O quantas curas, ô quanta pericula diues
Sustinet, & falsi portat honoris onus!

Item:

Quid facies diues? nusquam tutus bene viues:
Quò te conuertes, quò cursum, perdite, vertes?
Quò vertes cursum? non tutus es hic neque sursum.
Si miser ascendis cœlos, vel ad infima tendis,
Nusquam tutus eris, sed vbique repertus haberis.

Item:

Reddit sollicitum te copia denariorum.

Item:

Se malè custodit, quem diues copia prodit.

Qui nil cupit, diues est.

Cui satis est quod habet, satis illum constat habere:
Cui nihil est quod habet, satis illum constat egere:
Ergo facit virtus, non copia, sufficientem:

Et non paupertas, ſed mentis hiatus, egentem.

Item:

Non rerum cumulus, ſed ſufficientia mentis
Ditat: ſufficiant paucula, diues eris.

Item:

Qui non curaret plus quàm natura rogaret,
Diues ſic eſſet, quia res ſibi nulla deeſſet.

Item:

Semper egenus eris, ſi ſemper plus tibi quęris:
Cum contentus eris, tunc diues efficieris.

Item:

Summa quies, nil velle ſuprà quàm poſtulet vſus.

DOMINIVM ET Potentia.

Expectans longè, dominus fit ſolus in orbe.

Iucundum eſt, imperare.

O quàm dulce foret, hic in mundo dominari,
Si mors non poſſet dominantibus inſidiari!

Item:

Seruus teſtatur, quòd fœlix qui dominatur.

Ius eſt in armis.

Scitis, quòd grauius prępondérat vndique pondus.

Magiſtratus bonus, Dei donum eſt.

Gaudeat illa domus, quando bonus eſt ſibi promus.

Item:

Impietas, ſed non pietas, reges dat egere:
Et pietas, non impietas, dat regna manere.

Maiorem vitato virum. vide Aula.

Brumales tenebrę, fauor aulę cum muliere,
Sicut vertebræ ſunt in vertigine crebrę.

Item:

Gratia magnatum neſcit habere ſtatum.

Item:

Gratia

Gratia multorum non conſtans eſt dominorum.

Item:

Gratia regalis non eſt res perpetualis.

Item:

Neſcit durare fauor herilis, ſcio clarè.

Item:

Ridenti domino, nec cœlo crede ſereno:
Ex facili cauſa dominus mutatur & aura.

Perſona publica priuatam depone.

Dum tibi cuncta licent, non quæras cuncta licere:
Nam quæ ſæpe licent, poterunt tentata nocere.

Potentum preces mandata.

Eſt orare ducum, ſpecies violenta iubendi:
Et quaſi nudato ſupplicat enſe potens.

Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ Dei ſunt, Deo.

Aſtra Deo nil maius habent, nil Cæſare terræ:
Sic Cæſar terras, vt Deus aſtra regit.

Item:

Cæſar in hoc mundo, celſo Deus æthere regnat:
Cæſaribus fas eſt ferre Deoque ſua.

Item:

Cum Deus in cœlis, Cæſar regat omnia terris,
Cenſum Cæſaribus ſoluite, vota Deo.

Item:

Dignus amore Deus, dignus quoq; Cæſar honore eſt:
Alter enim terras, alter at aſtra regit.

Item:

Inferiora regit Cæſar, Deus alta gubernat.
Cæſar honore ſuo dignus, amore Deus.

Item:

Principibus pare, vitam ſine crimine dege,
Et famulus triſtem fer patienter herum.

Item:

Item:

Regna gubernat humi Cœsar, Deus ardua cœli
Sydera: laus istis iusta duobus eat.

Item:

Vota Deo, census debetur Cæsaris aulæ:
Præsidet hic terræ, præsidet ille polo.

Item:

Vota, preces, laudem: censum, vectigal, honorem:
Mitis redde Deo, principibusq; tuis.

Reges decet clementia.

Ad pœnam tardus sit rex, ad præmia velox,
Et doleat quotiens cogitur esse ferox.

Item:

Cum magis es dignus, debes magis esse benignus.

Item:

Instabile est regnum, quod non clementia firmat.

Item:

Parcere subiectis scit nobilis ira leonis.

Scilicet in vulgus manant exempla regentum.

vide Exempla.

Corrige te citius, si corripis acta tuorum:
Sic potes imperium, sic retinere thronum.

Item:

Quanto maior eris, moderatior esse teneris.

Societas leonina.

Carnes pullorum comedunt dentes dominorum,
Ossaque dant seruis, sine carnibus & sine neruis.

Item:

Cum domino cerasum, res est mala, mandere seruum,
Tollit matura, tibi proijcit omnia dura:
Consumptis illis, cupiet iactare lapillis.

EBRIETAS ET VINVM.

Si nocturna tibi noceat potatio vini,

Hoc

Hoc tu manè bibas iterum,& fuerit medicina.

Crapula ſanitati plurimum obeſt.

Damna quot hinc ſentis,quot naſcuntur mala mentis?
Fit greſſus nutans,& viſio lumina mutans.

Item:

De plenis cyathis multos perijſſe ſciatis.

Item:

Nullus homo credit, quòd tantum pectora lædit:
Immodicè potum,ſapiet citò toxica totum.

Item:

Sicut ſobrietas facit vt ſit longior ætas,
Sic facit ebrietas vitæ breuiare dietas.

Item:

Strangulat in menſis plures gula,quàm necat enſis.

Item:

Viuere vis lætus,vel ſana mente quietus?
Dæmonis vt linum,ſic mordax effuge vinum.

Ebrietas,opes & honorem minuit.

Alea,Bacchus,amor mulierum,reddit egenum.
Nunquam qui ſequitur hæc tria, diues erit.

Item:

Diues eram dudum,me fecerunt tria nudum,
Alea,vina,Venus: tribus his ſum factus egenus.

Item:

O fili ſperne delectamenta tabernæ:
Tali dulcore multi priuantur honore.

Item:

Piſces,perdices,vinum,nec non meretrices,
Corrumpunt ciſtam,vel quicquid ponis in iſtam.

Fluit melius poſt pocula ſermo.

Poſt ſumptum vinum loquitur mea lingua Latinum:
Et bibo cum bis ter,ſum qualibet arte magiſter.

Item.

Poſt vinum verba, poſt imbrem naſcitur herba:
Poſt ſtudia ſcire, poſt ocia ſæpe perire:
Poſt florem fructus ſequitur, poſt gaudia luctus.

Item:

Qui bona vina bibunt, vates bona carmina ſcribunt.

Quanto plus biberint, tanto plus ſitient Parthi.

Omnibus eſt notum, quòd valde diligo potum:
Si poſſem, vellem pro potu ponere pellem.

Item:

Primò quando bibo, cupio plus gutturis imo:
In cordis fundo iubilo, dum bibo ſecundò:
Per ternum potum iam vinum fit mihi notum,
Me potus lætum quartus facit atque facetum,
Et potus quintus lætam mentem facit intus,
Et bibo cum bis ter, ſum qualibet arte magiſter,
Potu ſepteno velut equus ſum ſine fræno,
Potus bis quartus ſenſus mihi tollit & artus,
In potu nono vini vix ſentio quò no,
In potu deno demens ſum gutture pleno.

Quod in corde ſobrij, id in lingua ebrij.

Ebrietas prodit quod amat cor, ſiue quod odit.

Item:

Si ſecretarum ſeriem vis noſcere rerum,
Ebrius, inſipiens, pueri dicunt tibi verum.

Sapientia vino obumbratur.

Bacchus & argentum mutant mores ſapientum.

Item:

Ebrietas frangit, quicquid ſapientia tangit.

Item:

Ebrius & ſatur nunquam bene philoſophatur.

Item:

Ebrie, quid faris? viuis, vel morte grauaris?

Quid

Quid facias, neſcis: truncus ſine mente quieſcis.

Item:

Fœcundi calices rarò faciunt ſapientes.

Item:

Fœmina dum plorat, dum ruſticus ebrius orat,
Dum luſor iurat, nihil hic deuotio durat.

Item:

Haud differt multum te inter, fatoque ſepultum:
Flat tibi adhuc parcè de cordis ſpiritus arce.

Item:

Potatum vinum iacêre facit reſupinum,
Et vomere vt porcum, qui ſaginatur ad orcum.

Item:

Quando venit potus, ceſſat ſermo quaſi totus.

Item:

Reddunt delirum fœmina, vina, virum.

Item:

Si per vina labes, non vini, ſed tua labes.

Item:

Vino mutatur ſenſus, mens infatuatur.

Vinum lætificat cor hominis.

Mortales lętos vinum facit atque facetos.

Item:

Vinum dat feſtum, frigus conuertit in æſtum,
Lætificat mœſtum, miſerum quoque reddit honeſtum.

Item:

Vinum ſubtile facit in ſene cor iuuenile:
Sed vinum vile reddit iuuenile ſenile.

Item:

Viuat in æternum, qui dat mihi dulce falernum:
Qui mihi dat villum, mala paſſio torqueat illum.

Vinum variè afficit homines.

Ebrius atque ſatur his modis ecce vagatur:

Hic

Hic canit, hic plorat, hic eſt blaſphemus, hic orat,
Hic eſt pacificus, hic eſt nullius amicus,
Hic ſaltat lætus, hic eſt ſermone facetus,
Hic loqui neſcit, hic cæſpitat, ille pigreſcit,
Hic eſt clamoſus, hic eſt verbis vitioſus,
Diſputat hic; ille currit per compita villę,
Nunc ſeruit Veneri, ſomno vult ipſe teneri,
Nunc vomit, nunc vorat: ſic Bacchi turba laborat.

Item:

Bis ſex, credatis, ſpecies ſunt ebrietatis:
Eſt vilis primus, ſapiens eſt alter opimus,
Ternus grande vorat, quartus ſua crimina plorat,
Quintus luxuriat, ſextus per omnia iurat,
Septimus attendit, octauus ſingula vendit,
Nonus nil celat, quod habet ſub corde reuelat,
Somnia denus amat, vndenus turpia clamat,
Et cum ſit plenus, vomitum facit duodenus.

Vina parant animos Veneri.

Impletus venter vult luxuriare libenter.

ECCLESIA.

Domus mea, domus orationis vocabitur.

Cum citò templa ſubis, recoles cur ſis homo natus,
Aut lege, vel canta, vel Chriſto funde precatus.

Item:

Templo ſacrato ſi quis ſedet atque moratur,
Ni legat, aut cantet, aut audiat, egrediatur.

In Eccleſia Dei omnia ſancta.

Filia pulchra Syon ſine ruga, labe carentem
Exprimit Eccleſiam, fidei candore nitentem:
Quam turbant hæreſes & earum turba rebellis,
Quæ ſubiecta iacet mundanis ſæpę procellis:

Primùm quærite regnum Dei.

Non vnctura rotam, nec tardat miſſa diætam.

Sacra

Sacra celerius absoluenda.

Missa breuis, longa farcimina, pinguis & offa,
Hæc valent hyeme, veluti vult vsus habere.

Item:

Missam curtatam, longum farcimen & offam,
In carnispriuio concupit omnis homo.

ECCLESIASTICI.

Dum cantat flamen, respondet clericus Amen.
Dum mare siccatur, dum dęmon ad astra leuatur,
Tunc primò laicus clero fit fidus amicus.
Imber descendit, monachus dum pergere tendit.
Ludere cum talis, non est res spiritualis.
Non canit in templo, nisi quod scit presbyter, amplo.
Non decet vt monachus vadat sine compare solus.
Vt valeas esse monachus, tibi crede necesse,
Rostrum porcinum, dorsumque geras asininum,
Osq; columbinum, cor ouinum, crusq; bouinum.

Taxatio morum Ecclesiæ.

Angarians clerum iacet in sinibus mulierum,
Hic fuit electus, non propterea quia rectus
Ex meritis morum sit: sed quia canonicorum
Donis nummorum subuertit corda suorum:
Nec solet absque dare, clerum vel templa sacrare,
Et neque baptisma gratis confert, neq; chrisma:
Sed per numisma fidei parat vndique schisma,
Deuorat & potat, natam cum coniuge dotat,
Pro grege non orat, pro vana laude laborat,
Missam non cantat, castrensia mœnia plantat,
Militis arma gerit: quæ sunt sua, non tua, quærit:
Armiger in castris, non curat quid sit in astris:
Non mulcet flentem, non consolatur egentem,
Non vestit nudum: sed amat cum tessera ludum:
Quæ per eum detur, eleemosyna nulla videtur:

Attendensq;

Attendensque parum, minuit decus Ecclesiarum.

Item:

Vita peiores sunt, qui Papæ propriores.

Arrogantia.

Quicquid agit mundus, monachus vult esse secundus.

Item:

Quis Satanę similis? presbyter haud humilis.

Auaritia.

Cedit papa papæ, non cedunt munera papæ.

Item:

Clericus annosus, licet annus sit furiosus,
Non curat brumam, dum drachmam suscipit vnam.

Item:

Quamuis algescit, & presbyter ipse senescit,
Frigora non curat, donec oblatio durat.

Item:

Clericus applaudit, cum causam funeris audit.

Item:

Clericus in messe, semper vult rusticus esse.

Item:

Curia Romana non quęrit ouem sine lana,
Dantes exaudit, non dantibus ostia claudit.

Item:

Roma manus rodit, quod tollere non valet, odit.

Item:

Si caput à Capio, vel dixeris à Capiendo,
Tunc est Roma caput, omnia namque capit.

Audacia.

Non audet Stygius Pluto tentare, quod audet
Effrænis monachus, plenaq; fraudis anus.

Bellandi studium.

Clericus ad bella pronus, lasciua puella,
Martius in flore, caret horum finis honore.

Item:

Item:

Roma quid insanis totics, quid sanguine gaudes?
Quid geris imbelli spicula tanta manu?
Si foris arma iacent; tu bella domestica tentas,
Nec feritas requiem ferre superba potest:
Tu fratres in bella vocas, in pignora patres,
Et scelus omne audes, & paris omne nefas:
Fas & iura negas, homines & numina fallis,
Nec Iouis imperium, nec Phlegetonta times.
Singula texentem conuitia deseret ætas,
Tantum ac tale tuæ est improbitatis onus.
Viuere qui sanctè cupitis, discedite: Romæ
Omnia cum liceant, non licet esse bonum.

Crapula.

Cum satur est venter monachorum sufficienter,
Tunc surgunt lentè, Miserere canunt sine mente.

Item:

Est monachus fabas, cum pisces comedit abbas:
Verè prodesset, abbas si nullus adesset.

Item:

Hunc monachi morem seruant violando decorem,
Quàm Christum passum, piscem quærunt magis assum.

Item:

O monachi, vestri stomachi sunt amphora Bacchi:
Vos estis, Deus est testis, turpissima pestis.

Fornicatio.

Clericus in sella gaudet veniente puella.

Item:

Clericus vxorem qui ducit, perdit honorem,
Amittit florem propter mulieris amorem.

Item:

Cum pestis rerum priuaret semine clerum,
Ad Satanæ votum successit turba nepotum.

Item:

Dum faber cudit, monachus cum fœmina ludit.

Item:

O bone Calixte, totus mundus perodit te:
Quondam presbyteri poterant vxoribus vti,
Hoc destruxisti, postquam tu papa fuisti.

Item:

Offa, sacerdotum mulier, communia totum.

Imperitia.

Clericus edoctus, semper non est sale coctus.

Item:

Mos est prælatis, dare præbendas bene natis,
Aut bene nummatis, aut eorum sanguine natis.

Lenitas.

Clericus & asinus, nux, hæc tria continuata,
Non faciunt fructum, nisi sint bene combaculata.

Item:

Cursus asellorum celer, atque fides monachorum,
Lex baptismalis meretricis, amor monialis,
Desistunt esse tunc, quando fit esse necesse.

Item:

Quando languebat, monachus bonus esse volebat:
Sed dum conualuit, mansit vt antè fuit.

Simonia.

Crimen auaritiæ, dirumq; nefas Simonię,
Regnat in Ecclesia liberiore via.

Item:

Curia vult marcas, bursas exhaurit & arcas.
Si bursæ parcas, fuge Papas & Patriarchas.
Si dederis marcas, & eis impleueris arcas,
Culpa solueris, quacunq; ligatus eris.

Item:

Proh dolor, Ecclesiæ nummis venduntur & aræ.

Item:

Item:

Res nimis iniusta, nummis fit pręsul & abba.

Item:

Virtus, iustitia, clerus, mammon, Simonia,
Cessat, calcatur, errat, regnat, dominatur.

EPICEDIA.

Da requiem cunctis Deus hic & vbiq; sepultis,
Vt sint in requie propter tua vulnera quinque.

Aliud:

Hic iacet in tumba Rosa mundi, non Rosa munda:
Non redolet, sed olet, quę redolere solet.

Aliud:

Quod sumus, iste fuit: erimus quandoque quod hic est.

Aliud:

Si probitas, sensus, virtutum gratia, census,
Si decus & horti possent resistere morti,
Non foret extinctus Fridericus, qui iacet intus.

Aliud:

Viuens pollebam, faciens quæcunq; volebam:
En nihilor sub humo, sic erit omnis homo.

ERROR.

Satius est recurrere, quàm malè currere.

Non errat totum, faciens in calle regressum.

Item:

Si quis calle malo fuerit, festinet ab illo.

EXCELLENTIA.

Maiori cedendum.

Cedere maiori, non est pudor inferiori.

Item:

Eijcitur magno paruus veniente magistro.

EXEMPLA.

Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum.

Alterius pœnis fit castigatio lenis.

Item:

Casus dementis correctio fit sapientis.

Item:

Rumor de veteri faciet ventura caueri.

Ne imiteris malum, sed bonum.

Si vis saluari, semper studeas imitari
Vitam iustorum, fugias exempla malorum.

Scilicet in vulgus manant exempla regentum.

Ludendum licitè, talos abbate ferente.

Item:

Presbyter insipiens populum parit insipientem,
Ipseq; lege carens populum dat lege carentem.

Item:

Qui pascis plebes, prudenter viuere debes.

EXPERIENTIA.

Damno accepto stultus sapit.

Passus damna semel, cautior esse solet.

Item:

Quis credat sanctis, nisi signa videntur in illis?

Item:

Scit vir consilia centum post facta dolenda.

Experientia ad scientiam acquirendam maximè confert.

Consilium verum docet experientia rerum.

Item:

Est vulgi fama, docet experientia cuncta.

FAMA.

Fama velox est, crescitq; eundo: igitur fallax.

Est medium nugæ, quod ab auditu loquor ipse.

Item:

Ex minimo crescit, sed non citò fama quiescit.

Item:

Fama repleta malis, velocibus euolat alis:

Fama

Fama boni lentè volat, inuidia retinente.

Item:

Fama volat, tranſitq; modum, quocunque feratur.

Item:

Quòd malè mentitur, audita loquens reperitur.

Non omnino temerè, quod vulgò dictitant.

Sic dicunt gentes, ſequitur mala fama nocentes.

Item:

Signa prius vera, non ſunt mendacia mera.

Item:

Tantum clamatur, quod Paſcha venit quod amatur.

FAMES.

Fames optimum condimentum.

Dulcem rem fabas facit eſuries tibi crudas.

Item:

Eſuriens ſtomachus fertur cocus optimus eſſe:
Nam facit inſipidos perſapuiſſe cibos.

Item:

Neſcit homo quid dulcis habet dulcedinis eſca,
Qui nunquam didicit, quid foret ipſa fames.

Item:

Ori dulceſcit faba frigida, quando fameſcit.

Moleſtus interpellator venter.

Eſt ſitis atque fames moderata bonum medicamen:
Cumq; ſuperfluitant, important ſæpe grauamen.

Item:

Eſuriens venter non vult ſtudere libenter.

Item:

Lendes & pulices plus mordent eſurientes.

Item:

Mentiri ventri nullus valet eſurienti.

Item:

Multum mordentes muſcæ ſunt eſurientes.

Item:

Pœnalis gladius est magna fames & acutus.

Item:

Quòd lupus est fugiens nemus, hoc facit esuriens dẽs.

Item:

Sunt tria mala domus, imber, mala fœmina, fumus,
Quartum, cum manè surgunt pueri sine pane.

Sine Cerere & Baccho friget Venus.

Luxuriat rarò non bene pasta caro.

FESTINATIO.

Festinans nimium vir non ascendat asellum.

Festina lentè.

Differ, habent paruæ commoda magna moræ.

Nimium properans, serius absoluit.

Qui nimis accelerant, obstacula talibus obstant.

Quod citò fit, citè perit.

Quæ subitò veniunt, subitò quandoque recedunt.

Item:

Quod citò lucratur, citò perditur & nihilatur.

FESTI DIES.

Seruant sacratę semel anno festa capellæ,

Ignauis semper feriæ.

Qui vult seruare sanctorum singula festa,
Non poterit clarè cum Codice scire Digesta.

Memento vt diem Sabbati sanctifices.

Quod festo netur, nihilari sæpe videtur.

FIDES ET DIFFIDENTIA.

Fallentem fallere licet.

In quo nulla fides, in eo tu quomodo fides?

Item:

Qui violare fidem solet, & violetur eidem.

Nemini fidas, nisi cum quo modium salis absumpseris.

Ni sit nota fides, ignoto non bene fides.

Item:

Item:

Qui leuiter credit, deceptus sæpe recedit.

Nusquam tuta fides.

Heu quàm parua fides reperitur nunc apud ciues!
Iam frater fratrem, iam linquit filia matrem.

Item:

Quisnam pro socio qui velit soluere? nemo.

Oculis magis habenda fides, quàm auribus.

Visus certificat me plus, quàm quod Plato narrat.

Omne quod non est ex fide, peccatum est.

Non holocausta Deus, sed corda fidelia quærit:
Hæc qui dona gerit, lege beatus erit.

Item:

Præcipuum donum est, saluanti fidere Christo:
Quem penes hoc vnum est, omnia solus habet.

Item:

Sola fides saluat, sola imperat: omnia rectè
Publica cum proprijs exequiturq; fides.

Probate spiritus, an ex Deo sint.

Omni spiritui tu semper credere noli.

Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam.

Ad maiora subit, qui gessit ritè minora:
Grandia nec, paruum qui malè gessit, habet.

Item:

In minimis rebus qui deficit, ille putatur
In magnis nullam velle tenere fidem.

Item:

Præficitur magnis, minimis qui præfuit antè
Solerti studio legitimaq; fide.

FINIS.

Non tam profunda, quin fundum continet vnda.

Exitus acta probat.

A casu describe diem, non solis ab ortu.

Item:

Contentum ſcitur, ſaccus dum pòſt aperitur.

Item:

Exitus oſtendit, quò mundi gloria tendit.

Item:

Finis portabit onus, & factum reſerabit.

Item:

Laus in fine ſonat, virtus in fine coronat.

Item:

Non datur extemplò bona poſt primordia merces:
Congrua ſed rectus præmia finis habet.

Item:

Non laudo factum, niſi ſit citò vel bene factum.

Item:

Præmia victorum pendent à fine laborum:
Vt ſcriptura ſonat, finis, non pugna, coronat.

Item:

Principium lauda, quod conſequitur bona cauda.

Item:

Quando tumet venter, produntur facta latenter.

Item:

Qua ſuffocatur quiſquam, mala mica putatur.

Item:

Si bonus eſt finis, bona cuncta fuiſſe feruntur:
In rebus finis ſit bonus, ergo ſtude.

Item:

Si finis bonus eſt, totum laudabile tunc eſt.

Item:

Sub niue quod tegitur, dum nix perit, omne videtur.

Item:

Te modicum iacta, quoniam probat exitus acta.

Item:

Totum laudatur, ſi finis laude beatur.

FORMA

FORMA ET DEFORmitas.

Esca sit insipida, quam coxit fœmina pulchra.

Lis est cum forma, magna pudicitiæ.

Esse solet rarò pulchra pudica caro.

Item:

Vix poteris aliquam pulchram reperire pudicam.

Non forma, sed mens aspicienda.

Dat probitas speciem, sed non species probitatem:
Qui probitate caret, nil sua forma valet.

Item:

Nitere, formose, formosa mente nitere.

Item:

Si bene barbatum faceret sua barba beatum,
Nullus in hoc circo queat esse beatior hirco.

Item:

Si faceret doctos mortales barba, quid obstat
Barbatus posset quin caper esse Plato?

FORTVNA BONA & mala.

Alia vita, alia dieta.

Quilibet excessus mutant hominis citò gressus.

Amici multi fœlicium.

Qui remigat prosper, socius sit postulo, noster.

Arbore deiecta, quiuis colligit ligna.

Dum currus stat aqua, resonant tunc plurima verba.

Asperius nihil est misero, cum surgit in altum.

Corde stat inflato pauper, honore dato.

Item:

Dum surgunt miseri, nolunt miseris misereri.

Item:

Fiunt Nerones miseri facti locupletes.

Item:

Non vult scire soerus, quòd fuit ipsa nurus.

Bona nemini hora est, quin alicui sit mala.

Huic puero panis datur, alter transit inanis.

Item:

Non est æqualis sors omnibus & generalis.

Item:

O bona Fortuna, cur non es omnibus vna?
Dixit Fortuna: Si starem rota sub vna,
Et non mutarer, tunc non Fortuna vocarer.

Fœlix se erigendo fœlicitatem amittit.

Luxurians asinus saltando comminuit crus.

Fœlicitas est, voluptas quam pœnitudo nulla sequitur.

Cui sors arridet bona, gaudens pectore ridet.

Item:

Omnes lętantur, dum prosperitate beantur.

Fortuna fouet ignauos.

Optima peiori datur ascia nunc operanti.

Item:

Quo nequam peior, tanto sors est sibi maior.

Item:

Fortuna quem nimium fouet, stultum facit.

Forma, fauor populi, feruor iuuenilis, opesque,
Subripuere tibi noscere, quid sit homo.

Item:

Prosperitas gentes cęcat plus insipientes.

Item:

Si bene nunc remigas, tunc pergis cum reliquis eras.

Fortuna vitrea est, cum splendet, frangitur.

Rebus tranquillis, metuas aduersa sub illis.

Fortunam sibi quisq; parat.

Dicitur à multis, sors est contraria stultis.

Item:

Noli fortunam semper reprendere cæcam.

In

In procliui mala.

Aures non claudit mala ſors, velociter audit:

Nihil agere, infœlici ſemper eſt optimum.

Peior equus glaciem primus frangit pede mollem.

Nihil ex omni parte beatum.

Eſt homo vix natus ex omni parte beatus:
Non ergo ſine væ, nunc viuit filius Euæ.

Omnium rerum viciſſitudo eſt. vide Gaudium.

Alterat humanos ſors malefida ſtatus.

Item:

En modò vadit eques, qui ſolet ire pedes.

Item:

Forma perit rerum, datur altera quaq; dierum.

Item:

Gaudia dat luctus, bonus eſt poſt triſtia fructus.

Item:

Glorior elatus, deſcendo mortificatus,
Infimus axe teror, rurſus ad aſtra feror.

Item:

Hoc eſt conſuetum, comitantur triſtia lętum.

Item:

Inſidias ponit ſemper ſors aſpera blandè,
Anticipatq; fugam melior fortuna repentè.

Item:

Largitur quodcunq; libet fortuna rapitque:
Eſt gracilis ſubitò, qui modò craſſus erat.

Item:

Non ſibi concordem ſpondent exordia finem.

Item:

Si bene ſucceſſit, ne prima, ſed vltima ſpectes:
A caſu deſcribe diem, non ſolis ab ortu.

Item:

Speret qui ſeruit, deſperet qui dominatur:

Nam

Nam fortuna leuat infima, ſumma premit.

Item:

Sub meliore ſtatu ſemper peiora caue tu.

Item:

Tempora paſſiua fugiunt, redeuntque datiua.

Item:

Vt ſol effectus proprios alternat in aura,
Sic fortuna ſuas ſolet variare vices: nam
Hos premit, hos eleuat, hos deijcit, erigit illos,
Cogit & in varios hominem deſcendere caſus:
Regna dat & tollit, leuat, opprimit atque reſoluit,
Quos vocat, eijcit, erigit, obruit, omnia voluit.
Ergo time quiſquis celſos aſcendis honores,
Atque ruinoſo ſtare memento loco.

Item:

Vultus fortunæ variatur imagine lunæ,
Creſcit, decreſcit, in eodem ſiſtere neſcit.

Plus eſt ſolicitus, magis beatus. vide Diuitiæ.

Commoda qui ſentis, iungas onus emolumentis.

Item:

Ima petit leuius quod ſurgit in ardua pondus.

Item:

Nil fœlicis habet, qui fœlix eſſe putatur:
Proſperitas igitur eſt proſperitate carere:
Nam venit ex ſola proſperitate dolor.
Sic qui ſumma petit, cadit aſperiore ruina:
Qui iacet inferius, non habet vnde cadat.

Item:

Sæpe natatores ſubmerguntur meliores:
Sic & ſcanſores collum frangunt meliores.

Item:

Sæpius ima petunt, melius qui ſcandere norunt.

Item:

Semper

Semper habet fortis morbos, quasi iurgia mortis.

Item:

Si gradus est altus, grauior fiet tibi saltus.

Item:

Si mons sublimis, profundior est tibi vallis.

Item:

Tutior in terris locus est, quàm sedibus altis.

Præsentem fortunam boni consule.

Hoc sis contentus, sicut fert omnia tempus.

Item:

Non quò propositum, sed quò sors ducit, eundum.

Item:

Si qua sede sedes, & congrua sit tibi sedes,
Ista sede sede, nec ab ista sede recede.

Item:

Vt stratum lectum, super hunc sic vade cubatum.

Semper fæliciter cadunt Iouis taxilli.

Fœlicis sponsę gremium perfunditur imbre.

Semper Ilio mala.

Naues peiores nant, portu stant meliores.

Item:

Pauper peiorem restis tenet vndique partem.

Solatium est miseris, socios habere pœnarum.

Mitior est pœna, quanto communior ipsa.

Item:

Vt mala prudenter tua portes & sapienter,
Inspice maiores aliorum sæpe dolores.

Sors omnia versat.

Quos vult sors ditat: quos non vult, sub pede tritat:
Incertaque via voluitur ipsa rota.

Item:

Vulgo narrante, bona sors est pòst velut antè.

Vbi non sis qui fueris, non est cur velis viuere.

Dulcius

Dulcius eſt miſeris, alienis viuere terris.

FRVGALITAS.

Sapientis eſt, conſeruare rem familiarem.

Prudentum more, teneas quæſita labore.

Item:

Si ſeruas quod habes, commendant te ſapientes.

Tecum habita, & noris quàm ſit tibi curta ſupellex.

Parca manus, labor aſſiduus, deſignat habere:
Larga manus, labor inſolitus, deſiſtit habere.

Item:

Vltra quàm veſtis non extendas tua crura,
Nec nimis expendas, ſi viuere vis ſine cura.

FVGA.

Cum licet fugere, ne quære litem.

Nil poterit iuſta tutior eſſe fuga.

Item:

Tutius eſt verè, morſum fugiendo cauere,
Quàm prope ſerpentem procumbere virus habentem.

FVRTVM.

Aquæ furtiuæ dulces.

Furtiuus potus plenus dulcedine totus.

Fures amant tenebras.

Fur non eſt latro: quia tempore fur rapit atro,
Tempore non atro rapit omnes res tibi latro.

Item:

Fur odit lucem, fugis diabole crucem.

Fures veſte puniendi.

Audax furando furcam timet haud aliquando.

Item:

Fur furatur equum, ſuſpenditur, & manet æquum.

Item:

Hiſtrio poſt victum nummos querens & amictum,
Non eſt delictum, ſi quis ſibi porrigat ictum.

Item:

Item:

Nulla valet diplois contra ſuſpendia furis.

Item:

Paruus pendetur, fur magnus abire videtur.

Item:

Tunc fiunt paces, cum pendent funè rapaces.

Non curat numerum lupus.

Quòd lupus eſt gratas, narratur, oues numeratas.

Occaſio facit furem.

Fur malè furatur, ſi fur domui dominatur.

Item:

Hora, locus faciunt, quòd fures non ſua tollunt.

Item:

Si fur ceſſaret, nunquam canis vlla latraret.

Item:

Si videor, ludo: ſi non, tunc furta recludo.

FVTVRA.

Futura incerta.

Curſus fatorum neſcit pars vlla virorum,
Solius & proprium ſcire futura Dei.

Item:

Pręterit iſta dies, neſcitur origo ſecundi,
Sit labor, an requies: ſic tranſit gloria mundi.

GARRVLITAS.

Infræni oris finis, aut vectigal, calamitas.

Ex lingua ſtulta veniunt incommoda multa.

Item:

Fac mala, dic multum, ſi te vis reddere ſtultum.

Item:

Non domus eſt pacis, vbi regnat lingua loquacis.

Item:

Os qui non claudit, quod non vult ſępius audit.

Item:

Sępe

Sæpe ſibi atq; alijs garrula lingua nocet.

Item:

Si cupias pacem, linguam compeſce loquacem.

Item:

Si quis amat pacem, ſocium fugit ille loquacem.

Item:

Verboſi lites, fili chariſſime, vites.

Non eſt eiuſdem, & multa & opportuna dicere.

Debet pauca loqui, qui vult vrbanus haberi.

Item:

Dico prudentes, homines non multa loquentes.

Item:

Qui nimium fatur, ſtultiſſimus eſſe probatur.

Item:

Qui ſapit, ille parum garrulitatis habet.

Item:

Rarò credatur homini, qui plurima fatur.

Item:

Reſpice, multiloquax quòd ſit ſępiſſime mendax.

Item:

Sępe loquens multa, loquitur mendacia multa.

Tacenda loqui, laudabile non eſt.

Eſt puer ingratus, mala qui famare paratus.

Item:

Futile vas illud, quod nulla receptio claudit:
Sic homo futilis eſt diuulgans omne quod audit.

Item:

Pondus valde graue, verboſum vas ſine claue.

Item:

Rarò charus erit, diuulgans omnia quę ſcit.

GAVDIVM.

Gaudij mœror eſt comes.

Exundans pluuia ſequitur poſt gaudia ſicca.

Item:

Item:

Fel latet in melle, nec mel bibitur ſine felle.

Item:

Frigora poſt ſoles, poſt gaudia ſæpe dolores.

Item:

Gaudia terrena non eſſe queunt ſine pœna:
Gaudia diuina ſemper ſunt abſque ruina:

Item:

Hoc eſt conſuetum, comitantur triſtia lætum.

Item:

Nulla fides rerum, ſequitur poſt mella venenum,
Et claudit nox atra diem, nubilaque ſerenum.

Item:

Poſtquam gaudebis, rurſum poſt gaudia flebis.

Item:

Riſus habet fletum, nectarque moleſtat acetum.

Iocunditas cordis, eſt vita hominis.

Spiritus exultans facit, vt tua floreat ætas:
Eſt cum lętitia pulchrior omnis homo.

GLORIA.

Gloria crocodylus.

Cura plenus eris, ſi vis vt glorificeris.

GRATIA.

Gratia fit pluris, quàm tota ſcientia Iuris.

GRATITVDO.

Beneficij accepti memor eſto.

Arbor honoretur, cuius nos vmbra tuetur.

Item:

Palmę quando datur, quid palmę reſtituatur.

Item:

Pondus curarum facit hic, qui dat mihi charum.

Item:

Sit cordis feſtum, panem meminiſſe comeſtum.

HAERETICI.

Sectarum autorem hominem fuge.

Hoſtes Eccleſię ſunt hi qui ſchiſmata fingunt,
Chriſticolaſque nouos fraudis nigredine tingunt,
Qui cor ſimplicium ſermonis acumine tangunt,
Ac in eis verę fidei munimina frangunt.

HERBAE.

Chriſtus vim verbis, vim gemmis, vim dedit herbis:
Verbis maiorem, gemmis herbiſque minorem.

Item:

Stellis ac herbis vis eſt, ſed maxima verbis.

Braßica.

Ius caulis ſoluit, cuius ſubſtantia ſtringit:
Vtraque quando datur, venter laxare paratur.

Chærefolium.

Appoſitum cancris tritum cum melle medetur:
Cum vino potum, lateris ſedare dolorem
Sæpe ſolet: tritam ſi nectis deſuper herbam,
Sępe ſolet vomitum ventremque tenere ſolutum.

Chelidonia.

Cæcatis pullis hac lumina mater hirundo,
(Plinius vt ſcripſit) quamuis ſint eruta, reddit.

Enula campana.

Enula campana reddit pręcordia ſana:
Cum ſucco rutę ſuccus ſi ſumitur eius,
Affirmant ruptis quòd proſit potio talis.

Hyſſopus.

Hyſſopus purgans herba eſt è pectore phlegma,
Ad pulmonis opus cum melle coquenda iugata.
Vultibus eximium fertur pręſtare decorem.

Malua.

Dixerunt maluam veteres, quòd molliat aluum:
Huius radices raſæ ſoluunt tibi fæces,

Vuluam

Vuluam mouerunt,& fluxum sæpe dederunt.

Mentha.

Mentitur mentha,si sit depellere lenta
Ventris lumbricos,stomachi vermesque nociuos.

Nasturtium.

Illius succus crines retinere fluentes
Illitus adseritur,dentisque leuare dolorem:
Lichenas succus purgat cum melle perunctus.

Pulegium.

Cum vino nigram choleram potata repellit,
Appositam veterem dicunt sedare podagram.

Ruta.

Nobilitas rutę hæc,quòd lumina reddit acuta,
Auxilio rutæ vir quippe videbis acutè.
Cruda comesta recens oculos caligine purgat.
Ruta viris minuit Venerem,mulieribus addit.
Ruta facit castum,dat lumen,& ingerit astum,
Cocta & ruta facit de pulicibus loca tuta.

Salix.

Auribus infusus vermes succus necat eius,
Cortex verrucas in aceto cocta resoluit.
Huius flos sumptus in aqua,frigescere cogit
Instinctus Veneris cunctos acres stimulantes:
Et sic desiccat,vt nulla creatio fiat.

Saluia.

Cur moriatur homo,cui saluia crescit in horto?
Contra vim mortis,non est medicamen in hortis.
Saluia confortat neruos,manuumque tremorem
Tollit,& eius ope febris acuta fugit.
Saluia,castoriumque,lauendula,primula veris,
Nasturt. Athanas. hæc sanant paralytica membra.
Saluia saluatrix,naturæ conciliatrix.

Viola purpurea.

Crapulam discutitur, capitis dolor, atque grauedo,
Purpuream violam dicunt curare caducos.

Vrtica.

Aegris dat somnum, vomitum quoque tollit & vsum.
Illius semen colicis cum melle medetur,
Et tussim veterem curat, si sæpe bibatur.
Frigus pulmonis pellit, ventrisq; tumorem,
Omnibus & morbis ea subuenit articulorum.

HOMO.

Homo ex anima & corpore compositus est.

Mentem de cœlo, corpus trahit ex elementis,
Vt terras habitet corpore, mente polum.
Mens, corpus, diuersa licet, iunguntur ad vnum,
Vt sacra complacitum nexio reddat opus.
Diuus erit, terrenus erit, curabit vtrunque:
Consilijs mundum, relligione Deum.
Naturis poterit sic respondere duabus,
Et sic principijs congruus esse suis.
Cum superis commune bonum rationis habebit,
Distrahet à superis linea parua hominem.
Cuncta suos ortus repetunt matremque requirunt,
Et redit in nihilum quod fuit antè nihil.

Hominis formatio.

Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine trini,
Bis seni carnem, ter seni membra figurant.

Item:

Susceptum semen sex primis credo diebus
Est quasi lac, reliquisque nouem fit sanguis, ab inde
Consolidat duodena dies, bis nona deinceps
Efficiat totum, tempusque sequens oriundum.

Hominis partes.

Cor sapit, at pulmo loquitur, fel commouet iram,
Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Item:

Dat cerebrum ſenſum, cor vitam, hepar nutrimentum.

Item:

Guſtus & olfactus, auditus, viſio, tactus,
Snnt ſenſus quinque, quorum peccata relinque.

Item:

Naſus fœtores, naſus diſcernit odores.

Item:

Oſſibus ex denis bis centeniſque nouenis
Conſtat homo, denis bis dentibus & duodenis,
Ex ter centenis decies ſex quinqueque venis.

Hominis vita, militia.

Eſt homo ſpiritibus commiſſus quiſque duobus:
Vnus cuſtodit, alter peruertere quærit.

Hominum complexiones.

Quatuor humores in humano corpore conſtant:
Sanguis cum cholera, phlegma, melancholia.
Terra melancholicis, aqua confertur pituitæ,
Aër ſanguineis, ignea vis choleræ.
Hi ſunt humores, qui præſtant cuique colores:
Omnibus in rebus ex phlegmate fit color albus:
Sanguine fit rubeus, cholera rubra quoque rufus:
Phlegma quoque dormit, complexio terrea dormit,
Cholera rixatur, ſanguis potu dominatur.

Sanguinea.

Natura pingues iſti ſunt atque iocantes,
Rumoreſque nouos cupiunt audire frequenter:
Hos Venus & Bacchus delectant, fercula, riſus,
Et facit hos hilares, & dulcia verba loquentes:
Omnibus in ſtudijs habiles ſunt, & magis apti:
Qualibet ex cauſa non hos facilè excitat ira:
Largus, amans, hilaris, ridens, rubeique coloris,
Cantans, carnoſus, ſatis audax atque benignus.

Item:

Si peccet ſanguis, facies rubet, extat ocellus,
Inflantur genę, corpus nimiumque grauatur,
Eſt pulſuſque frequens, plenus, mollis, dolor ingens,
In primis frontis, ſit conſtipatio ventris,
Siccaque lingua, ſitis, ſunt ſomnia plena rubore,
Dulcor adeſt ſputi, ſunt acria dulcia quęque.

Cholerica.

Eſt humor choleræ, qui competit impetuoſis,
Hoc genus eſt hominum cupiens præcellere cunctis,
Hi leuiter diſcunt, multum comedunt, citò creſcunt,
Inde & magnanimi ſunt, largi, ſumma petentes:
Hirſutus, fallax, iraſcens, prodigus, audax,
Aſtutus, gracilis, ſiccus, croceique coloris.

Item:

Accuſat choleram dextræ dolor, aſpera lingua,
Tinnitus, vomituſque frequens, vigilantia multa,
Multa ſitis, pinguiſque egeſtio, tormina ventris:
Nauſea fit, morſus cordis, langueſcit orexis:
Pulſus adeſt gracilis, durus, veloxque caleſcens:
Aret, amareſcitque, incendia ſomnia fingit.

Phlegmatica.

Phlegma dabit vires modicas, latoſque breueſque,
Phlegma facit pingueis, ſanguis reddit mediocres,
Ocia non ſtudio tradunt, ſed corpora ſomno:
Senſus hebes, tardus motus, pigritia, ſomnus:
Hic ſomnolentus, piger, & ſputamine plenus:
Eſt huic ſenſus hebes, pinguis, facie color albus.

Item:

Phlegma ſupergrediens proprias in corpore leges,
Os facit inſipidum, faſtidia crebra, ſaliuas,
Coſtarum, ſtomachi, ſimul occipitiſque dolores:
Pulſus adeſt rarus, tardus, mollis, quoque inanis,

Præcedit

Præcedit fallax phantaſmata ſomnus aquoſa.

Melancholica.

Reſtat adhuc triſtis cholerę ſubſtantia nigræ,
Quæ reddit prauos, pertriſtes, pauca loquentes:
Hi vigilant ſtudijs, nec mens eſt dedita ſomno,
Seruant propoſitum, ſibi nil reputant fore tutum:
Inuidus & triſtis, cupidus, dextræque minacis,
Non expers fraudis, timidus, luteique coloris.

Item:

Humorum pleno dum fęx in corpore regnat,
Nigra cutis, durus pulſus, tenuisque vrina,
Sollicitudo, timor, triſtitia, ſomnia tetra,
Coaceſcunt ructus, ſapor & ſputaminis ambo,
Læuaque præcipuè tinnit vel ſibilat auris.

Hominum ingenia diuerſa. vide Diuerſa ſtudia.

Omni animali facilius eſt imperare, quàm homini.

Sus ſe ſorde leuat, ſaltem dum colligit eſcas,
Cur nunquam ſurgit ſorde volutus homo?
Omnia quippe ſuæ naturæ debita ſoluunt,
Præter eum qui plus his rationis habet.

Puluis & vmbra ſumus. vide Vita.

Carnis vita, labor: carnis conceptio, tabes
Menſtrua: putredo, finis: origo, lutum.

Item:

Cum fæx, cum limus, cum res viliſſima ſimus,
Vnde ſuperbimus? ad terram terra redimus.

Item:

Cur caro lætatur, quæ vermibus eſca paratur?

Item:

Cur non praua finis? puluis es atq; cinis.

Item.

Eſt caro noſtra cinis: modò principium, modò finis.

Item:

Eſt caro vas luteum, vas lamentabile, fœnum
Aridulum, fragilis glebula, ſaccus olens.

Item:

Eſt homo res fragilis, & durans tempore paruo:
Eſt igitur ſimilis flori, qui creſcit in aruo.

Item:

Eſt hominum ſtatus per florem ſignificatus:
Vt flos citò perit, ſic homo puluis erit.

Item:

Factus, non natus, ſtat Adam tellure creatus:
Nos quoque terra ſumus, nam caro fiet humus.

Item:

O homo, ſi ſcires, quidnam eſſes, vnde venires,
Nunquam gauderes: ſed in omni tempore fleres.

Item:

Omnes terra ſumus: hæc vita fugit quaſi fumus.

Item:

Puluis & vmbra ſumus. puluis nihil eſt niſi fumus:
Sed nihil eſt fumus: nos nihil ergo ſumus.

Item:

Quid caro? vilis humus: quid carnis gloria? fumus.

Item:

Quid ſis, quid fueris, quid eris, ſemper mediteris:
Sic minus atque minus peccatis ſubijcieris.

Item:

Sperma prius, modò ſaccus olens, pòſt vermibus eſca.

Item:

Terra caro facta, quinis ſit ſenſibus apta,
Ordine compacta tendit rationis ad acta.

HOMICIDIVM.

Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.

Exemplum, mens, lingua, manus, ſubtractio victus

Corporis

Corporis ac animæ, dici faciunt homicidam.

HONOR.

Honores mutant mores.

Corde ſtat inflato pauper, honore dato.

Item:

Immutant mores hominis, cum dantur honores.

Item:

Sæpe ſuos mores homo mutat propter honores.

Honores, onera.

Res honor eſt dulcis, ſed magnum pondus honoris.

Opinio bona tutior eſt pecunia.

Semper ametur honor, ſit denarijs quoque maior.

HOSPES.

Aſſideat valuæ, non inuitatus honeſtè.

Regula burſalis ſit omni tempore talis:
Fercula fer tecum, ſi vis comedere mecum.

Hoſpitales eſtote inuicem ſine murmuratione.

Hoſpes honoretur, & honor ſemper ſibi detur.

Item:

Hoſpite ne careas, hoſte carere volens.

Item:

Hoſpitij rector ſemper ſit lætus vt Hector,
Vt Iob ſit patiens, vtq; Sibylla ſciens.

Piſcis nequam, niſi recens.

Poſt tres ſæpe dies piſcis vileſcit & hoſpes,
Ni ſale conditus ſit, aut ſpecialis amicus.

HVMANITAS.

Gratia gratiam parit.

Dulcia pro dulci, pro turpi turpia reddi
Verba ſolent, odium lingua fidemque parit.

Item:

Frangitur ira grauis, cum ſit reſponſio ſuauis:
Et lis accreſcit, vbi ſtultus cedere neſcit.

Item:

Item:

Gratum qui dat aue, reſponſum ferto ſuaue.

Item:

Iras ſuſtollis, ſi ſit reſponſio mollis.

Item:

Mollificat diram reſponſum mollius iram.

Item:

Si vis eſſe comes mihi, mores accipe comes.

HVMILITAS.

Bene qui latuit, bene vixit.

Fœlix qui potuit tranquillam ducere vitam,
Et lętos ſtabili claudere fine dies.

Item:

Si ſapis, ergo late: bona res eſt, viuere pace.

Calcat iacentem vulgus.

Sepes calcatur, qua pronior eſſe putatur.

Item:

Sis humilis mediante modo, nimium fugiatur:
Qui nimis eſt humilis, hic pro ſtulto reputatur.

Humilibus dat Deus gratiam.

Cum fueris maior, cunctis te crede minorem.

Item:

Spernere mundum, ſpernere nullum, ſpernere ſeſe,
Spernere ſe ſperni, quatuor iſta beant.

IEIVNIVM.

Hic bene ieiunat, qui ſe de crimine nudat.

IGNAVIA ET OCIVM. Vide Labor.

Fortuna fouet ignauos.

Paſſere ſub tecto remanente, vagatur hirundo.

Ignauis ſemper feriæ.

Deſidia preſſus, erit in ſtudio citò feſſus.

Ignauos premit fortur

Dum ſtertit cattus, nunquam ſibi currit in os mus.

Item:

Item:

Fructus non multus fit, ager si non bene cultus.

Item:

Qui cupit in lecto lucem videre diei,
Honor & diuitię raro dabuntur ei.

Item:

Rus nolens colere, fructu solet ille carere.

Item:

Segnis, asellus, homo, velut est ingratus: honesti
Cui quicquam sapiens credere nemo cupit.

Item:

Si dormit lupula, non currit in os ouis vlla.

Ocium malorum mater.

Est animæ cultura labor: caro nuda labore
Fit sterilis, spinis obsita, mentis inops.

Item:

Hastula nulla cadit, dum sector ad ocia vadit.

Item:

Non sunt pellifices, cretata veste carentes.

Item:

Ocia deuita, si vis bona sit tibi vita:
Ocia qui stupidè multas producit in horas,
Formicam quærat, consiliumq; dabit.

Item:

Ocia si quis amat, væ, væ mihi postea clamat.

Item:

Piscículos capere plus approbo, quam residere.

Item:

Præteriti nullus reuocabit temporis horas:
Desidia quicquam fœdius esse potest?

Ocia dant vitia.

Miles amat bellum, Venus ocia, cultor agellum.

Item:

Ne

Item:

Ne noceat, carnem compesce labore: labora,
Langueſcet vitium: nil age, morbus adeſt.

Item:

Ocia dant vitia: fugias ergo procul illa.

Item:

Ocia qui ſequitur, ſine crimine vix reperitur.

Qui domi ſuæ compluitur, huius ne Deum quidem miſeret.

Eſt piger agnellus, qui non geſtat bene vellus.

Qui non laborat, non manducet.

Cattus edit piſcem, ſed non vult tangere flumen.

IGNIS.

AEquè pars ligni curui ac recti valet igni.
Ex fiſſis lignis componitur optimus ignis.
Feruidior locus eſt, cui proprior focus eſt.

IGNORANTIA.

In nihil ſapiendo iucundiſſima vita.

Ludere qui neſcit, ludum ſpectando quieſcit.

Præteritæ veniam dabit ignorantia culpæ.

Ignorans facinus, pecco ſciente minus.

IMPERITIA

Cæcus cæco dux.

Cæcus ducens cæcum facit ipſum ſternere ſecum.

Item:

Si cæcus cæcum conatur ducere ſecum,
In foueam ductor cadit, atque deinde ſecutor.

Corpus ſine pectore.

Eſt quaſi vile pecus ignorans, & quaſi cæcus.

Item:

Nil ſapit, & nil ſcit, quid dicet quando procus fit?

Imperitus, niſi quod ipſe facit, nihil rectum putat.

Fabello tantum dabitur, fabro, ſcio, quantum.

Item:

Multi

Multi ſunt, qui ſcire volunt, & diſcere nolunt:
De numero non ſunt, qui ſapienter agunt.

Item:

Nemo placet ſtultis, niſi dicat quod libet illis:
Infatuat ſciolos litera ſola ſuos.

Verbis pugnare, non re.

Indocti dictis non certant, ſed maledictis.

IMPOSSIBILIA.

Illud ſi fieret, ad tympana mox lepus iret.

Multa non poßunt ſimul fieri.

Haud facile eſt, animum multis inflectere rebus,
Vt res oppoſitas mens ferat vna duas:
Sic duo ſunt quæ non poſſunt intrare cor vnum,
Vanus amor mundi, verus amorque Dei.

Nudus nec a centum viris ſpoliatur.

Nolo pilos trahere, cum toto crine carente.

Item:

Nudum priuare graue ſit, vel re ſpoliare.

IMPOSTVRA. Vide Simulatio.

Dolus omnis abſit a Chriſtianis.

Eſt nimis impia res, ſi diues fallit egentes.

Item:

Eſt ſcelus immenſum, ſi diues fallit egenum.

Doloſi vt vulpes fugiendi.

Cui dolus eſt gratus, ſit Rabbi in fraude vocatus.

Item:

Ex improuiſo fallitur omnis homo.

Item:

Fallitur ex facili, qui caret arte doli.

Item:

Inueni ſaccum non plenum ſæpe ligatum.

Item:

Reſpice quæſo bene, non ſunt ceruiſia ſpumæ.

Item:

Item:

Sub ſpecie veri, nos fallunt ſepe ſeueri.

Fallentem fallere licet.

Aſtutus nequam per cauſam fallitur æquam.

Item:

Qui fallit mille, à ſolo fallitur ille.

Melle litus gladius.

Decipiuntur aues per cantus ſæpe ſuaues.

Item:

Dulcia præfatur, qui fallere præmeditatur.

Item:

Hi ſunt fallentes, plus iuſto blanda loquentes.

Item:

Non bene creduntur, nimium quæ blanda loquuntur.

Item:

Proditor illudit verbis, dum verbera cudit.

Item:

Sunt tibi vitandi ſermones vndiq; blandi.

INCERTA.

Currens per prata, non eſt lepus eſca parata.

Firmiter ad dubium ſcit nemo ligare caballum.

INCONSTANTIA.

Tibi contrarius ne ſis.

Inconſtans animus, oculus vagus, inſtabilis pes,
Sunt tria vitanda, de quo mihi nulla boni ſpes.

Item:

In luctu rides, intra conuiuia luges,
Vrbem rure cupis, laudas bona ruris in vrbe.

Item:

In tota vita diſcors tibi viuere vita.

INGRATITVDO.

Gratia pluma leuior eſt.

Clauditur ad dandum vola, panditur ad capiendum.

Item:

Item

Verna fit ingratus, dum mox opus eſt operatus.

Ingrato homine terra peius nil creat.

Dedecus eſt ſemper ſumere, nilq́; dare.

Item:

Eſt gallina mala, quæ vicinis parit oua.

Item:

Hic malus eſt hoſpes, per quem depellitur hoſpes.

Item:

Lex & natura, cœlum, Deus, omnia iura,
Damnant ingratum, mœrent illum quoq; natum.

Item:

Qui benefactorum non vult memor eſſe tuorum,
Non eſt laudari dignus, nec dignus amari.

Qui canem alit externum, huic præter
funem nihil fit reliqui.

Ingrato quod agis, hoc ſemper & vndique perdis.

Item:

Littus aro, lateremq́; lauo, dum ſeruio prauo.

Item:

Quod facis ingrato, certo perit vndiq; fato.

INIMICITIA.

Plus quis honoratur, hoſtis ſi multiplicatur.

Inimicum quamuis humilem ne deſpicias.

Corporis exigui vires contemnere noli.

Item:

Plus canis appeterem plauſum, quàm fortè furorem.

Item:

Quamuis ſit modicus, timet hunc ſapiens, inimicus.

INIVRIA ET VIOLENTIA.

Puluere, qui lædit: ſed læſus, marmore ſcribit.

Ius eſt in armis.

Imber quando cadit, nix deperit & citò perit.

Item:

Item:

Tunc ius calcatur, violentia cum dominatur.

Satius iniuriam pati quàm facere.

Iras iniustas Dominus non sinit inultas.

Item:

Quo duplices lateres, exurget tempore Moses.

Vim vi repellere licet.

Cogimus interdum cum gladio gladium.

Item:

Non desit baculus, si vult mordere catellus.

INIVSTITIA. Vide Munera.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

Gratia fit pluris, quàm tota scientia iuris.

Item:

Irretit muscas, transmittit aranea vespas.

Item:

Lances dissimiles, faciunt oculos mihi tristes.

Item:

Paruus pendetur, fur magnus abire videtur.

Malè parta, malè dilabuntur.

Congeries lapidum, varijs constructa rapinis,
Corruet, aut alter raptor habebit eam.

Item:

Qui malè lucratur, malè perdit & annihilatur.

Item:

Quod malè lucratur, nunquam bene fructificatur,
Nec habet effectus sordida præda bonos.

Item:

Vsuratorum, prædonum, presbyterorum,
Castigatorum, minorum, canonicorum,
Natam vel viduam ne ducas: his quia dantur
Res malè quæsitæ, quæ iustius annihilantur.

Item:

Vult malè finiri, ſordida pręda viri.

INSIDIAE.

Aſtu ſubtili lupus inſidiatur ouili.

Item:

Dat lupus intuitum, reliquis ſpretis, ſuper agnum.
Dic mihi, ſub cauda quis te percuſſit alauda?

INVIDIA ET AEMVLATIO.

Edentulus veſcentium dentibus inuidet.

Vni quando cani cocus il dat, diſplicet altri.

Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in arvo.

Eſt tua plus craſſa pinguedine, quàm mea maſſa.

Figulus figulo inuidet.

Ante fores ſtantem faſtidit egenus egentem.

Inuidia vlcus eſt animæ.

Inuidus inuidia comburitur intus & extrà.

Item:

Nil aliud, niſi ſe, valet ardens Aetna cremare:
Sic ſe, non alios, inuidus ipſe cremat.

Vna domus non alit duos canes.

Dum canis os rodit, ſocium quem diligit, odit.

Item:

Sæpe gerunt bella iuuenes pro virgine bella.

Item:

Væ ſibi, quando canes veniunt os rodere plures.

INVTILIA.

Inutilia ſpernenda.

Laus ſordet vadij, domino quo non licet vti.

Item:

Non laudo florem, qui nullum prębet odorem.

Item:

Nullius pretij fons eſt, aqua ſi datur illi.

Item.

Qui ſitis ardorem non pellit, non probo fontem.

Item:

Rarò laudatur fons, in quem lympha feratur.

Oleum & operam perdere.

Balnea cornici non prosunt, nec meretrici:
Nec meretrix munda, nec cornix alba fit vnda.

Item:

Computo cur strictè, si tu vis soluere fictè?

Item:

Non tenet anguillam, qui per caudam tenet illam.

Item:

Quid pectunt illi, quibus absunt fronte capilli?

Item:

Qui procul excurrit, & nil mercatur ibidem,
Si via longa fuit, rediens tristatur hic idem.

Item:

Qui volucrem nutrit, pro munere stercus habebit.

Item:

Si baculus sit equus, tunc sentiet vndique vę crus.

Item:

Surdo nemo duas præsumit psallere missas.

IOCVS.

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

Dum iocus est verus, malus est iocus atq; seuerus.

Item:

Ludicra per verba, res sæpe notatur acerba:
Ludo siue ioco, vir vera refert aliquando.

Item:

Lęta decet lętis pascere corda iocis.

IRA.

Amantium iræ. vide Discordia.

Ira furor breuis est.

Cessat vindicta, donec pertranseat ira.

Item:

Fit

Fit citò commotus, cui sors contraria, totus.

Item:

Impedit ira animum, ne possit cernere verum.

Item:

In mundo mira faciunt duo, munus & ira,
Mollificant dura, peruertunt omnia iura.

Item:

Iratus rerum nescit discernere verum.

Item:

Multa facit dira, si non compescitur ira.

Item:

Res loquitur diras, cum quis feruescit ob iras.

Ira non sit diuturna.

Dilue feruentes, quas fel tibi commouet, iras:
Nam præceps quemuis dedecet ira virum.

Item:

Ira breuis melior magnis damnis, vt opinor.

Omnis homo tardus sit ad iram.

Ira facit litem, lis prælia, prælia mortem.

Item:

Ira nocet cordi, prębet fomenta dolori:
Ira nocet vitę, mortis acerba parens.

Item:

Iratum sine re cor nullus debet habere.

Item:

Multum deliras, si cuiuis porrigis iras.

Item:

Si mordent pulices, mordentibus excute dentes:
Sic non mordebunt, nec acuto dente nocebunt.

Responsio mollis frangit iram.

Frangitur ira grauis, cum fit responsio suauis.

Item:

Iras sustollis, si sit responsio mollis.

Item:

Sermo leuat mollis, sed durus suscitat iram:
Sermo nocet durus, mollis vbiq; iuuat.

IVDICIVM EXTREMVM.

In die iudicij Dominus illustrabit occulta tenebrarum, & patefaciet consilia cordium: dabitq; vnicuique secundum opera sua.

Iudicis in lite breuis est vox, Ite, Venite:
Dicetur reprobis Ite, Venite bonis.
Isti gaudebunt, illi sine fine dolebunt:
Nemo potest fari, nec cernere, nec meditari,
Gaudia iustorum, necnon tormenta malorum.

Item:

Iudicium veniet, & flebilis vltio fiet,
Cum gens iustorum gemmis stellata nitebit,
Et reprobata cohors ardens in sulphure flebit.

Item:

Pœna malos, sed vita bonos æterna capesset:
Pæna malis, sed vita bonis per secula crescet:
His mors, his vita, perpetuatur ita.

Item:

Plurima quę fugiunt modò nos, in fine patebunt,
Cum veniet mane quod sine fine manet.

Item:

Quod sibi quisq; serit præsentis tempore vitę,
Hoc sibi messis erit, cum dicitur Ite, Venite.

Item:

Tempus iudicij vitam pandet peregrini:
Huius terrorem timeamus, amemus honorem,
Quo se noscendum plenè Deus atque videndum
Iustis præbebit, secreti nilque latebit,
Quod non cernatur, ac in Deitate sciatur:
In qua gaudebunt, qui pura mente nitebunt,

Et

Et bene gaudebunt: quia gaudia fine carebunt.

DAMNATIO AETERNA.

Damnatorum vermis non moritur, & ignis non extinguitur.

Acrius eſt felle, pœnam ſentire gehennæ:
Sunt ibi ſerpentes flammas ex ore vomentes,
De flatu quorum pereunt animæ miſerorum:
Sunt ibi tortores ſerpentibus horridiores,
Deformes, nigri, ſed non ad verbera pigri,
Ad mala feruentes ſunt, ad pœnasq́; recentes,
Semper inardeſcunt, nec ceſſant, nec requieſcunt.

Item:

Charorum triſtis diſceſſus, triſtior iſtis
Corporis & animæ, triſtiſſimus à Deitate.

Item:

Semper in æternum nox obſcurabit auernum:
Eſt ibi denſarum magna congeries tenebrarum,
Nec ſol, nec luna, nec ſtella videbitur vna:
Sunt ibi pro lignis homines miſeri cibus ignis:
Hic reprobi cuncti quaſi faſciculi ſibi iuncti,
Eſuriunt, ſitiunt, deformes corpore fiunt:
Sæui tortores, omni gladio grauiores:
Hic dolor atq; metus, per omnia ſecula fletus,
Secula per mille dolor innumerabilis ille:
His in tormentis, non eſt ſpes vlla ſalutis,
Nec venit ad metas mortis miſerabilis ætas.
Talia lucra feret, qui mundi ſordibus hæret.

Item:

Væ vano mundo, veneris cum Chriſte ſecundò.

VITA AETERNA.

Iuſti fulgebunt vt ſol, in regno patris ſui.

Eſt iter anguſtum, quod ducit ad æthera ſurſum.

Item:

Omne bonum,ſũmumq́; bonum, mercesq́; bonorum,
Eſt Deus,hoc confert viſio ſola Dei.

Item:

Quantum gaudebunt, quos gaudia ſumma replebunt,
Quos illuſtrabit,quos ſemper lætificabit
Viſio ſancta Dei,ſplendorq́; ſuæ faciei!
Mens tua paſcetur,ſi iugiter hæc meditetur.

Item:

Regnum cœlorum requies eſt plena bonorum,
Pax,pietas,bonitas,lux,virtus,ſplendor,honeſtas,
Gloria,laus,requies,amor,& concordia dulcis,
Gaudia,lætitia,dulcedo,vita perennis:
Hic non algores,nebulæ, nox atra,calores:
Hic viget æternum tempus ſine turbine rerum:
Hic omnes iuſti iuuenes formaq́;venuſti,
Vt ſol fulgebunt,Domino ſimilesq́; manebunt:
Nil ibi decreſcit,nil languet,nilq́; ſeneſcit,
Nil deformatur,nil tranſit,nil variatur:
Cuncta manent verè,ſunt omnia plena quiete:
Eſt ibi ſolennis,iucunda,diesq́; perennis:
Vnanimes cuncti,velut vno corpore iuncti,
Omnia cernentes ſunt,et ſua corda videntes:
Nil ibi deficiet,Deus omnibus omnia fiet.
Huc greſſus vrge,mundi de ſtercore ſurge,
Mundo ne credas:quia neſcis quando recedas.

IVRAMENTVM.

Non iuretis omnino.

Qui leuiter iurat,Chriſtum crucifigere curat.

Item:

Qui nunquam iurat,nunquam periurus habetur.

IVS.

Summum ius,ſumma iniuria.

Expedit interdum ſancita remittere legum,

Ne

Ne pereat feritate mala clementia regum.

Item:

Serua dulcorem, iuris moderando rigorem.

Item:

Vt confortetur ius, ſæpe neceſſe videtur.

IVRISTAE ET CAVSIDICI.

Stercus & vrina, Medicorum fercula prima:
Sunt Medicis ſigna, Iuriſtis fercula digna.

Cauſidicorum auaritia.

Diligo Rhetoricos, equitant quia ſæpe caballos,
Dum genus & ſpecies cogitur ire pedes.

Item:

Nulli cauſidico reor eſſe fidem neq; dico,
Hoſti pro modico fit amicus, & hoſtis amico.

Item:

Væ tibi cauſidice, quia linguam venditis ære:
Vos vocat infernus, vos deſtruit ordo ſupernus.

IVSTITIA.

Boni honoribus, mali pœnis afficiendi.

Detur terra malis, vbi nullus honor ſpecialis.

Iuſtitia in ſe virtutem complectitur omnem.

Eſt dignus laude, qui cuncta facit ſine fraude.

Stateram ne tranſgrediaris.

Cui lanx longinqua, ſunt illi damna propinqua.

Item:

Iudicis eſt recti, nec munere nec prece flecti.

IVVENTVS ET PVERITIA.

Hic iuuenis creſcit, velut hoc quod creſcere neſcit.
Nati prudentes ſunt, qui nouêre parentes.

Doctrina in tenera ætate acquiſita indelebilis.

Qui non aſſueſcit virtuti, dum iuueneſcit,
A vitijs neſcit deſueſcere, qnando ſeneſcit.

Item:

Quod noua testa capit, inueterata sapit.

Iuuenilis ætas non est inutiliter terenda.

Bis duo notaui, quę non possunt reuocari:
Virginitas, tempus, dictum verbumq́;, iuuentus.

Item:

Cum iuuenes estis, cum tempus habere potestis,
Cur non proficitis, ne tanquam bestia fitis?

Item:

Disce puer, dum tempus adest, æuo iuuenili:
Vt quo te recrees, habeas ætate senili.

Item:

Ingenium & mores animo succrescere debent,
Amplior vt membris forma subinde venit.

Item:

Nocte dieq́; caue, tempus consumere prauè:
Vt flos vel ventus, transibit nostra iuuentus.

Item:

Per pisces & aues multi periere scholares.

Item:

Quando puer crescit, & non metuendo pauescit,
Tunc sibi decrescit honor omnis, quando senescit.

Item:

Si studuisse velis, tria cauta mente tenebis:
Sis humilis, castus, paruoq́; cibamine pastus.

Item:

Transit fine breui, iuuenilis floscul⁹ æui.

Lætitia iuuenem, frons decet tristis senem.

Gaudia semper amat, & ludrica verba iuuentus.

Item:

Mente quidem læta decoratur florida vita.

Nolo subtrahere à puero disciplinam.

Currere cogit equum sub milite calcar acutum,
Sicq́; facit pueros aspera virga bonos.

Item:

Item:

Ni caſtigetur, petulans mox clunis habetur:
Verberibus tactus probus eſt, virgaque coactus.

Item:

Non amat hic pueros, qui rarò corrigit illos.

Item:

Qui parcit virgæ, puerum non diligit ille:
Nam virgę tactus prauos exterminat actus.

Item:

Quòd fleat, eſt melius, puer vnus quàm vir adultus.

Item:

Si quis icit puerum bene virgis, diligit ipſum.

Pueri puerilia tractant.

Pupas fer tecum, ſi tu vis ludere mecum.

Item:

Sunt pueri pueri, viuunt pueriliter illi.

Item:

Velle valet pueri nihil, & ſic debet haberi.

Pueris nulla ſecreta committenda.

Si ſecretarum ſeriem vis noſcere rerum,
Ebrius, inſipiens, pueri dicunt tibi verum.

Puericia ſemper amabilis.

Dum ſe non noſcunt, vituli ſe lambere poſcunt.

Item:

Oſcula nutrici pueri dant eius amici.

Item:

Sępe datur nato varium nomen bene grato.

Vt quiſque filium ſuum vult eſſe,
ita eſt.

Curuetur truncus citò, qui tibi pòſt erit vncus.

Item:

Dum curuare potes & curuam reddere virgam,
Faxis vt ad libitum ſtet tua planta tuum.

Item:

Item:

Mollia ſunt iuuenum cunctorum roſtra volucrum.

Item:

Sicut ager colitur, ſic fructibus hic redimitur.

LABOR ET INDVSTRIA.

vide Ignauia.

Dum caput infeſtat, labor omnia membra moleſtat.

Dij bona vendunt laboribus.

Abſque labore graui, non poſſum magna lucrari.

Item:

Eſto laborator, & erit Deus auxiliator.

Item:

Extendenda manus fuerit, curiſque vacandum:
Non tibi per ventos aſſa columba venit.

Item:

Frange nucis tegmen, ſi cupis eſſe nucem.

Item:

Ignaui valeant: virtus labore paratur:
Et ſua diuendunt dona labore Dij.

Item:

Ipſe laborato, nec dicas: Dat Deus aurum.
Dat Deus omne bonum, ſed non per cornua taurum.

Item:

Lingere mel cupiens, apibus pungi patiatur.

Item:

Magna venit nulli ſine magno fama labore,
Et vaga ſudorem gloria ſemper habet.

Item:

Non præſepe bouem, ſed bos præſepe requirit.

Item:

Non volat in buccas aſſa columba tuas.

Item:

Per caudam, propriam tu debes tollere vaccam.

Item:

Item:

Quando fatigatur, equitis pes rectificatur.

Item:

Res bene quisque gerens, lucra sit inde ferens.

Item:

Sicut ager colitur, sic fructibus hic redimitur.

Iucundi acti labores.

Charius est charum, si prægustatur amarum.

Item:

Dulcia non meminit, qui non gustauit amara,
Estque serena dies post longos gratior imbres,
Et post triste malum gratior ipsa salus.

Item:

Dulcius hæresunt humano mella palato,
Si malus hoc ipsum mordeat antè sapor,
Fitque mali gustu dulcius omne bonum.

Item:

Non nisi post multas succedunt gaudia clades:
Gaudia quæ multo parta labore placent.

Item:

Non te pœniteat, iuuenis, toleraſſe labores:
Depositio magis est pondere, grata quies.

Labor inanis. vide Inutilia.

Labor omnia vincit improbus.
vide Assiduitas.

Ignis de lapide surgit, mediante labore.

Mercenarius dignus mercede.

Adscribas plura, quando nimis est via dura.

Item:

Omnis equus quòd edat, hoc ius est quando laborat.

Item:

Si tibi seruierit aliquis, tua præmia tecum
Ne retinere diu cures, si diligis æquum.

LAVS.

LAVS.

Famam incontaminatam seruans, dives sat est.

Dulcius est ęre, prectosum nomen habere.

Laudari appetunt omnes.

In quo laudatur, ibi quisque libens operatur.

Item:

Nullus tam gnarus, qui non sit laudis auarus.

Non laudibus alienis, sed propriæ conscientiæ credendum.

Falso fraude, dolo, non tibi plaudat homo:
Si laus vana perit, gloria risus erit.

Item:

Laudat adulator, sed non est verus amator.

Item:

Noli laudari, cum possis vituperari.

Item:

Plus laudatori, quàm tu tibi, credere noli.

Principibus laudari viris, laus maxima.

Opto placere bonis, prauis odiosus haberi,
Queis, nisi sit prauus, nemo placere potest.

LEGES.

Decem præcepta.

Sunt prȩcepta decem, poscunt quę plurima: pauca
Nos facimus: mitis sis Deus, oro, tuis.

Item:

Vnum crede Deum, nec vanè iura per ipsum,
Sabbata sanctifices, habeas in honore parentes,
Non sis occisor, fur, mœchus, testis iniquus,
Alterius nuptam, nec rem cupias alienam.

Inde datæ leges, ne fortior omnia posset.

Vt pax seruetur, legis moderamen habetur.

Legibus parendum.

Exlex qui viuit, meritò sine lege peribit.

Item:

Item:

Nemo est exemptus,& legibus vndique demptus.

LIBERTAS.

In cauea minus bene canit luscinia.

Alterius non sit,qui suus esse potest.

Item:

Ditior est liber mendicus,diuite seruo.

Item:

Est proprius panis super omnia mella suauis.

Item:

Libertas animi cibus est & vera voluptas,.
Qua qui diues erit,ditior esse nequit.

Item:

Libertas perdulce bonum,bona cætera condit,
Qua nisi conditur,nil sapit esca mihi.

Item:

Malo macer liber,quàm pinguis seruus haberi.

Item:

Non bene pro cuncto libertas venditur auro.

Item:

Nolo velle meum pro turpi vendere lucro:
Has qui vendit opes,hoc agit vt sit inops.

Item:

Venditur arbitrium,dum viuitur ex alieno
Sumptu: pane tuo vescere,liber eris.

Sapiens,sibiq; imperiosus,liber est.

Non liber natus,qui dæmonibus propriatus.

LVCRVM.

Malum lucrum, æquale dispendio.

Non est lucratum totum lucrum reputatum.

Pecuniam in loco negligere,interdum maximum est lucrum.

Hic as laudatur,qui libram sępe lucratur.

LVDVS.

LVDVS.

Ludere si quæres, nummos apponere debes.

Ludere cum potentioribus, periculosum.

Damna reportabit catulus qui cum cane ludit.

Item:

Dum ludit fortis, trudit me cuspide mortis.

Item:

Ludi stultorum, dominorum, siue luporum,
Non bene luduntur, quia seria sępe sequuntur.

Ludus multorum malorum causa est.

Alea, Bacchus, amor mulierum, reddit egenum:
Nunquam qui sequitur hęc tria, diues erit.

Item:

Diues eram dudum, me fecerunt tria nudum,
Alea, vina, Venus: tribus his sum factus egenus.

Item:

Fœmina dum plorat, dum rusticus ebrius orat,
Dum lusor iurat, nihil hic deuotio durat.

Item:

Ludens taxillis, bene respice quid sit in illis:
Res tua, spes tua, sors tua, mors tua, pendet in illis.

Item:

Ludo falluntur, ludum qui sępe sequuntur.

Item:

Rarò doctus erit, qui semper ludere quęrit.

Item:

Sum nudus vt passer, facit hoc mihi tessera & asser.

LVX.

Lux depellit tenebras.

Præuia lux scire dat eunti, quò valet ire.

Item:

Vt melius cernam, porto de nocte lucernam.

MALVM.

MALVM.

In procliui mala.

Non citò decreſcit mala planta, ſed vſque vireſcit.

Item:

Ollę contritę ſatis inueniuntur vbique.

Item:

Praua quidem citò fructificant, at fertilis arbor
Tardius: vrtica creſcere ſemper habet.

Malum bene conditum non mouendum.

Irritare canem noli dormire volentem,
Nec moueas iram poſt tempora longa latentem.

Item:

Litis præteritæ noli maledicta referre.

Item:

Res ſatis eſt nota, plus fœtent ſtercora mota.

Malorum duorum minus eſt eligendum.

Eſt melius bellum pro collo, ſiue duellum.

Item:

Luſcus præfertur cæco, ſic vndique fertur.

Item:

Quo crus ſaluus erit, ocrea ſępe perit.

MARIA.

Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

Ambo boni, Deus & ſua mater, quos homo laudet.

Item:

Inclyta, pura, pia, ſanctiſſima virgo Maria,
Eſto ſalutata ſemper cum prole beata.

Ecce virgo concipiet, & pariet filium.

Virgo Deum pariens, partus ſymptomata neſcit:
Nam quaſi non pariens integra virgo manet.

Item:

Vt ſol non lędit vitrum, per quod tamen intrat,

Sic

Sic de prole pia manet inuiolata Maria.

MARTYRIA.

Apostolorum Martyria.

Occumbit sursum pedibus, manibusque deorsum,
In cruce protensus Petrus: Paulum necat ensis,
Andreas stratus est in cruce fune ligatus,
Christi cognatus Iacobus fit ense necatus,
Non oleum lęsit Ioannem, in pace quieuit,
Sed procumbente Thomas occiditur ense,
Concors cum Christo datur in cruce pœna Philippo,
Occumbit prauè Iacobus sub vulnere clauæ,
Fit cute priuatus veluti bos Bartholomæus,
Virga plagatus ergo fit & ense Mathæus,
Nulla parte reus occiditur ense Thadæus,
Christo consortem Simon patitur cruce mortem,
Mathię mortis pœnam dat ipsa bipennis,
Pœnis indignis Pauli comitem necat ignis,
Marcus obit tractus & mortis vulnere tactus.

Qui perdiderit animam suam mea causa, inueniet eam.

Occubuere viri sancti pro nomine Christi.

MEDICINA.

Fingunt se medicos, omnes: idiota, sacerdos,
Iudæus, monachus, histrio, rasor, anus,
Miles, mercator, cerdo, nutrix & arator.
Stercus & vrina, medicorum fercula prima:
Sunt medicis signa, iuristis fercula digna.

Honora medicum.

Cum fueris fœlix, medicorum quære salutes:
Vt tibi succurrant, quando salute cares.

Item:

Maximus in morbis medico promittitur orbis:
Mox fugit a mente medicus, morbo recedente.

Item:

Item:

Si non vis lædi, medico tu crede fideli:
Sanat languorem, faciens medicina dolorem.

Medicina maximos requirit sumptus.

Empta solet carè multum medicina iuuare:
Cumque datur gratis, nil confert vtilitatis.

Item:

Est medicinalis medicorum regula talis,
Vt dicant Da da, cum dicit languidus Ah ah.

MEDICAMENTA. *vide Cibi, Morbi & Sanitas.*

Allia, ruta, pyra, & raphanus, cum theriaca, nux,
Præstant antidotum contra lethale venenum.
Scropha, tumor, glandes, ficus cataplasmate cedunt:
Iunge papauer ei, confracta foris trahit ossa.

MEDIA.

Sine medijs ad summa vix peruenitur.

Cernitur vberior prope fontem quælibet arbor.

Item:

Cum cattis plures venans capit vndique mures.

Item:

Est similis stulto, qui mandere vult sine cultro.

Item:

Haurit aquas cribro, qui discere vult sine libro.

Item:

Nil valet in bellis vir inermis, & absque libellis
Clericus est mutus, licet ingenio sit acutus.

Item:

Plus satis ingenio fidit, qui spernere libros
Audet: & ambiguo singula marte capit.

Item:

Si manus est vacua, non accipit rem capit illa.

Item:

Vt vulgus fatur, malè cos sitiens operatur.

MEMORIA.

Firmiter obtusum tenet ingenium sibi susum.

Memoriam quæ labefactent.

Ebrietas, somnus, tempus, dementia, morbus,
Tollunt de cista mentis, quę nouerit ista.

MENDACIVM.

Cor non nugatur, licet os mendacia fatur.
Sæpe susurrantes, mendacia sunt cumulantes.

Mendacij pater diabolus.

Improbus est ille, qui scit mendacia mille.

Item:

Omne genus pestis vincit mens dissona verbis.

Item:

Sunt tria quæ verè Salomoni displicuêre:
Os mendax, fatuusque senex, pauperque superbus.

Omnis homo mendax.

Est mens nostra suis contraria sępe loquelis.

Item:

Qui vult nugari, miranda potest noua fari.

MERCATIO.

Non bene mercatur, qui nulla merce lucratur.
Non est mercator, precij nisi sit mediator.

MERETRIX.

Balnea cornici non prosunt, nec meretrici:
Nec meretrix munda, nec cornix alba fit vnda.

Meretrix, bellua impudica.

Omnis reuera meretrix est dicta Chimæra,
Parte leo prima, media capra, anguis in ima.
Si careas donis, pars prima dicta leonis:
Non te delectet media capra, quia fœtet:
Anguis est extremum, quia porrigit omne venenum.

Item:

Item:

Scurrę, vel ſcorta, veniunt bene non vocitata.

Meretrices Deum non verentur.

Curſus aſellorum celer, atque fides monachorum,
Lex baptiſmalis meretricis, amor monialis,
Deſiſtunt eſſe tunc, quando ſit eſſe neceſſe.

Meretrices fugiendæ, quoniam bona quæque ab homine auferunt.

Alea, Bacchus, amor mulierum, reddit egenum:
Nunquam, qui ſequitur hæc tria, diues erit.

Item:

Clerice ſis fortis, ne des tua munera ſcortis.

Item:

Diues eram dudum, me fecerunt tria nudum,
Alea, vina, Venus: tribus his ſum factus egenus.

Item:

Euitare picem debes, ſimul & meretricem:
Nam pix te tangit, meretrix te turpiter angit.

Item:

Piſces, perdices, vinum, necnon meretrices,
Corrumpunt ciſtam, vel quicquid ponis in iſtam.

Item:

Scribatur portis: Meretrix eſt ianua mortis.

Meretrices inſatiabiles ſunt.

Cum ceſſas dare, meretrix te ceſſat amare.

Item:

Mos meretricis erit, quòd ſemper munera quęrit.

Item:

Scorto nemo placet, niſi dextram munere plàcet.

METEORA.

Cœlum rubens.

Nocte rubens cœlum, cras indicat eſſe ſerenum:
Atque rubens mane, tempus ſignat pluuiale.

Cometa.

Flat, ſiccat, cometa necat, & tempora carat.

Luna.

Pallida luna pluit, rubicunda flat, alba ſerenat.

Nubilum.

Non ſtillant omnes, quas cernis in aëre, nubes.

Ventus.

Rarò venit ventus, niſi cum pluuia, violentus.

MIMI.

Scurrilitas vitanda.

Muſcæ, canes, mimi, ſunt ad conuiuia primi,
Non inuitati veniunt prandere parati.

Item:

Qui ſua dat mimis, fallitur ipſe nimis.

Item:

Scurræ vel ſcorta veniunt bene non vocitata.

Item:

Stultior eſt fictus fatuus, quàm non ita dictus.

MINAE. *Cœlum territare.*

Det ſe terribilem, qui vult inferre timorem.

Item:

Horrida voce ſonet, ſi quis dæmonia terret.

Minæ ſpernendæ.

Non ſtillant omnes, quas cernis in aëre, nubes.

Item:

Si moriere minis, aſini tumulabere bombis.

Item:

Si non morderis, cane quid latrante vereris?

MISERICORDIA.

Eſtote miſericordes.

Dura iuſtitia, gratior eſt venia.

MODVS ET NIMIVM.

Omne nimium vertitur in vitium.

Dum

Dum ludus bonus est, ipsum dimittere fas est.

Item:

Illum nullus amat, qui semper, Da mihi, clamat.

Item:

Immodicis breuis est ætas, & rara senectus,
Deteriorque solet finis ad illa sequi.

Item:

Ludus sæpe bonus, esse potest nimius.

Item:

Multoties dictum mox displicet auribus vnum.

Item:

Omne nocet nimium: mediocrirer omne gerendum.

Item:

Omne quod est nimium, crebrum sordescit ob vsum.

Item:

Optimus est quando ludus, non ludere mando.

Item:

Per multos gressus homo fortis fit citò fessus.

Item:

Quod leue, valde graue fit onus, dum porto remotè.

Item:

Quod nimium est fugito, medio gaudere memento.

Item:

Sæpe fit ingratus, qui quærere sæpe paratus.

Omnibus adde modum, modus est pulcherrima virtus.

Est mihi vix grata res, quæ non est moderata.

Item:

Est vibex testis, quòd percussi satis estis.

Item:

Esse nimis iustus, prudens nimis esse cauebis:
Omnia summa nocent, sed moderata iuuant.

Item:

Iussa paterna pati, medium tenuêre beati.

Item:

Laudandi parcus, culpandi parcior esto:
Peccatur, si non adsit vterque modus.

Item:

Paulatim trahere non forti, consulo, reste.

Item:

Prævalet in cunctis discreta modestia punctis.

Item:

Serua mensuram, semper multum valituram.

Item:

Sicut ad omne quod est, mensuram ponere prodest:
Sic sine mensura deperit omne quod est.

Item:

Stat medio virtus, extrema tenet loca virus:
Tu medium retine, modus est seruandus vbique.

Tuo te metire pede.

Sic tibi sint vsus, ne rerum fiat abusus.

Item:

Vltrà quàm vestis non extendas tua crura,
Nec nimis expendas, si viuere vis sine cura.

MORBI.

Non intellecti nulla est curatio morbi.

Non omnis morbus ad mortem.

Longius inualidi viuunt sæpissimè catti.

Item:

Non perdas puerum nunc ægrum, pòst valiturum.

Auditus grauitas.

Et mox post escam dormire, nimisque moueri,
Ista grauare solent auditus, ebrietasque.

Aurium tinnitus.

Motus, longa fames, sonitus, percussio, casus,
Ebrietas, frigus, tinnitum causat in aure.

Capitis dolores.

Cum

Cum doleo capite, tunc membra dolent mea quæque.

Item :

Si capitis dolor est ex potu, lympha bibatur,
Ex potu nimio nam febris acuta creatur.
Si vertex capitis, vel frons, æstu tribulentur,
Tempora fronsque simul moderatè sepe fricentur,
Morella cocta necnon calidaque lauentur :
Istud enim credunt capitis prodesse dolori.

Dentium dolor.

Sic dentes serua, porrorum collige grana,
Vre cum hyoscyamo, adiuncto quoq; thure, decenter
Per sicchonion & fumum cape dente remotum.

Fistula.

Auripigmentum, sulphur miscere memento,
His decet apponi calcem, coniunge saponi:
Quatuor hęc misce, commixtis quatuor istis
Fistula curatur, quater ex his si repleatur.

Oculorum hebetatio.

Balnea, vina, Venus, ventus, piper, allia, fumus,
Porrum cum cepis, faba, lens, fletusque, sinapi,
Ista nocent oculis, sed vigilare magis.

Rheuma.

Ieiuna, vigila, caleas dape, tuque labora,
Inspira calidum, modicum bibe, comprime flatum :
Hæc bene tu serua, si vis depellere rheuma.

Item :

Ieiuna, vigila, si vis depellere rheuma.

Item:

Ieiunes, vigiles, sities, & rheumata pelles.

Item :

Si fluat ad pectus, dicatur rheuma catarrhus:
Si ad fauces, branchos : si ad nares, esto coryza.

Sanguinis profluuia.

Cum fluxum pateris, hęc ni caueas, morieris:
Concubitum, potum, nimium cum frigore motum.

Item:

Si cruor emanat, ſpodium ſumptum citò ſanat.

Scabies.

Dum cutis prurit, quanto plus ſcalpitur, vrit.

Item:

Vir quem tormentat ſcabies, perſæpe cruentat.

Vocis raucedo.

Nux, oleum, frigus capitiſque, anguillaque, potus,
Ac pomum crudum, faciunt hominem fore raucum.

MORS. VIDE VITA.

In malis rebus morte nihil eſt melius.

Morte mori melius, quàm vitam ducere mortis.

Me mortuo, terra miſceatur incendio.

Dum morior, moritur mundus ſimul, & ſepelitur.

Memorare nouiſſima tua. vide Mundus.

Cerne quid es, quid eris, humilis ſic efficieris:
Vile cadauer eris, hoc ergo frequens mediteris.

Item:

Diſce quid es, quid eris: memor eſto, quòd morieris.

Item:

Eſto memor mortis, quo viuis tempore fortis.

Item:

Fœlix vt hora ſit vltima, perpetuò ora.

Item:

Non melius poterit hominis caro viua domari,
Mortua qualis erit quàm ſemper pręmeditari.
Non igitur ceſſes ea quę bona ſunt operari,
Nam mors non ceſſat tibi nocte dieque minari.

Item:

Pauper & exiguus exibis nudus ad vmbras,
Quamuis perſpicuus auro gemmiſque niteſcas.

Item:

Item:

Peccatum, tua mors, mors Chriſti, pęna gehennæ,
Iudicium, vita, tibi ſunt hæc ſex memoranda.

Item:

Penſa quid es, quid eris, cinis in cinerem gradieris:
Hoc ſi corde geris, leuius bona facta ſequeris.

Item:

Peruigili cura ſemper meditare futura,
Semper habens memori mente neceſſe mori.

Item:

Quære neceſſaria, ſed non cumulare labora:
Sed cumules, vbi ſuprema ſtatueris in hora.

Item:

Regia maieſtas, omnis terrena poteſtas,
Proſperitas rerum, ſeries longinqua dierum,
Tranſiet abſque mora, mortis cum venerit hora.

Item:

Sæpe recorderis, bone frater, quòd morieris:
Si memor es mortis, fœlicis eris citò ſortis.

Item:

Tu modica foſſa clauderis pellis & oſſa:
Nil ſecum geſtat moriens, nil tunc ſibi reſtat.

Mors omnibus communis.

Eſt commune mori, mors nulli parcit honori.

Item:

Mors dominum ſeruo, mors ſceptra ligonibus æquat,
Diſſimiles ſimili conditione trahens.

Item:

Mors eſt ventura, tranſibis ad altera iura:
Eſt noſtræ ſortis, tranſire per oſtia mortis:
Et graue tranſire, quia tranſitus abſque redire.

Item:

Mors iuuenes rapit atque ſenes, nulli miſeretur.

Illa fremit,genus omne tremit quod in orbe mouetur.

Item:

Mors minus eſt nequam,quia nulli parcit, & ęquam
Dat cunctis legem,recipit cum paupere regem.

Item:

Mors reſecat,mors omne necat quod carne creatur,
Magnificos premit & medicos,cunctis dominatur:
Nobilium tenet imperium,nullumq; veretur,
Tam ducibus quàm principibus communis habetur.

Item:

Ne metuas mortem,communem deſpice ſortem:
Communis ſors eſt,quòd cunctis debita mors eſt.

Item:

Nemo vitare mortem valet,aut ſuperare:
Nam clauſis portis,intrat loca ſingula fortis.

Item:

Nullus tam fortis,cui parcant vincula mortis.

Item:

Occidit iniuſtus, necnon ſine crimine iuſtus.

Item:

Omne quod exoritur,terra fit & moritur.

Item:

Omnes maiores mors occupat atq; minores,
Aequa falce ſecat,humilem maioribus ęquat.

Item:

Omnia mors tollit,quam nulla potentia mollit.

Item:

Omnia peribunt,ſic ibimus,ibitis,ibunt.

Item:

Ortus cuncta ſuos repetunt matremq; requirunt,
Et redit ad nihilum,quod fuit antè nihil.

Item:

Pelles quot pecorum, tot venduntur vitulorum.

Item:

Item:

Tollit mors cunctos, nulli mors impia parcit,
Non euadit inops, nec qui marsupia farcit.

Item:

Vltimus ad mortem post omnia fata recursus:
Omnia mors delet, omnia morte cadunt.

Mors soluit amorem.

Post mortis morsum, vertit dilectio dorsum.

Mortis hora incerta.

Ah, homo si sciret, quando mors atra veniret,
Non sic dormiret, sed cœli regna sitiret.

Item:

Atropos antè fores astat, reliquæq; sorores.

Item:

Non tibi confidas, quòd multo tempore viuas:
Nam quò quisquis abit, mors post vestigia vadit.

Item:

Nunquam promitte tibi longa tempora vitę:
Nam quocunque datur gressus, te mors comitatur.

Item:

Quando placet Christo, de mundo tollimur isto.
Nemo potest scire, quis primò debet abire:
Nam venit absq; mora mors, qua non credimus hora.

Item:

Scis ô mortalis, quòd mors leuibus volat alis,
Quę subitò absq; mora, te tristi supprimet hora.

Item:

Vermis adhuc spiro, moriturus fortè sub horam,
Mors etenim certa est, funeris hora latet.

Mortis memoria amara.

Cum venerit lethum, neminem vidi fore lætum.

Item:

Me piget intrare feretrum. dico tibi quare:

Qui

Qui iacet in feretro, vix valet oua duo.

Item:

O mors quàm dura, quàm triſtia ſunt tua iura?
Si mors non eſſet, quàm lætus quilibet eſſet?

Mortem optare malum, timere peius.

Linque metum lethi, nam ſtultum eſt tempore in omni.

Item:

Mortis linque metus, ſi tu vis viuere lætus.

Item:

Multum venturi ne cures tempora lethi.

Item:

Non mihi fit durum, quòd noui me moriturum:
Nec mortem flebo, quia tecum Chriſte manebo.

Item:

Non tibi ſit curę mortis formido futuræ.

Ne Dij quidem à morte liberant.

Contra vim mortis, non eſt medicamen in hortis.

Item:

Mors properat, fuga nulla poteſt mortale tributum
Soluere, naturæ lege tenetur homo.

Item:

Nullus homo lachrymis vnquam reuocatur ab vmbris.

Item:

Per nullam ſortem poteris depellere mortem.

Item:

Quis redimit, cum mors perimit? pia fœdera nũquam,
Nec pretium, nec ſeruitium, mors recipit vnquam.

Nil refert vbi, modò bene moriaris.

Quo moriare loco, nil refert: ad Iouis aulam
A terra ſpatium ſemper habebis idem.

MORES. Vide Virtus.

Mores menſæ. Vide conuiuium.

Si ſteteris coram dominis, hęc quinq; tenebis:

Iunge

Iunge manus,compone pedes,caput erige,viſu
Non diſpergas,niſi iuſſus pauca loquaris.

MVLIER ET CONIVGIVM.

Portantes dominæ claues ſunt vndiq; multę.

Aequalem tibi quære vxorem.

Fœmina vult iuuenem thalamo,ſpernitque ſenilem.

Item:

Ruſtice calloſe,cunctis populis odioſe,
Cur te formoſæ vis ſociare Roſę?

Item:

Vir nimis antiquus,non eſt mulieris amicus.

A muliere initium factum eſt peccati.

Dante creatore dum ſic homo fulget honore,
Surgit ab vxore tentatio plena dolore.

Item:

Fœmina,quæ clauſit,portam vitæ reſerauit.

Item:

Prima virum primum mulier deiecit ad imum.

Fœmina nihil peſtilentius.

A fumo, ſtillante domo, & nequam muliere,
Te remoue: quia ſunt quæ poſſunt valde nocere.

Item:

Beſtia crudelis,eſt cor prauæ mulieris.

Item:

Fœmina corpus,opes, animam,vim, lumina, voces,
Deſtruit,annihilat,necat,eripit,orbat,acerbat.

Item:

Fœmina dęmonio tribus aſſibus eſt mala peior.

Item:

Fœmina fax Satanę,roſa fœtens,dulce venenum,
Semper prona rei quæ prohibetur ei.

Item:

Fœmina fraus Satanæ: mala ſerò, non bona manè.

Item:

Item:

Fœmina quem ſuperat, nunquam viuit ſine pœna,
Libertate caret, turpi conſtrictus habena:
Fœlices illi, quos non capit illa ſagena,
Heu, niſi mors faciat, vix rumpitur illa cathena.

Item:

Hunc fatuum fateor, quem calceus vrget & vxor.

Item:

Mentiri, nere, lachrymari, nilq; tacere,
Decipere: hæ verè dotes ſunt in muliere.

Item:

Rebus in humanis tria ſunt peiora venenis:
Peruerſus ſocius, mala fœmina, falſus amicus.

Item:

Sunt tria gaudia: pax, ſapientia, copia rerum:
Hæc tria diluit, hæc tria deſtruit ars mulierum.

Item:

Sunt tria mala domus, imber, mala fœmina, fumus,
Quartum, cum mane ſurgunt pueri ſine pane.

Item:

Væ tibi fœmineo quiſquis es apte iugo.
Malum eſt, videre mulierem: peius, alloqui:
peſſimum, tangere.
Colloquium, riſus, contactus, oſcula, viſus,
Hæc faciunt verè concumbere cum muliere.

Item:

O mulier, verte te de me, ne lędar à te:
Nam tua formoſitas, eſt mea calamitas.

Item:

Poſt viſum riſum, poſt riſum venis ad tactum,
Poſt tactum factum, poſt factum venis ad vſum:
Ergo caue tactum, ne factum ducat in actum.

Item:

Sit

Sit tibi consultum, mulieris spernere vultum,
Est verè venenum, nobisque videtur amœnum,
Attrahit vt viscus, interficit vt basiliscus.

Mobilior ventis fœmina.

Brumales tenebræ, fauor aulę cum muliere,
Sicut vertebræ sunt in vertigine crebræ.

Item:

Fœmina non meminit post partum, quæ bene sensit.

Item:

Fœmina nullà bona: sed si bona, digna corona:
Pectore fœmineo vernalis certior aura.

Item:

Quid pluma est leuius? flamen: quid flamine? ventus:
Quid vento? mulier: quid muliere? nihil.

Item:

Sub longis tunicis breuis est animus mulieris.

Mulier turture loquacior.

Crescunt sermones, vbi conueniunt mulieres.

Item:

Est quasi grande forum, vox alta trium mulierum.

Mulieris blanditia viscus est illaqueans animam.

Cur mittis violas? nempe vt violentius vras,
Et violer violis, ô violenta, tuis.

Item:

Fœmina donabit, donec virum superabit.

Item:

Fœmina res fragilis, res lubrica, res puerilis,
Cor rapit & tollit, & ferrea pectora mollit.

Item:

Reddunt delirum, fœmina, vina, virum.

Item:

Si Dominum quæris, fuge colloquium mulieris,
Colloquium quarum nihil est nisi virus amarum.

Præbens

Prębens ſub mellis dulcedine pocula fellis:
Nam decor illarum laqueus fallax animarum,
Cum verbis blandis, fallacibus atque nefandis,
Illaqueat ſtultos,& fert ad tartara multos.

Mulieres ad lachrymas ſunt procliues.

Fœmina dum plorat,dum ruſticus ebrius orat,
Dum luſor iurat,nihil hic deuotio durat.

Item:

Fœmina dum plorat,virum ſuperare laborat.

Mulieres dolis plenæ ſunt.

A muliere caue quamuis ſit relligioſa,
Quanto plus ſimplex tanto plus luxurioſa.

Item:

Adam,Samſonem,Loth,Dauidem,Salomonem,
Fœmina decepit: quis modò tutus erit?

Item:

Fœmina dum iurat,errat qui credere curat.

Item:

Fœmina res ficta,res ſubdola,res maledicta.

Item:

Fœmina ridendo,flendo,fallitq; canendo.

Item:

Fœmina fallere,falſaq; dicere quando cauebit,
Sequana piſcibus ac mare fluctibus antè carebit.

Item:

Ille lauat laterem,qui cuſtodit mulierem.

Item:

Lugeat in fine,quem decipit ars Catharinę.

Item:

Tu caueas, quòd non ſubeas caueas mulierum,
Si caueas vt non habeas diſpendia rerum.

Item:

Vincit ſæpe virum fœmellæ aſtutia dirum.

Mulierum

Mulierum auaritia.

Dum habes dare, ſolent te mulieres amare.

Item:

Fœmina donabit tibi nil, ſed cuncta rogabit.

Item:

Fœmina pro dote nummorum dicit, Amo te.

Item:

Poſt caſum rerum, ceſſabit amor mulierum.

Qui non litigat, cœlebs eſt.

Linque malam Gretam, vitam capies q; quietam.

Item:

Qui capit vxorem, capit abſq; quiete laborem,
Longum languorem, lachrymas, cum lite dolorem.

Item:

Qui caret vxore, lite caret atq; dolore.

Item:

Vxorem duxi, ſed centum poſtea luxi.

Silentium ornat fœminam.

Dulcibus & modicis ornatur fœmina verbis.

Item:

Ex hoc laudatur mulier, ſi pauca loquatur.

Vxor bona, optima poſſeſſio.

Dulcius eſt melle, iungi cum lege puellę.

Item:

Nil melius muliere bona, nil eſt mala peius:
Omnibus iſta bonis preſtat, & illa malis.

Item:

Rusticus est verè, qui turpia de muliere
Dicit: nam verè sumus omnes de muliere.

MVLTITVDO.

Multæ manus onus leuius reddunt.

Si fuerit multus, bene tractat singula vultus.

Multitudo Imperatorum Cariam perdidit.

Segnius expediunt commissa negotia plures.

Multitudini cedendum.

Ingenti turba franguntur fortia castra.

MVNDVS. *Mundi duratio.*

Sex possunt signare dies, sex secula mundi,
In quibus est operans ille creator adhuc.
Lux septena diem venturum denotat, in quo
Sol sine nube micat, & sine nocte dies.
Hæc tunc vna dies multorum millia vincens,
Luce micans, nubis nesci a, fine carens.
Istam mirè diem benedictio sancta venustat,
Quam stabilem reddit, fine carere facit.
Tunc sol fulgoris septemplicis igne nitescit,
Et lunæ species æmula solis erit.

Mundana non curanda.

A re terrena | procedunt mille venena.
requies remouetur amœna.
sanctorum mens aliena.

De re terrena | non sit tibi gloria plena.
non sit tibi plena crumena.
tua mens non fiat amœna.

In re terrena | labor eminet atque cathena.
nec lex, nec iuris habena.
nihil est aliud nisi pœna.

Item:

Ambitiosus

Ambitioſus honos,& opes,& fœda voluptas,
Hæc tria pro trino numine mundus habet.

Item:

Amplius in rebus noli ſperare caducis:
Sed cupiat tua mens ęternę gaudia lucis.

Item:

Deſere feſtinus mundum,tranſi peregrinus,
Curras abſque mora,citò tranſit,nec redit hora:
Ad patriam ſoſpes veniet,qui tranſit vt hoſpes.

Item:

Dic homo quid ſperes,qui mundo totus adhæres?
Tecum nulla feres,licet omnia ſolus haberes.

Item:

Dum tumulum cernis,cur non mortalia ſpernis?
Tali namque domo clauditur omnis homo.

Item:

Effuge res viles,Chriſti fortiſſime miles,
Effuge iucundi laqueos & retia mundi.

Item:

Errat homo verè,qui cum bona poſſet habere,
Spontè ſubit pœnas infernalesq; cathenas.

Item:

Eſſe, fuiſſe, fore, tria ſunt florida ſine flore:
Nam ſimul omne perit, quod fuit, eſt & erit.

Item:

Fo[illegible]i, genus, mores,ſapientia,res & honores,
Mo[illegible]: cadent ſubita: ſola manent merita.

Item:

Fortunæ fragilis fiat tibi copia vilis.

Item:

Gaudia terrena non eſſe queunt ſine pœna:
Gaudia diuina ſemper ſunt abſque ruina.

Item:

Gaudia vera petas, quæ nunquam terminat ætas,
Vt careas pœna, læteris in æde suprema.

Item:

Gazę terrenę magno cruciamine plenę:
Nam miser est & erit, qui mundi prospera quærit,
At diues verè, qui non ea curat habere.

Item:

Gloria mundana non est nisi visio vana.

Item:

Heu stolidæ mentes pereunt peritura sequentes:
Sed sapiens spernit, quicquid mutabile cernit.

Item:

Luctum depone pro rerum perditione.

Item:

Mundus non mundat, sed mundus polluit: ergo
Qui manet in mundo, quomodo mundus erit?

Item:

Nil solidi mundus, nil omni possidet æuo:
Omnia prætereunt præter amare Deum.

Item:

Non cœlum quæret, qui mundo totus adhæret,
Quem mundana ligant, quem curæ mille fatigant.

Item:

Non est ridendum, sed in isto tempore flendum:
Nam qui non flebit, non flendi tempus habebit,
Aeterno luctu lugebit tunc sine fructu.

Item:

Nónne vides mundum miserum nimis & furibundum,
Sub gladio diræ mortis languendo perire?

Item:

O genus humanum, tibi consulo mente fideli,
Linque quod est vanum, ne amittas gaudia cœli.

Item:

Omne

Omne bonum, velox: fugitiuaq; gaudia mundi
Monstrantur terris, & citò lapsa ruunt.

Item:

Omnia sunt mundi vaga, fluxa, caduca rotundi:
In pratis vt flos, sic perit omnis honos.

Item:

Peruigili cura pete gaudia non peritura.

Item:

Plus amat exilium miseri miser orbis amator,
Quàm patriam, semperq; cupit vagus esse viator.

Item:

Prædia terrarum, possessio diuitiarum,
Fabrica murorum, grandis structura domorum,
Gloria mensarum, cum delitijs epularum,
Resplendens vestis, quæ moribus obstat honestis,
Grex armentorum, spacioſus cultus agrorum,
Fertile vinetum, diuersa vite repletum,
Gloria natorum, dilectio cordis eorum,
Cuncta relinquentur, nec posthæc inuenientur.

Item:

Qui bona perpetua perdit propter peritura,
Ipsum se fallit, & se dæmonibus addit.

Item:

Quicquid formosum mundus gerit aut pretiosum,
Floris habet morem, cui dat natura colorem.

Item:

Quicquid habes hodie, cras te fortasse relinquet:
Aut modò dum loqueris, desinit esse tuum.

Item:

Quicquid vita dedit, tollit cum vita recedit,
Nec tecum tolles plenos rubigine folles.

Item:

Quid genus, aut species, quid opes, quid fama valebit?

Quando nil diues, sed totum pauper habebit?

Item:

Quid valet hic mũdus, quid gloria, quidúe triumphus?
Post miserum funus puluis & vmbra sumus.

Item:

Quod breuiter durat, quis prudens quærere curat?
Viue Deo soli, quod amat caro quærere noli.

Item:

Si quis amat Christum, mundum non diligit istum,
Aestimat obscœnum, quod mundus credit amœnum,
Totum vilescit, quicquid in orbe nitescit.

Item:

Stant modica puncta, mundana negotia cuncta.

Item:

Stare diu nec vis, nec honor, nec forma, nec ætas,
Sufficit in mundo: plus tamen ista placent.

Item:

Tempora transibunt, & gaudia vana peribunt,
Et parient fructum, tristem per secula luctum.

Item:

Tu quoque frater ita carnis contagia vita,
Vt placeas Christo, mundo dum viuis in isto,
Nec tibi sint curę res ad nihilum redituręę,
Quæ citò labuntur, magnoque labore petuntur.

Item:

Vir bone quid curas res viles, res perituras,
Nil profuturas, damno quandoque futuras?
Nemo diu mansit in culmine, sed citò transit:
Est breuis atque leuis in mundo gloria quæuis:
Qui fuit hic imus, illic erit ordine primus.

MVNERA. VIDE
Beneficentia.

Aurum expugnat omnia.

Accusatiuus

Accuſatiuus ſi venerit ante tribunal,
Atque vocatiuus, quamuis fuerit peregrinus,
Proficit in nihilum, ſi venerit abſque datiuo.

Item:

In mundo mira faciunt duo, munus & ira,
Mollificant dura, peruertunt omnia iura.

Item:

Lex eſt defuncta, quia iudicis eſt manus vncta,
Propter id vnguentum ius eſt in carcere tentum.

Item:

Munera laſciuas corrumpunt ſæpe puellas:
Quasque preces nequeunt flectere, dona queunt.

Item:

Munera per gentes corrumpunt vndique mentes.

Item:

Qui ſpernat munus, non eſt in millibus vnus.

Item:

Si dare multa potes, quicquid auebis habes.

Nil recuſandum quod donatur.

Si quis dat mannos, ne quære in dentibus annos.

Vulpes haud corrumpitur muneribus.

Nolens accipere, non ſolet ille dare.

Item:

Spernens omne datum, non ſe facit eſſe ligatum.

MVSICA.

Ad ſonitum muſę, ducuntur ſæpe choreæ,
Maxima luxuries, longa ætas, & breuis ira,
Hæc tria ſunt madidis ſemper cantoribus apta.
Muſæ quando ſonant, ſonitum bene tympana donant.

MVTVVM.

Mutuo dans, aut amicum aut rem perdit.

Cum rogo quę nũmos ſine pignore, non habet vllos.

Qui ſuis infenſus, det mutuo.

Vxor, equus, veſtis, & calceamenta, inhoneſtis
Dum conceduntur, cum damno reſtituuntur.

NATVRA.

Naturæ paucis contenta eſt.

Parua manus pueri, modico ſolet aſſe repleri.

Item:

Qui non curaret plus quàm natura rogaret,
Diues ſic eſſet, quia res ſibi nulla deeſſet.

Item:

Vir vnus more veteri ſolo cibat ore.

Naturæ propagatio. vide Origo.

In tali tales capiuntur flumine piſces.

Item:

Nomen abeſt picæ, niſi quid varij tenet in ſe.

Item:

Ordine perpetuo currit natura beata:
Obſequijs Domini ſtat, ſtatione data.

Item:

Si queris quorſum verrit gallina? retrorſum.

Naturam expellas furca, tamen vſq; redibit.

vide Diuerſa ſtudia.

Balnea cornici non proſunt, nec meretrici:
Nec meretrix munda, nec cornix alba fit vnda.

Item:

Duc propè uel longè taurum, taurus redit ipſe.

Item:

It lupus ad caulam citius, quàm regis ad aulam.

Item:

Licet per multos cuculus cantauerit annos,
Pſallere neſcit adhuc alium cantum, niſi Gug, gug.

Item:

Non comedit lardum ſic, cattus vt æſtimat ipſum.

Item:

Item:

Pinguis amore leues lambunt candelabra feles.

Item:

Rana petit ſaltum, quamuis ponatur in altum.

Item:

Ruſtica natura ſemper ſequitur ſua iura.

Item:

Ruſticus ad villas habitare triumphat, & ollas.

Item:

Sus magis in cœno gaudet, quàm fonte ſereno.

Item:

Trans mare ducatur cattus, mau vociferatur.

Protinus apparet quæ plantæ frugiferæ futuræ.

vide Coniectura.

Tu nihil inuita dices faciesue Minerua.

Cantat auis quęuis, ſicut collum ſibi creuit.

Item:

Quod natura negat, nemo fœliciter audet.

NECESSITAS ET COACTVS.

Sunt quaſi non facta Domino iuranda coacta.

Valde coactus homo, qui bombum ſeruat in agro.

Faxis vt libeat quod eſt neceſſe.

Eſt indulgendum, quod non aliter faciendum.

Ficta citò recidunt in naturam ſuam.

Decreſcit factus color, ac amor ipſe coactus.

Item:

Non durant actus, homo quos facit ipſe coactus.

Neceſsitas ingenioſum facit.

Quæritat in cinere ſcintillas, qui caret igne.

Neceſsitas moras recuſat.

Fundo ſtans vnda, iacitur de naue profunda.

Non liberat à podagra calceus.

Nulla valet diplois contra ſuſpendia furis.

Si bouem non habes, asinum agas.

Assabis nidum, si non inueneris ouum.

NIHIL.

Ex nihilo nil fit.

Ex nihilo nil fit, summus philosophus inquit.

Item:

Ex ouis pullus non natis qnando fit vllus?

Item:

Panem Iustina non conficit absque farina.

NOBILITAS ET OBSCVRITAS.

Antiqua æris possessio nobilitat.

Auri nobilitas luteam si vestiat ollam,
Non ideo sequitur, hanc minus esse lutum.

Item:

Nobilis est ille, quem nobilitant bona ville.

Nobiles naturaliter sunt omnes, nullusq; degener, nisi vitijs qui deditus est.

Adam fodiente, quis nobilior Eua nente.

Item:

Postquam degeneres cœperunt nobilitari,
Nobilitas cœpit in multis degenerare.

Nobilitas, sola est atque vnica virtus. vide Virtus.

NOVITAS.

Est quoque cunctarum nouitas gratissima rerum.

Dum clypeus splendet, sub alta fornice pendet:
Sed cum vilescit, sub scamno sępe quiescit.

Item:

Omne nouum charum, vilescit quotidianum.

Item:

Sunt noua grata tria: Medicus, meretrix, melodia.

NOX ET TENEBRAE.

Si tibi lumen abest, manibus res tangere prodest.

Tenebrarum opera, mala sunt.

Dęmon

Dæmon ipſe crucem fugit, vt malus vndique lucem.

Item:

Nocte laboratum non eſt opus vndique gratum.

NVNTIVS.

Praua reuelare ſi vis, noli properare.

OBEDIENTIA.

Obedientia fœlicitatis mater.

Audit carnificem, ſpernens audire parentem.

Item:

Doctori pare, ſunt artes ſi tibi curæ.

OCCASIO.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Sæpe lupi modica ſit ouis cibus vndique cauſa.

Ex minimis grandia. vide Origo.

Occaſio facit furem.

Fur, obſtante ſera, non furta facit niſi ſera.

Item:

Hora, locus faciunt, quòd fures non ſua tollunt.

Occaſio non amittenda.

Dum ſatis eſt calidum, debemus cudere ferrum.

Item:

Dum ſus præbetur, tunc ſaccus promptificetur.

Item:

Eſt citus ille cocus, dum calet igne focus.

Item:

Ferrum quando calet, cudere quiſque valet.

Item:

Fronte capillata, pòſt eſt occaſio calua.

Item:

Remigo ſub velo, bene dante notum mihi velo.

Tollenda mali occaſio.

Ardet de facili ſtramen, cum iungitur igni.

Item:

Item :

Culum comburit, qui feruida balnea quærit.

Item :

Feruidior locus eſt, cui proprior focus eſt.

Item :

Filo captus eris, ancillis ſi ſocieris.

Item :

Non affectatur, oculus quod non ſpeculatur.

Item:

Non intret molam, qui vult vitare farinam.

Item:

Perpetuò lignis creſcit creſcentibus ignis.

Item :

Tutius eſt verè, morſum fugiendo cauere,
Quàm prope ſerpentem procumbere virus habentem.

Item :

Vt ceſſent lites, illudentem tibi vites.

OFFICIVM.

Spartam quam nactus, hanc orna.

Alterius noli in meſſem tu ponere falcem.

Item :

Linque coax ranis, cras coruis, vanaque vanis.

Item :

Orator verbis valeat, vir bellicus armis.

Item :

Quod non es, non eſſe velis : quod es, eſſe fatere.

Item :

Tu ſupplex ora, tu protege, tuque labora.

OPERA.

Arbor ex fructibus cognoſcitur. vide Coniectura.

Non ex operibus ſaluamur, ſed Dei dono.

Nil Deus in nobis, præter ſua dona, coronat.

Item:

Item:

Qui vult sanctè mori, cœlesti fidat amori:
Quos verò solantur opera, non iustificantur.

Sex opera misericordiæ corporalia, & septem spiritualia.

Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, tumbo:
Corripe, suade, doce, dimitte, solare, fer, ora.

ORIGO.

E squilla non nascitur rosa.

Arbor naturam dat fructibus atque figuram.

Item:

Arbor quæque bona, producit dulcia poma:
A radice mala, nascuntur pessima mala.

Item:

Cattorum nati sunt mures prendere nati.

Item:

Dat pullos tales, qualis dignoscitur ales.

Item:

Ex prauo pullus bonus ouo non venit vllus.

Item:

Ex vili vacca vitulus vilis generatur.

Item:

Filia mœchatur, quę mœcha matre creatur.

Item:

Filius vt patri similis, sic filia matri.

Item:

Naturam vitis sequitur vinum, bene scitis.

Item:

Sæpe solet similis filius esse patris.

Item:

Si genitrix castè, castè quoque filia viuet:
Si mater meretrix, filia talis erit.

Ex minimis grandia.

Antè

Antè fuit vitulus, qui iam fert cornua taurus.

Item:

De rebus minimis fit sępe molestia grandis.

Item:

Ex nuce fit corylus, ex glande fit ardua quercus,
Ex paruo puero sæpe peritus homo.

Item:

Fit lis ex minimis interdum maxima verbis.

Item:

Sola scintilla perit hæc domus, & ruit illa.

PAEDAGOGIA.

Docens vtilia desistere non debet.

Honor est magistro, bonos habere scholares,
Cæcos & claudos non imitare duces.

Item:

In sterili steriles aratrum facit aggere sulcos,
Et labor in miseris est sine fruge scholis.

PARENTES.

Honora patrem tuum, & matrem tuam.

Audit carnificem, spernens audire parentem.

Item:

Esto pius verè super his qui te genuêre.

Item:

Vt vaccam vitulus comitetur, res iubet & ius.

Liberorum pietas delectat parentes.

Gaudet vterque parens, dum filius est bene parens.

Item:

Lætitiam patri generat sapientia nati.

Item:

Vt bona fit nata sua, vult mater violata.

Mali corui malum ouum. vide Origo.

Parentum est, nutrire liberos.

Cattus habens plures pullos capit vndique mures.

Item:

Item:

Eſt puer alendus à patre, ſimulque tuendus.

PATIENTIA.

Feras, non culpes, quod mutari non poteſt.

Fer patienter onus, ferri quodcunque neceſſe eſt:
Vincere nam poteris non meliore via.

Furor fit læſa ſæpius ſæpientia.

Ranula calcatur tantum quòd vociferatur.

Leniter, ex merito quicquid patiare, ferendum eſt.

Non animo triſti fer pœnam quam meruiſti.

Item:

Quam pateris dignè, pœnam patiare benignè.

Item:

Quod pateris meritò, patienter ferre memento.

Suſtine & abſtine.

Audi, cerne, tace, ſi cum vis viuere pace.

Item:

Diſce pati, ſi vis victorum tu fore ciuis.

Item:

Nobile vincendi genus eſt patientia: vincit,
Qui patitur: ſi vis vincere, diſce pati.

Item:

Tempore ſi mœſto vexaris, fortior eſto:
Nam poſt aduerſa Deus bona dat vice verſa.

Item:

Tripliciter morior: aduerſa ferens patienter,
Compatiens paſſis, meliora volens inimicis.

PATRIA.

Nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.

In patria natus, non eſt propheta vocatus.

Item:

Nemo propheta ſua magnus erit patria.

Patriæ fumus alieno igni eſt luculentior.

Dulcius

Dulcius eſt patrius alieno cęſpite cęſpes.

Item:

Mollius oſſa cubant, manibus tumulata ſuorum.

Item:

Vult lepus eſſe loco ſemper generatus erat quo.

PAVPERTAS, MENDICITAS.

Semper inops habui, ſed habens diues volo dici.

Achrematia *docet parſimoniam.*

Burſa carens ære, vetat inter vina ſedere.

Item:

Eſurit atque ſitit pauper qui lauta requirit.

Item:

Expenſas fugere ſolet omnis qui caret ęre.

Item:

Impedit omne forum defectus denariorum.

Item:

Pauper tu ſpernas ſemper intrare tabernas,
Fons vbi ſit cernas, ibi te cum corpore ſternas.

Item:

Pauperis eſt gentis, tenuis plus farre carentis.

Item:

Si tibi deficit ęs, miſer es, prępinguia non es.

Aſperius nihil eſt humili, cum ſurgit in altum.
vide Fortuna.

Paupere ditato nil acrius eſſe putato.

Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis.

Collige fragmentum, quod pauperis eſt alimentum.

Item:

Cum ſis in menſa, primùm de paupere penſa.

Item:

Oſtia cur claudis, ſi vocem pauperis audis?
Fac quæ Chriſtus amat, dum pauper ad oſtia clamat.

Item:

Item:

Pauperis in cauſa non auris ſit tibi clauſa.

Item:

Pauperis in ſpecie dum Chriſtus venerit ad te,
Impertire ſibi, quod dedit ipſe tibi.

Item:

Per miſeros quique ſancti ditantur vbique.

Item:

Qui dat pauperibus, theſauros colligit aſtris,
In quos nil fures iuris habere queunt.

Item:

Si ſum ſemper egens, non debes ſpernere me gens:
Chriſtus pauper erat, qui nunc ſuper omnia regnat.

Item:

Si vis gaudere, ſemper miſeri miſerere.

Item:

Spernit cœlorum Regem, ſpretor miſerorum.

Item:

Tunc bene prandetur, cum Chriſtus adeſſe videtur:
Si des, ipſe dabit: ſi non des, ipſe negabit.

Item:

Viuas prudenter, gazas habeas ſapienter,
Non abſcondendo, ſed egenis diſtribuendo.

Haud facilè emergunt pauperes.

Infortunatus, ad tres obolos generatus,
Nunquam nummorum dominus fit ille duorum.

Item:

Pauper homo rarò viuit cum nomine claro.

Item:

Pauper pauperiem per totum ſuſtinet orbem.

Item:

Pauper peiorem reſtis tenet vndique partem.

Item:

Pauper vbique iacet, dum ſua burſa tacet.

Item:

Pauperis in capite pereunt bona dogmata ſępe.

Item:

Profectum faciunt rarum, quos debita ſtringunt.

Item:

Sint noua vel vetera, pauper ſua calceamenta
Rumpit palpando citius quàm diues eundo.

Mendico ne parentes amici.

Cum moritur pauper, ſequitur vix vnus & alter.

Item:

Dum pauper clamat, ianua limen amat.

Paupertas æquanimiter toleranda eſt.

Exiguo pulchram ducit ſolertia vitam:
Pauperis in ſpecie nam ſæpe Deus iatet ipſe.

Item:

In paupertate multi pollent bonitate.

Item:

Non miſer eſt hic mas, cuius in ſępe coquina
Mucidus eſt panis, caro rancida, pendula vina.

Item:

O bona pauperies, niſi te Deus ipſe tuliſſet,
Tunc tua durities multis ingrata fuiſſet.

Item:

Pauperior cenſus non fit turbatio ſenſus.

Item:

Tempus adhuc veniet, quòd diues qui modò gaudet,
Aſſiduè flebit, dum pauper in corde ridebit.

Paupertas ridiculos homines reddit.

Dum diues loquitur, verbum Salomonis habetur:
Dum pauper loquitur, tunc barbarus eſſe videtur.

Item:

Item:

Multa licet ſapias, re ſine nullus eris.

Item:

Pauper vitatur, miſer & vilis reputatur.

Item:

Pauper & abſque pilis, eſt ſponſa nimis mihi vilis.

Item:

Si careas ære, cupiet te nemo videre.

Item:

Vtilis & ſapiens vix toleratur inops.

Paupertas ſapientiam ſortita eſt.

Pauper mercator, bonus hic fertur mediator.

Item:

Paupertas cautas quęrit vbique vias.

Proſperitas eſt, proſperitate carere.

Abs re qui vadit, res ſibi nulla cadit.

Item:

Diues nil audet, paupertas libera gaudet,
Tutus in exiguo gramine dormit inops.

Item:

Eſt vbi res nulla, ſcio quod non res cadit vlla.

Item:

Illico ſternetur, vbi nil niſi ſaccus habetur.

Item:

Pauca gubernare, pacem ſolet hoc generare.

Item:

Perdere quid valeo, dum nihil obtineo?

Item:

Si breuis eſt baculus, breuior fiet tibi ſaltus.

Item:

Si tibi pauca res, eſt tibi magna quies.

Item:

Viuit ſecurus, paupertas eſt ſibi murus.

Rebus ſemper pudor abſit in arctis.

Ex veteri more, pauper caret ecce pudore.

Item:

Iuſtè laudatur, quod inops Cunrad vocitatur.

Satius eſt non fuiſſe diuitem, quàm pauperari.

Poſt zephyros plus lædit hyems, poſt gaudia luctus:
Vnde nil melius, quàm nil habuiſſe ſecundum.

PAX.

Pax optima rerum.

Dormiet illæſus melius, quàm verbere cæſus.

Item:

Dum cutis eſt plana, fiet dormitio ſana.

Item:

Pax plenum virtutis opus, pax ſumma laboris,
Pax belli exacti pretium eſt, pretiumque pericli.

Item:

Præcedens pactum, bellandi diſijcit actum.

Item:

Si det oluſcula menſa minuſcula pace quieta,
Non pete grandia lautaque prandia face repleta.

PECCATA, MALITIA, VITIA.

Canis reuerſus ad vomitum.

Quando languebat, monachus bonus eſſe volebat:
Sed cum conualuit, manſit vt antè fuit.

Item:

Scandala ſępe noua peccata mouent veterata.

Compendiaria res improbitas, virtus longa.

Labitur ex mente citò res bona, ſed mala lentè.

Etiam mali quandoque bene agunt.

Declinans nauis releuatur in ęquore prauis.

Item:

Lędere qui potuit, prodeſſe aliquando valebit.

Ex tranſgreſſione Adam omnia mala.

Adam

Adam primus homo damnauit ſecula pomo.

Item:

Lucem pro pomo perdidit omnis homo.

Item:

Mala,mali,malo,mala contulit omnia mundo.

Item:

Omnis origo mali,proceſſit ab arbore mali.

Gloria peccati nulla petenda tui eſt.

Dupliciter peccat,qui ſe de crimine iactat.

In malitia perſeuerantes pereunt.

Fine malo claudi,mala vita meretur iniqui.

Item:

Peius currendo vitium fit,quàm reſidendo.

Item:

Qui nunquam cecidit,hunc nullus ſurgere vidit.

Lupus pilum mutat,non mentem.

Stans, aut ſcurra ſedens, eſt tamen æquiualens.

Mali ad nocendum aſſiduè proni ſunt.

Nequam nequitiam monſtrat vbique ſuam.

Item:

Semper iniquorum ſcelus impedit acta bonorum.

Mali ſunt homines,qui bonis dicunt malè.

Autumat hoc in me,quod nouit perfidus in ſe.

Item:

Mos eſt ſtultorum,reprendere facta bonorum.

Malis bene eſt.

Gaudia ſtultorum cumulant augmenta dolorum.

Item:

Paſſere ſub tecto remanente,vagatur hirundo.

Item:

Quo nequam peior,tanto ſors eſt ſibi maior.

Item:

Sæpe mali florent,vt poſt ea gaudia plorent.

Nullus est quem non pudeat peccasse.

Clauditur os huius, sunt publica crimina cuius.

Omnis malus, seruus est, etiamsi rex sit.

Non liber natus, qui dæmonibus propriatus.

Omne in præcipiti vitium stat.

Causidicis, Erebo, fisco, fas viuere rapto:
Militibus, medico, tortori, occidere ludo:
Mentiri astrologis, pictoribus atque poëtis.

Item:

Ecclesias Domini quas fundauêre parentes,
Perdere nituntur nati pietate carentes.

Item:

Iliacos intra muros peccatur & extra.

Item:

Nummus est iudex, fraus est mercator in vrbe,
Nec lex in dominis, nec timor in pueris.

Item:

Quas sacras ædes pietas construxit auorum,
Has nunc hæredes deuastant more luporum.

Item:

Virtus, iustitia, clerus, mammon, Simonia,
Cessat, calcatur, errat, regnat, dominatur.

Omnia prætendimus quàm malitiam nostram.

Ardea culpat aquas, cum nescit ipsa natare.

Item:

Neptuno Satanas nunc vult imponere culpas.

Item:

Quòd puer est cæsus loquitur, non cur ita læsus.

Peccati grauitas ex circumstantijs æstimanda.

Aggrauat ordo, locus, mos, causa, scientia, tempus,
Lucta pusilla, modus, culpa, genus, & status altus,
Conditio, numerus, ętas, & scandala sexus.

Peccata in principio resecanda sunt.

Nemo

Nemo nimis properè didicit nociua cauere.

Item:

Prorſus & abſque mora, vitium remouere labora.

Peccatores odit Dominus.

Degeneri vita vitam corrumpere vita,
Ne vitę merita demerearis ita.

Item:

Nunquam cœleſti Domino placuêre ſceleſti.

Item:

Omnis homo verè debet peccata timere:
Tempora tranſibunt, ſed non malefacta peribunt.

Qui ſemel malus, ſemper.

Infamis verè debet væ ſemper habere.

Item:

Qui ſemel es furans, furis nomen cape durans.

Item:

Vili parcatur, ne vilior efficiatur.

Qui ſibi malus, nemini bonus. vide Proprium.

Turpe quid auſurus, te ſine teſte time.

Non manet occultum, quod latro facit, nec inultum.

Vnicuique dedit vitium natura creato.

Iam vix ſunt viſi, qui caruêre niſi.

Item:

Non aliquem potuit ſine culpa gignere mundus,
Solus homo Chriſtus fuit inter millia mundus.

Item:

Nullus in Eccleſia viuit ſine ſorde viator:
Sed fuit abſque nota ſolus mundi Dominator.

Item:

Omne bonum quod habes, contaminat vnica labes.

Item:

Quadrupes in plano quandoque cadit pede ſano:
Non mirare bipes, ſi labitur tibi pes.

Item:

Quis ſine peccato? credite, nullus homo.

Item:

Qui ſint abſque niſi, non ſunt homines mihi viſi.

Item:

Si niſi non eſſet, perfectus quilibet eſſet.

Voluntatem Domini ſciens, nec faciens, plagis vapulabit multis: & contrà.

Ignorans facinus, pecco ſciente minus:
Tu quia ſcis quid agis, eſt tibi culpa magis.

POENA MALEFACTI.

Adſit regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas.

Ad facinus duplex, non ſufficit vltio ſimplex.

Aegypti decem plagæ.

Prima rubens vnda, ranarum plaga ſecunda,
Inde culex triſtis, pòſt muſca nocentior iſtis,
Quinta pecus ſtrauit, veſicas ſexta creauit:
Inde ſubit grando, pòſt bruchus dente nefando,
Nona tegit ſolem, primam necat vltima prolem.

Item:

Sanguis, rana, culex, muſcæ, pecus, vlcera, grando,
Bruchus, caligo, mors, obtinuere necando.

Canis peccatum ſus dependit.

Quod ſus peccauit, ſucula ſæpe luit.

Mali puniendi.

Iuſti vexantur, niſi praui corripiantur.

Item:

Vltio tarda fouet crimina, damna mouet:
Crimina non fieri, regia pœna facit.

Mala malis eueniunt.

Beſtia dicetur, qui te non Chriſte veretur:
Quiſque malignus erit, mox ſine fruge perit.

Serò Iupiter diphteram inſpexit.

Ad mala patrata, sunt atra theatra parata.

Item:

Ad vada tot vadit vrna, quòd ipsa cadit.

Item:

Ante Dei vultum nihil vnquam restat inultum.

Item:

Nostra Deus subitis non damnat crimina pœnis:
Compensat longas sed grauitate moras.

Item:

Pœna venit serò, veniens à iudice vero.

Item:

Sentit adhuc proles, quod commisere parentes:
Et quæ sera venit, magna ruina venit.

Item:

Seu plebs, seu princeps, pœnas dabit impius omnis:
Effugiet nemo vindicis arma Dei.

Item:

Stat scelus occultum, sed non remanebit inultum:
Vltio iusta Dei digna refundit ei.

PEREGRINVS.

Delinquit citius ignotus, non bene visus.

PEREGRINATIO.

Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt.

Duc propè vel longè taurum, taurus redit ipse.

Item:

Parrhisios stolidum si quis transmittat asellum,
Si fuit hic asinus, non ibi fiet equus.

Item:

Stultus iens mille leucas, stultus redit ille.

Item:

Trans mare ducatur cattus, mau vociferatur.

Non semper domi manendum.

Est puer in patria, quasi bos nutritus in aula.

Regredi

Regredi præstat quàm male currere.

Circumiens valida non dicetur via curua.

Item:

Non errat totum, faciens in calle regressum.

Item:

Si quis calle malo fuerit, festinet ab illo.

Virtus, fida peregrinantis custos.

Osq; manusq; serua, necnon genitalia membra,
Sic transire loca poteris quæcunque remota.

PERICVLVM.

Addiscens altè suspendi, strangulor antè.

In periculoso negotio non est dormitandum.

Non stat securus, qui protinus est ruiturus.

Ouem lupo committere.

Non est consultum, super oua ponere stultum.

Item:

Nunc est muricipi commissus caseus ipsi.

Item:

Stultior est stulto, fatuum ponens super oua:
Namque superpositus frangere quæque solet.

PERSEVERANTIA.

Qui perseuerauerit vsque ad finem,
saluus erit.

Insta, ne cesses, aderunt post semina messes,
Post lachrymas risus, post exilium paradisus.

Item:

Premia victorum pendent à fine laborum:
Vt Scriptura sonat, finis non pugna coronat.

PHILAVTIA.

Proximus sum egomet mihi.

Esto bonus charis, ne tu damnum patiaris.

Item:

Si fueris quarum diuisor particularum,

Hanc

Hanc discas artem, maiorem sumito partem.

Item:

Te primò benedic: nam presbyter ipse facit sic.

Suum cuique pulchrum.

Excæcat stolidas ventosa philautia mentes,
Et vanis inflat corda superba notis.

Tunica pallio propior.

Mittimus interdum, quò nolumus ire, catellum,

PICTVRA.

Qui pingit florem, non pingit floris odorem.

PIETAS. Vide Virtus.

Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & proximum tuum sicut teipsum.

Corde Deum toto cole, dilige: consule fratri:
Hæc fidei summa est, hic pietatis apex.

Item:

Cur alios lędis, qui lædi forsan ab ipsis
Nolueris? contra teque Deumque facis.

Item:

Dilige sic alios, vt te quoque Christus amauit:
Et grates toto pectore psalle Deo.

Item:

Hac desiderij Deus est pietate colendus,
Iustitię vt merces tota sit ipse Deus.

Item:

Hic est legis apex, hæc Vatum dogmata: charus
Primùm sit Dominus, proximus inde tibi.

Item:

Hoc facias homini, quod cupis ipse tibi.

Item:

Inprimis venerare Deum, sed & inde propinquum
Dilige: in hoc coëunt omnia iussa Dei.

Item:

Ipse

Ipſe Deus primas ſibi vendicat, ipſe ſecundas
Proximus: id vates ſummaq; Legis habent.

Item:

Iuſſa Dei ſunt hęc: Benefac, malefacta relinque:
Sic facias alijs, ſicut fieri cupis in te.

Item:

Nunquam peccares, Dominum ſi ſemper amares.

Item:

Prima Deo pietas debetur, proxima fratri:
Prima Deo, fratri cura ſecunda vacet.
Primus amor Domino, fratri ſed congruit alter:
Sic Lex, ſic omnis namque Propheta iubet.

Item:

Quod ſibi quis nolit fieri, non inferat vlli:
Quin alijs faciat, ceu cupit ipſe ſibi.

Item:

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli:
Sic potes in terris viuere iure poli.

Item:

Summa Deo pietas debetur, at altera fratri:
Idq; chorus Vatum, Lexque verenda docent.

Pietas ad omnia vtilis eſt.

Atria ſunt cœli menti patefacta fideli.

Item:

Chriſto iunguntur, ſua qui mandata ſequuntur.

Item:

Crimina deuita, nam famam dat bona vita.

Item:

Fle, ſi ſolari: ieiuna, ſi ſaturari:
Da, ſi ditari: ſerui, ſi vis dominari.

Item:

Mente Deum gerere, peccata futura cauere,
Mundum deſpicere, cœleſtia corda tenere,

Hæc

Hæc eſt ſynceræ mentis ſapientia vera.

Item:

O quàm ditantur, qui cœlica regna lucrantur!
Quantum gaudebunt, quos gaudia ſumma replebunt!
Ergo fide pura te Chriſto ſubdere cura,
Auxilio cuius fugies mala temporis huius.

Item:

Pro paucis iuſtis, multis parcetur iniquis.

Item:

Semper gaudebit, Domini qui iuſſa tenebit.

Item:

Si quis ſaluari vult perpetuoque beari,
Chriſto deuotum ſtudeat ſe tradere totum.

Item:

Viuo tibi, morioreque tibi dulciſſime Ieſu:
Mortuus ac viuus ſum, maneoque tuus.

Item:

Viue Deo gratus, toti mundo tumulatus,
Pectore pacatus, ſemper tranſire paratus.

Item:

Viue Deo ſoli, quod amat caro quærere noli.

Item:

Viue diu, ſed viue Deo: nam viuere mundo,
Mortis opus: vera eſt, viuere, vita Deo.

Item:

Viuere coneris bene, nam bene ſic morieris:
Vix bene viuentem vidi prauè morientem.

Item:

Vtilis eſt pietas, plus quàm terrena poteſtas:
Nemo poteſtate ſaluatur ſed pietate.

Probitas laudatur & alget.

Multos audiui ſapientia verba mouere,
Stultorum verè mores actusque tenere.

POENI-

POENITENTIA.

Pœniteat vos erroris, vt deleantur peccata vestra.

Cor compungatur, os dicat, opus q; sequatur.

Item:

Fle pro peccatis, in cœlum scandere si vis.

Item:

Nemo dolet verè, causas fugiat nisi culpæ.

Item:

Nunc locus est flendi, nunc est peccata dolendi:
Postea gaudebunt, qui nunc sua crimina flebunt.

Item:

Nunc tempus est flendi, locus & peccata luendi:
Postea gaudebunt, qui nunc sua crimina flebunt.

Item:

Peccatum verè faciat te sæpe dolere.

Item:

Plange, dole, pia corda leua, veniamque precare:
Sic vult offensus te lachrymare Deus.

Item:

Post peccata pudor prodest, post balnea sudor.

Item:

Si malè feciſti, tunc respice vulnera Christi,
Flecte genu, plora, Christum sapienter adora.

Item:

Si vis delere peccatum, dic Miserere:
Per Miserere mei, tollitur ira Dei.

Pœnitentia sera. vide Prudentia.

Quę nimis est sera, non est confessio vera.

POSSIBILIA.

Forsan curret aqua, quò quondam currere visa.

PRAESENTIA.

Domini oculus saginat equum.

Ex

Ex viſu Domini fit pulchritudo caballi.

Item:

Quę tua ſunt cerne, pigris committere ſperne.

Item:

Viſus heri pulchrum facit ornatumq́; caballum.

PRECATIO ET VOTVM.

Crede, quòd optantes ſunt diuitias cumulantes.

Dominum Deum tuum adorabis, & illum ſolum coles.

A macula ſordis munda precor intima cordis.

Item:

Caſta Deus mens eſt, caſta vult mente vocari,
Et caſtas iuſſit pondus habere preces.

Item:

Chriſtus rex regum, qui non dormitat in ęuum,
Protegat hanc ædem, necnon ſine crimine plebem.

Item:

Dignus adorari non eſt Moyſes nec Helias,
Hæc Saluatori gloria ſola datur.

Item:

Langueo amore tui, Ieſu, dulciſſime Ieſu,
Tu mihi cor recrea: langueo amore tui.

Item:

Mane precare Deum, quòd læta dies tibi plaudat:
Veſpere, quòd tutus tempora noctis agas.

Item:

Orandum eſt vt ſit mens ſana in corpore ſano:
Cætera pro patrio faxit amore Deus.

Item:

Qui prius implorat Chriſtum, fœliciter orat.

Item:

Quiſque roget Chriſtum, veniens vt liberet ipſum.

Item:

Sancta

Sancta Columba ſuper requieſcis vertice Chriſti,
Sancta Columba etiam me requieſce ſuper.

Item:

Te precor omnipotens, vt me tua gratia gratum
Ad finem ducat, nauigantem per mare latum.

Item:

Vt contra Stygium pugnemus fortiter hoſtem,
Suggere tu nobis pectus & arma Deus.

Non quiduis continget quod optaris.

Cœlos non penetrat oratio, quam canis orat.

Item:

Fert, vt plebs fatur, ſaccus, quod quiſque precatur.

Item:

Tu petis, & rogito, ſaccus tamen eſt quaſi virgo.

Orabo ſpiritu, ſed orabo & mente.

Corde fluens humili, fidaq́; precatio mente,
Ardua perruptis nubibus aſtra ſubit.

Item:

Dum cor non orat, nequicquam lingua laborat.

Item:

Non vox, ſed votum: non muſica carmina, ſed cor:
Non clamor, ſed amor, ſonat in aure Dei.

Item:

Vt ſit grata Deo, penetretq́; oratio cœlum,
Corde ſit ex puro, ſit breuis atque frequens.

Petitio iuſta facilisq́, eſſe debet.

Exige rem iuſtam, ſi non cupis inde repulſam.

Item:

Illum nullus amat, qui ſemper, Da mihi clamat.

PRINCIPIVM.

Boni principij bonus finis.

Gratia principijs ſemper reſpondet honeſtis.

Principium, dimidium totius.

Dimidium

Dimidium facti, qui bene cœpit, habet.

Satius est initijs mederi, quàm fini.

Principijs obsta, serò medicina paratur,
Cum mala per longas conualuêre moras.

PROCERES.

Est procerum verè, procerum corpus habere.

PROCRASTINATIO.

Bona procrastinanda non sunt.

Cras do, non hodie: sic nego quotidie.

Item:

Esse bonus propera, nunquam nimium properabis:
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Item:

Noli per cras cras, longas tibi pónere metas:
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Item:

Per multum cras cras, semper dilabitur ætas.

Item:

Quando dies vnus differtur, sæpe fit annus.

Item:

Tunc moritur mannus, dum gramina protrahit annus.

PROFVSIO.

Cui largior est copia rei cuiusdam, ea profusius licebit vti.

Copia cui piperis, hoc vescitur ipse polentis.

Facilius est prodigere, quàm colligere.

Perditur exiguo, quæsitum tempore longo.

Item:

Res quæsita mora, parua consumitur hora.

Prodigalitatem sequitur indigentia.

Expendens plura, quàm lucri det sibi cura,
Non est delictum, si talis perdit amictum.

Item:

Pauca manus, labor assiduus, designat habere:
Larga manus, labor insolitus, desistit habere.

Item:

Perdens cuncta bona, religatur brachia zona.

Item:

Prodiga res totum tollit cum semine saccum.

Item:

Qui nimis expendit, alienum postea prendit.

Item:

Qui plus expendit, quàm rerum summa rependit,
Non admiretur, si paupertate grauetur.

Item:

Qui sua demergit, mendicus ad ostia pergit.

Item:

Quisque coquens multum, solet hic consumere multũ.

PROMISSIO.

Charetis pollicitationes.

Bursa manet vacua, vox licet ampla tua.

Item:

Promissis diues quilibet esse potes.

Item:

Promittit largè, qui certo iam caret ęre.

Promissis standum.

Bis non spondebis, quod mox præstare valebis.

Item:

Fas est implere promissa decentia verè.

Item:

Res mala, res stulta, dare nil, promittere multa.

Sponde, noxa adest.

Rem tibi promissam, nulli promiseris vnquam.

PROPRIVM.

Dum me titillo, rideo quando volo.

Bis vicit, qui se vincit.

Fortior

Fortior eſt qui ſe, quàm qui fortiſſima vincit
Oppida: quiq; poteſt cor domuiſſe ſuum.

Item:

Linguam frænare, plus eſt, quàm caſtra domare.

Item:

Qui ſcit frænare linguam ſenſusq; domare,
Fortior eſt illo qui frangit viribus vrbes.

Item:

Vincere cor proprium, plus eſt, quàm vincere mundũ.

Conſilium malum conſultori peſſimum.

Inſontem ſontes conantur perdere: verum
Pœna retorquenda eſt in caput ipſa ſuum.

Item:

Sæpe ſuum proprium fecit puer ipſe flagellum.

Propria domus omnium optima.

Eſt quaſi, qui proprius, aureus ipſe focus.

Propria vineta cædere.

Vnus non alium, vetus annus non docet annum.

Qui ſibi malus, nemini bonus.

Eſt auis ingrata, quæ defœdat ſua ſtrata.

Item:

Non bonus eſt vlli, qui malus ipſe ſibi.

Item:

Si tibi non fueris, nec mihi rector eris.

Tunica pallio propior.

Nunquam priuatis alienos anteferatis:
Nam priuata ſedent, aliena caſibus hærent.

Turpe eſt doctori, cum culpa redarguit ipſum.

Caſtigans alios, te caſtiga prius ipſum,
Vt caſtigatus ſis caſtigare paratus.

Item:

Exemplum detis, alios quicunq; docetis:
Si non ſeruatis quę præcipitis, taceatis.

Pauca manus, labor assiduus, designat habere:
Larga manus, labor insolitus, desistit habere.

Item:

Perdens cuncta bona, religatur brachia zona.

Item:

Prodiga res totum tollit cum semine saccum.

Item:

Qui nimis expendit, alienum postea prendit.

Item:

Qui plus expendit, quàm rerum summa rependit,
Non admiretur, si paupertate grauetur.

Item:

Qui sua demergit, mendicus ad ostia pergit.

Item:

Quisque coquens multum, solet hic consumere multũ.

PROMISSIO.

Charetis pollicitationes.

Bursa manet vacua, vox licet ampla tua.

Item:

Promissis diues quilibet esse potes.

Item:

Promittit largè, qui certo iam caret ęre.

Promißis standum.

Bis non spondebis, quod mox præstare valebis.

Item:

Fas est implere promissa decentia verè.

Item:

Res mala, res stulta, dare nil, promittere multa.

Sponde, noxa adest.

Rem tibi promissam, nulli promiseris vnquam.

PROPRIVM.

Dum me titillo, rideo quando volo.

Bis vicit, qui se vincit.

Fortior

Fortior est qui se, quàm qui fortissima vincit
Oppida: quiq; potest cor domuisse suum.

Item:

Linguam frænare, plus est, quàm castra domare.

Item:

Qui scit frænare linguam sensusq; domare,
Fortior est illo qui frangit viribus vrbes.

Item:

Vincere cor proprium, plus est, quàm vincere mundũ.

Consilium malum consulsori pessimum.

Insontem sontes conantur perdere: verum
Pœna retorquenda est in caput ipsa suum.

Item:

Sæpe suum proprium fecit puer ipse flagellum.

Propria domus omnium optima.

Est quasi, qui proprius, aureus ipse focus.

Propria vineta cædere.

Vnus non alium, vetus annus non docet annum.

Qui sibi malus, nemini bonus.

Est auis ingrata, quæ defœdat sua strata.

Item:

Non bonus est vlli, qui malus ipse sibi.

Item:

Si tibi non fueris, nec mihi rector eris.

Tunica pallio propior.

Nunquam priuatis alienos anteferatis:
Nam priuata sedent, aliena casibus hærent.

Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Castigans alios, te castiga prius ipsum,
Vt castigatus sis castigare paratus.

Item:

Exemplum detis, alios quicunq; docetis:
Si non seruatis quę præcipitis, taceatis.

Item:

Me malè castigat, proprio qui crimine sordet.

Item:

Nosce tuas maculas, si noscere vis aliorum.

Item:

Qui me deridet, non sua facta videt.

Item:

Qui vult alterius oculorum tergere labem,
De proprio citius eruat ipse trabem.

Item:

Si culpare velis, culpabilis esse cauebis.

Item:

Si quis damnauit, quod primitùs ipse probauit,
Talis laudator leuitatis habetur amator.

Item:

Tunc alios culpa, cum tu fueris sine culpa.

Tute hoc intristi, omne tibi exedendum est.

Quæ fecit sibimet mala quisque, pati quoque debet.

PRVDENTIA, SOLERTIA.

Deliberandum ante opus.

Cum tibi sit cura, patrare negotia plura,
Tu primò cura, cuius mora plus nocitura.

Item:

Effundens escas, rarò bene colligit illas.

Item:

Est tardè nimium, post bombum claudere culum.

Item:

Fœmineus verè dolor est, post facta dolere.

Item:

Inuestigetur res quę suspecta videtur:
Nam solet verè, res indiscussa nocere.

Item:

Nescit prodesse, qui nescit prouidus esse.

Item:

Item:

Nil citò mutabis, donec meliora videbis.

Item:

Non plus mactabis, quàm tu condire valebis.

Item:

Palmas præuisas habeas tu quando chorisas.

Item:

Peruigili cura, semper meditare futura.

Item:

Præuius in calle fiat, bene qui nequit ire.

Item:

Primò sternatur equus qui tardus habetur.

Item:

Quicquid agas, sapienter agas, & respice finem.

Item:

Res quæ sparguntur, totæ non sæpe leguntur.

Ingenium vires superat.

Magis consilijs, quàm armis, bella geruntur,
Illa quidem faciunt iussa, sed ista iubent.

Mus non vni fidit antro.

Mus miser est, antro qui tantùm clauditur vno.

Omnia probate, quod bonum est tenete.

Nidificans caueas vult passer visere multas.

Item:

Omne, licet charum, tibi quod fore putas amarum,
Eijce, nec retine, ne sit tibi causa ruinæ.

Item:

Qui videt vtilius, & sumit deteriora,
Absit ei radius luminis absque mora.

Prudentia est, de ijs quæ ad bene beateq; viuendum conducunt, bene consultare posse.

Corrige preteritum, præsens rege, cerne futurum:
Hoc etenim sapiens vir tenuisse solet.

Item:

Doctor erit, ſemper qui viuere ſcit ſapienter.

Item:

Principium finemque ſimul ſolertia ſpectat.

Item:

Quis, quid, vbi, quãdo, cui, quantum, quomodo, quare.
Iſta notanda diu reſpice, quicquid agas.

Item:

Rem præcedentem videas, & cerne ſequentem.

Sapiens non eget.

Prouidus eſt plenus, improuidus extat egenus.

Tela præuiſa nocent leuius.

Improuiſa magis vulnera ſæpe nocent.

Item:

Non de ponte cadit, qui cum ſapientia vadit.

Item:

Se minus afflictum ſentit, qui prouidet ictum.

Item:

Tela nocent leuius, viſa volare prius.

PVDOR.

Vbi pudor, ibi honor.

Dum cernit quaſi flens, veniam petit ipſe rubeſcens.

Item:

Iurè coronetur, quicunque pudore repletur.

Item:

Virtutum florem perdis, perdendo ruborem.

RARITAS.

Rarum, charum.

Fit, quòd contemptis, peto nigrum, panibus albis.

Item:

Omne boni pretium nimio vileſcit in vſu.

Item:

Omne rarum charum, vileſcit quotidianum.

Item:

Item:

Qui pectit rarò, cum pectine pectit auaro.

Item:

Quod procul affertur, hoc dulcius esse refertur.

Item:

Quod sapit, insipidum vitiosa frequentia reddit.

REQVIES.

Quod caret alterna requie durabile non est.

Ictibus assiduis fiet hebes quoque securis.

Item:

In matutinis quicunque cupit vigil esse,
Is cum gallinis habet ire cubare necesse.

Item:

Stare diu nescit, qui non aliquando quiescit.

RISVS.

Fatuus in risu exaltat vocem suam.

Hunc homo deridet, qui multum vel citò ridet.

Item:

Per risum multum, debes cognoscere stultum.

RVSTICI.

Rusticus rogatus intumescit.

Collum curuatur villano, quando rogatur.

Item:

Rusticus inflatur, nimium si sæpe rogatur.

Item:

Villicus elatus solet esse nimis rogitatus.

SANITAS.

Sanitatis tuendæ remedia quædam generalia.

Lote cale, sta pransè, vel i, frigesce minute.

Item:

Mingere cum bombis, est res dulcissima lumbis.

Item:

Si tibi deficiant medici, medici tibi fiant
Hæc tria: mens hilaris, requies, moderata diæta.

Item:

Si vis incolumem, si vis te reddere sanum,
Curas tolle graues, irasci crede profanum,
Parce mero, cœnato parum, non sit tibi vanum.
Surgere post epulas, somnum fuge meridianum,
Ne mictum retine, nec comprime fortiter anum:
Hæc bene si serues, tu longo tempore viues.

Aer.

Lucidus ac mundus sit ritè habitabilis aër,
Infectus neq; sit, nec olens fœtore cloacæ.

Balnea.

Balnea corporibus prosunt, sed visibus obsunt.

Item:

Balnea sunt grata, sed potio sit moderata,
Atque nouellarum fuge potum ceruisiarum.

Item:

Post ferrum frigus, post balnea quære calorem:
Post ferrum vigila, post balnea quære soporem.

Item:

Quantumcunque potes, modicum post balnea potes.

Item:

Rheuma, dolor capitis, oculus, dens, vulnera, febris,
Impletus venter, hæc septem balnea vitent.

Cerebri confortatio.

Lumina manè, manus surgens gelida lauet vnda,
Hàc illàc modicum pergat, modicum sua membra
Extendat, crines pectat, dentes fricet, ista
Confortant cerebrum, confortant cætera membra.

Edendi atq; bibendi ratio.

Abstineas pransus potu: quoniam calefactus
Frigescit stomachus, si sit potu madefactus.

A primis

A primis annis istud quicunque tenebit,
Non erit hydropicus, necnon mala multa cauebit.

Item:

Ex magna cœna, stomacho fit maxima pœna:
Vt sis nocte leuis, sit tibi cœna breuis.

Item:

Inter prandendum sit sæpe parumque bibendum:
Vt minus ægrotes, non inter fercula potes:
Vt vites pœnam, de potibus incipe cœnam.

Item:

Omnibus assuetam iubeo seruare dietam:
Approbo sic esse, ni sit mutare necesse:
Hippocrates testis, quoniam sequitur mala pestis.
Fortior hęc meta medicinę est, certa diæta:
Quam si non curas, fatuè regis, & malè curas.

Item:

Quale, quid & quando, quantum, quoties, vbi, recta
Debent hæc medico in victus ratione notari,
Ne malè conueniens ingrediatur iter.

Item:

Quantumcunque potes, inter tua prandia potes:
Et non ægrotes, si mea dicta notes.

Item:

Saluia cum ruta faciunt tibi pocula tuta:
Adde rosæ florem, minuuntque potenter amorem.

Item:

Tu nunquam comedas, stomachum ni noueris esse
Purgatum vacuumque cibo quem sumpseris antè.
Ex desiderio id poteris cognoscere certò:
Hęc sint signa tibi, subtilis in ore diæta.

Flatuum retentio.

Quatuor ex vento veniunt in ventre retento:
Spasmus, hydrops, colica, & vertigo, hoc res probat ipsa.

Lotio manuum.

Lotio poſt menſam tibi confert munera bina,
Mundificat palmas, & lumina reddit acuta.

Item:

Si fore vis ſanus, ablue ſæpe manus.

Nauſea marina.

Nauſea non poterit hæc quem vexare, marinam
Vndam cum vino mixtam qui ſumpſerit antè.

Phlebotomia.

Denus ſeptenus vix phlebbotomon petit annus,
Spiritus vberiorque exit per phlebbotomiam.
Spiritus ex potu vini mox multiplicatur,
Humorumque cibo damnum lentè reparatur.
Lumina clarificat, ſyncerat phlebbotomia
Mentes & cerebrum, calidas facit eſſe medullas,
Viſcera purgabit, ſtomachum ventremque coërcet,
Puros dat ſenſus, dat ſomnum, tedia tollit,
Auditus, vocem, vires producit & auget.

Item:

Exhilarat triſtes, iratos placat, amantes
Ne ſint amentes, phlebbotomia facit.

Item:

Ex ſaluatella tibi plurima dona minuta,
Splenem, hepar, pectus, vocem, precordia purgat,
Innaturalem tollit de corde dolorem.

Item:

Fac plagam largam mediocriter, vt citò fumus
Exeat vberius, liberiusque cruor.

Item:

Frigida natura, & frigens regio, dolor ingens,
Balnea, poſt coitum, minor ætas atque ſenilis,
Morbus prolixus, repletio potus & eſcę,
Si fragilis, vel ſubtilis ſenſus ſtomachi ſit,

Et

Et faſtiditi tibi non ſunt phlebbotomandi.

Item:

Hęc facienda tibi, quando vis phlebbotomari,
Vel quando minuis, fueris vel quando minutus,
Vnctio, ſiue lauacrum, & potus, faſcia, motus,
Debent non fragili tibi ſingula mente teneri.

Item:

In plena luna non tangatur tibi vena.

Item:

Martini, Blaſij, Philippi, Bartholomæi,
His feſtis minuas, vt longo tempore viuas:
Philip. Barth. dextras, Martin. Blaſijque ſiniſtras.

Item:

Omnia de lacte vitabis ritè minutus,
Et vitet potum phlebbotomatus homo:
Frigida vitabit, quia ſunt inimica minutis,
Interdictus eritque minutis nubilus aër,
Spiritus exultatque minutis luce per auras,
Omnibus apta quies, & motus ſæpe nociuus.

Item:

Principio minuas in acutis, perper acutis,
Aetatis mediæ multum de ſanguine tolle,
Sit puer atque ſenex, tollet vterque parum:
Ver tollat duplum, reliquum tempus tibi ſimplum.

Item:

Qui ſcindunt venas, minuunt de corpore pœnas.

Item:

Sanguine ſubtracto, ſex horis eſt vigilandum,
Ne ſomni fumus lędat tibi ſenſile corpus:
Ne neruum lædas, non ſit tibi plaga profunda.
Sanguine purgatus, ne carpas protinus eſcas.

Item:

Tres inſunt iſtis, Maius, September, Aprilis,

Et

Et ſunt Lunares,ſunt velut Hydra dies:
Prima dies primi,poſtremaque poſteriorum,
Nec ſanguis minui,nec carnibus anſeris vti.
Sit ſenium atque iuuenta licet,ſi ſanguis abundat,
Omni menſe probè confert inciſio venę.
Hi ſunt tres menſes,Maius,September,Aprilis,
In quibus eminuas,vt longo tempore viuas.

Item:

Ver,æſtas,dextras: autumnus hyemsque ſiniſtras.
Quatuor hæc membra, hepar, pes, cepha, cor, vacuanda:
Aeſtas hepar habet,ver cor,ſicque ordo ſequetur.

Quatuor anni tempora.

Temporis æſtiui ieiunia corpora ſiccant:
Quolibet in menſe & confert vomitus, quoque purget
Humores nocuos,ſtomachus quos continet intus.
Ver,autumnus,hyems,æſtas,dominantur in anno.
Tempore vernali calidusque aër madidusque,
Et nullum tempus melius eſt phlebotomiæ.
Vſus tunc homini Veneris confert moderatus
Corporis & motus,ventriſque ſolutio,ſudor,
Balnea,purgentur tunc corpora per medicinas.
Aeſtas more calet ſicca,& noſcatur in illa
Tunc quoque præcipuè choleram rubram dominari:
Humida,frigida fercula dentur,ſit Venus extrà,
Balnea non proſunt,ſint raræ phlebotomię,
Vtilis eſt requies,ſit cum moderamine potus.

Item:

Temporibus veris modicum prandere iuberis,
Sed calor æſtatis dapibus nocet immoderatis,
Autumni fructus caueas,ne ſint tibi luctus,
De menſa ſume quantum vis,tempore brumæ.

Somnus.

Somnus.

Sanat, ſanctificat, ditatte, ſurgere manè.

Item:

Sit breuis aut nullus tibi ſomnus meridianus.
Febris, pigrities, capitis dolor atque catarrhus,
Hęc tibi proueniunt ex ſomno meridiano.

Item:

Surgere manè citò, ſpatium peragrareque ſerò,
Hoc faciet pulchros homines, ſanoſque, iocundos.

Sudor.

Sub qua veſte ſudas, caueas hanc ferre frequenter.

Viſus recreatio.

Fœniculus, verbena, roſa, & chelidonia, ruta,
Subueniunt oculis dira caligine preſſis:
Nam ex iſtis aqua fit, quę lumina reddit acuta.

Item:

Fons, ſpeculum, gramen, hæc dant oculis releuamen:
Manè igitur montes, ſub ſerum inquirito fontes.

SAPORES.

Hi feruore vigent tres, ſalſus, amarus, acutus:
Alget acetoſus, ſic ſtypans, ponticus atque:
Vnctus & inſipidus, dulcis, dant temperamentum.

SATIETAS.

Satietas ferociam parit.

Angulus erigitur in ſacco, quando repletur.

Item:

Cattus ſępe ſatur, cum capto mure iocatur.

Item:

Dum ſatur eſt venter, gaudet caput inde libenter.

Item:

Luxurians aſinus ſaltando comminuit crus.

Item:

Non vult ſcire ſatur, quid ieiunus patiatur.

Item:

Item:

Repletus venter non vult ſudare libenter.

Item:

Tunc caput eſt lętum, dape corpus quando repletum.

Satietas nauſeam facit.

Mus ſatur inſipidam dijudicat eſſe farinam.

Item:

Stat equus & curat, cibus illum quando ſaturat.

SCRIPTVRA SACRA.

Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.

Aequor, humus, cœlum, vacuas labentur in auras:
Vox autem Domini viuida ſemper erit.

Item:

Aequora, terra, polus, pariter reſoluta liqueſcent:
Syderei verbum durat at vſque Patris.

Item:

Aether, campus, aquę, recident diſcrimine eôdem:
Per ſeclum Domini verba perenne virent.

Item:

Arua, ſolum, ſtellę, caſu ſoluentur eodem:
Verba tamen ſtabunt tempus in omne Dei.

Item:

Aſtra, ſolum, pelagus fugiunt: diuina per ęuum
Perpetuum viuæ dicta ſalutis erunt.

Item:

Cum rebus tranſit mundi fugitiua figura:
Sed per cuncta Dei ſecula ſermo viget.

Item:

Omnia prætereunt in cœlis, æquore, terra:
Sed ſermo tempus viuit in omne Dei.

Item:

Omnia ſunt hominum ſubitò fluitantia motu:

Tempus

Tempus in æternum vox viret vna Dei.

Item:

Pontus, olympus, agri, simili ratione peribunt:
At Domini cunctis verba diebus erunt.

Item:

Rus, polus, oceanus, cladem patientur eandem:
Sed Domini semper viua statuta manent.

Item:

Terra, polus, pontus pereunt: cœlestia solùm
Verba per æternos sunt bene firma dies.

Ex verbo Dei ratio viuendi petenda.

Vitam quærenti dat iter sacra lectio menti.

Euangelistæ quatuor.

Est Lucas vitulus, Ioannes auis, Leo Marcus,
Atq; homo Matthæus, quatuor ista Deus.

Ordo librorum sacrorum.

Genesis, Exo. Leuit Numerorum, Deuteronomi,
Pòst Iosue, Iudicum, Ruth, Regum, Paralip. Esdræ,
Thobias, Iudith, Hester, Iob, Dauidicusque,
Verba dat Eccles. Cantat, Sapit, Ecclesiastic.
Esaias, Ieremi. Baruch, Ezech. Danielque,
Oze. Ioël, Amos, Abdi. Ionas, Miche. Naum, Aba.
Sophon. Aggeus, Zacha. Malachias, Machabeus,
Matthæus, Marcus, Lucas, postremò Ioannes,
Roma. Corinth. Galat. Ephe. Philippen. Colossenses,
Thessal. Timotheus, Titus, Philemon, Hebreus,
Et Actus, Iacob, Petrus, Ioan. & Iudas, Apoc.

SECVRITAS.

Dum manet in nemore lupus, est plebs absque timore.

Securitas gignit lasciuiam.

Bella gerunt mures, vbi cattum non habet ædes.

Item:

Dum vult dormire cattus, vult mus resilire.

Item:

Item:

Mus ſalit in ſtratum, cum ſcit abeſſe catum.

SENECTVS.

Aetate prudentiores reddimur.

Amplior in ſenibus eſt experientia ſenſus.

Item:

Prudens conſilio vetus eſt vir, tardus eundo.

Item:

Sunt tria quę verè Solomoni diſplicuêre:
Os mendax, fatuuſque ſenex, pauperque ſuperbus.

Item:

Vt nequeas lædi, maiori ſemper obedi.

Item:

Vtere conſilio, vir amice, ſenum, tibi mando.

Antiquis debetur veneratio.

Ante ſenex iuuenem meritò captabit honorem.

Item:

Vis vt honoreris, ſemper canos venereris.

Senectus ipſa morbus eſt.

Cornix ſępe lupum non effugit inueteratum.

Item:

Dum ſe curuat anus, retrò malè ſibilat anus.

Item:

Fortè manet iuuenum quis, ſed nullus ſeniorum.

Item:

Indiget aruina ſæpe ſenex ocrea.

Item:

Optamus ſenium: dum venit, eſt malè ventum,
Hoc eſt gibboſum, ſurdum, cæcumque, moroſum.

Senectus loquax eſt.

Burſa vetus more veteri patet ac hiat ore.

Item:

Ex veteri more, vas eſt vetus abſque liquore.

Item:

Item:

Vtribus antiquis noli committere vina,
Nec ſenibus ſenſum quem retinere velis.

Senes communiter auari ſunt.

Quando ſenex fueris, tibi plus amor imminet eris.

SERMO.

Dicere facilius quàm facere.

Diſce bona fari, bona ſi nequeas operari.

Item:

Omnibus eſt nomen, ſed non eſt omnibus omen.

Item:

Sermo datur cunctis, animi ſapientia paucis.

Eloquentiæ vis maxima.

Chriſtus vim verbis, vim gemmis, vim dedit herbis:
Verbis maiorem, gemmis herbisque minorem.

Item:

Excitat & nutrit facundia dulcis amorem.

Item:

Lingua facundi, ſectantes lubrica mundi,
Candida denigrant, & nigra loquendo dealbant:
Cum diſſoluuntur, nec nigra, nec alba loquuntur.

Item:

Litis lingua parens, os terit oſſe carens.

Item:

Stellis ac herbis vis eſt, ſed maxima verbis.

Grata breuitas.

Eſt Domino gratum, verbum verum breuiatum.

Item:

Eſt ſermo tanto melior, breuior ſcio quanto.

Leuiſſima res oratio.

Bis duo notaui, quę non poſſunt reuocari:
Virginitas, tempus, dictum verbumque, iuuentus.

Item:

Vox audita perit, ſed litera ſcripta manebit:
Et ſemel emiſſum non eſt reuocabile verbum.

Qui moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt.

Nec nimium taceas, nec verba ſuperflua dicas,
Affectes medium, ſic tutus habeberis vſque.

Item:

Non ſis verboſus, nec in omni famine mutus.

Item:

Nunc eſt dicendum, nunc eſt ratione ſilendum.

Item:

Omnis homo, quacunque domo, qua ſede moratur,
Prouideat quando taceat, vel quando loquatur.

Item:

Os vnum natura, duas formauit & aures:
Vt plus audiret, quàm loqueretur homo.

Item:

Pauca loqui, ſua verba coqui vult prouidus: ô qui
Talia conſueſcit, ſemper cum laude ſeneſcit.

Item:

Principium verbi, finem quoque reſpice verbi,
Vt melius poſſis prę meditata loqui.

Item:

Qui bene vult fari, bene debet præmeditari.

Item:

Scire loqui decus eſt, decus eſt & ſcire tacere:
Hęc duo ſi poteris ſcire, peritus eris.

Item:

Si ſapiens fore vis, ſex ſerua quæ tibi mando,
Quid loqueris, & vbi, de quo, cur, quomodo, quando.

Sermo hominis index.

Ex verbis fatuos, ex aure tenemus aſellos.

SER-

SERVITVS.

Dominis duobus seruire nemo potest.

Deficit ambobus, qui vult seruire duobus.

Item:

Non vult verna probus dominis seruire duobus.

Item:

Vix placet ambobus, qui vult seruire duobus.

Mendacitas, superbia & pigritia in seruis maximè detestanda.

Non habeas seruum mendacem siue superbum.

Item:

Non retine seruum, quem noueris esse proteruum.

Item:

Sæpe prophetizat seruus quicunque pigrisat.

Item:

Serui plebani sunt omni tempore tardi:
Dum comedunt, sudant: frigescunt, quando laborant.

Serui dominis pareant, fidem ostendentes bonam.

Serui seruite dominis vestris sine lite,
Ne dicant ritè vobis, Nunc nunc procul ite.

Item:

Si fueris verna, probitate sis vndique verna.

SIMILITVDO.

Aequè pars ligni curui ac recti valet igni.

Aequalitas non parit bellum.

Aequalis nullum disrumpit sarcina collum.

Item:

Disparibus bobus rarò trahitur bene currus.

Item:

Diuidit iniquè, nolens partem dare cuique.

Malo nodo malus cuneus.

Asperior sanat grauiores potio morbos.

Nauta nautæ.

Dulcia pro dulci, pro turpi turpia reddi
Verba solent: odium lingua fidemque parit.

Item:

Durior immanem succendit sermo furorem.

Item:

Est mirum bellum, quòd asellus culpat asellum:
Pondera saccorum nam portat quilibet horum.

Par præmium labori.

Pro cupreis cupreas nummis lege clerice missas.

Item:

Si modicum valet æs, missæ sunt pauca valentes.

Sæuis inter se conuenit vrsis.

Quando lupum lupula vorat, esurit vndique sylua.

Item:

Quòd lupus est lupulum, nunquam prius est mihi visum.

Item:

Sunt bene concordes iterum, Pilatus, Herodes.

Simile simili gaudet.

Cœtus iniquorum gaudet super acta malorum.

Item:

Consonus esto lupis, cum quibus esse cupis.

Item:

Dum similis simili sociatur, pax datur illi.

Item:

Eligat æqualem prudens sibi quisque sodalem.

Item:

Gaudens gaudenti stultus placet insipienti.

Item:

Ni mihi sis vt ego, non eris alter ego.

Item:

Prudens prudenti, stultus placet insipienti,

Ridens

Ridens ridenti, flens flenti, pauper egenti.

Item:

Quale forum fuerit, vectigal tale requirit.

Item:

Sæpius est hospes talis, qualis suus hospes.

Item:

Semper adest similis simili, licet vndique vilis.

Item:

Se quærunt & amant similes, simul vndique clamant.

Item:

Sic fuit, est, & erit: similis similem sibi quærit.

Vulpinari cum vulpe.

Difficile est vulpi, sociam decipere vulpem.

Item:

Fur malè furatur, si fur domui dominatur.

Item:

Hoc est difficile, vulpem comprendere vulpe.

Item:

In domibus furum furari sit tibi durum.

Item:

Res miranda, noua picæ fur abstulit oua.

SIMPLICITAS.

Estote prudentes veluti serpentes, & simplices sicuti columbæ.

Est bona simplicitas, est mala simplicitas.

Simplicibus facilè imponitur.

Est facilis falli mens falli nescia, falli
Simplicitas facili credulitate solet.

Item:

Fallitur ex facili, qui caret arte doli.

SIMVLATIO, DISSIMVLATIO.

Ficta citò recidunt in naturam suam.

Empta fides, radice carens, est nescia stare:

Sed perſtat verum, rumor & ipſe cadit.

Melle litus gladius.

Mel portas ore: ſed fel latitat tibi corde.

Item:

Pelle ſub agnina latitat mens ſæpe lupina.

Item:

Simplex apparet, ſimplicitate caret.

Item:

Simplicitas extrà eſt, reſidet ſub pectore vulpes.

Non omnes qui habent citharam, ſunt citharœdi.

Auri natura non ſunt ſplendentia plura.

Item:

Fac tibi deuites ſub falſo nomine mites,
Nec credas vndam placidam non eſſe profundam.

Item:

Flos in pictura non eſt niſi ſola figura.

Item:

Naſo ſtertentes interdum ſunt vigilantes.

Item:

Non cocus ex cultro longo, nec virgo probatur
Dependente coma, non clericus ampla corona.

Item:

Non eſt in ſpeculo res quę ſpeculatur in illo.

Item:

Non infirmatur, quiſquis væ væ tibi fatur.

Item;

Non omnes diſcunt, qui ſcholas vndique quærunt:
Sed plures veniunt, vt videantur ibi.

Item:

Non omnes ſancti, qui calcant limina templi.

Item:

Non orat ſemper ſtans intra templa frequenter:
Sed quoque laſciuas interdum quærit amicas.

Item:

Item:

Non teneas aurum totum quod ſplendet vt aurum,
Nec pulchrum pomum quodlibet eſſe bonum.

Item:

Omne quod eſt rubeum, nomen non impetrat auri:
Omne quod eſt nitidum, non imitatur ebur.

Item:

Quiſque coronatus non presbyter eſt vocitatus.

Qui neſcit diſſimulare, neſcit imperare.

Neſcit regnare, qui neſcit diſſimulare.

SOLVTIO.

Dum malè computo, ſicque recedo, tunc bene ſoluo.
Solue libens vina, vel non dic, Vina propina.

SOMNIVM.

Somnia diuturnas animi cogitationes quandoque referunt.

Ad tribulos aſinus, ſemper ſua ſomnia vertit.

Item:

Somnia de ſiliquis ſus cernit, quando quieſcit.

Somnia, falſa veris miſcent.

Deludunt multos nunc ſomnia, quod vetus eſt mos.

Item:

Interdum veram prætendunt ſomnia cauſam.

Item:

Somnia ne cures, nam fallunt plurima plures.

SOMNVS.

Somnus modum non excedat.

Eſt ſanum planè, de lecto ſurgere manè.

Item:

Longa quies ſomni, vitio fit fomes in omni.

Item:

Sanat, viuificat, ditat quoque ſurgere manè:

SPES.

Dominus adiutor & protector eſt ſperantium in ſe.

Cum paſcat coruos Deus,& non deſeret orbos.

Item:

In Domino dirum mortificabo virum.

Item:

In ſolo ſperare Deo,tutiſſima res eſt:
Spem fidam nunquam non iubet eſſe ratam.

Item:

Spes confiſa Deo,nunquam confuſa recedet:
Magnanimo interea pectore damna feram.

Dum ſpiro,ſpero.

Impoſitis galeis tractantur fœdera pacis.

Item:

Manè ſub aurora res vertitur ad meliora,
Lumine participat,qui modò cæcus erat.

Item:

Multum delirat,non ſperans dum modò ſpirat.

Item:

Rebus in aduerſis melius ſperare ſuperſis.

Spes precio emenda non eſt.

Plus valet in manibus paſſer,quàm ſub dubio grus.

Spes ſeruat afflictos,ſed & multos decipit.

Cum ſpes fruſtratur,non ſpes,ſed pœna vocatur.

Item:

Eſt ſpes in dubijs ſemper comes optima rebus.

Item:

Qui furnum ſuperet hiando,diu puer hiſcet.

Item:

Spes reficit dominum,fallit & ipſa ſuum.

Item:

Spes ſeruare ſolet,ſublata ſorte ſecunda,
Spe ſola ſolor,ſpes ſupereſſe ſinit.

STVLTITIA.

Ob res portandas aſini vocitantur ad aulas.

Dulce

Dulce eſt, deſipere in loco.

Eſſe loco ſtultum, eſt ſæpius vtile multum.

Inſipientia eſt, quæ abundat in malo.

Linguam cum manibus neſcit compeſcere ſtultus.

Item:

Fac mala, dic multum, ſi te vis reddere ſtultum.

In ore fatuorum cor illorum.

Inſipiens fatur ſubitò, quicquid meditatur.

Item:

Si ſecretarum ſeriem vis noſcere rerum,
Ebrius, inſipiens, pueri, dicunt tibi verum.

Item:

Stultus nil celat, quod habet ſub corde reuelat.

Stultus neſcit vti fælicitate.

Cuius mens ſtulta, pro paucis vult dare multa.

Item:

Stultus habens plura, vorat hæc viuens ſine cura.

Stulto homine nihil intractabilius.

Argue conſultum, te diliget: argue ſtultum,
Auertet vultum, nec te dimittet inultum.

Item:

Cum fatuis, chari pueri, nolite iocari.

Item:

Cum forti fatuo certatim ludere nolo.

Item:

Mori morantur, quocunque ſub axe morantur.

Item:

Offendit multum, qui corrigit ad bona ſtultum.

Item:

Quo plus ſuperſtat fatuus, eo ſtultior extat.

Item:

Vnus blax multos facit per ſecula ſtultos.

Stulti facilè lætantur et triſtantur.

Lætatur

Lætatur ſtultus, dum ſermo datur ſibi cultus.

Item:

Lætificat ſtultum diues promiſſio multum.

Item:

Stultus quando videt, quòd pulchra puellula ridet,
Mox fatuus credit, ſe quòd amare velit.

Item:

Stultus ridere ſolet, & pro gramine flere.

Stulti improuidi ſunt.

Inſipiens curam malè geſtat corde futuram.

Item:

Stultus les ſua mi calcaria viſcitur obli.

Stulti magis ex ſermone, quàm aſpectu cognoſcuntur.

Aeſtimo quòd multi ſunt irraſi, quaſi ſtulti.

Item:

Ex verbis fatuos, ex aure tenemus aſellos.

Item:

Irraſos multos inuenimus vndique ſtultos.

Item:

Multi ſunt aſini nunquam ſaccis onerati.

Item:

Sunt aſini multi, ſolùm bino pede fulti.

TACITVRNITAS.

Non ſemper ſilendum. vide Sermo.

Qui tacet vt mutus, rarò fit munere tutus.

Qui tacet, annuere videtur.

Non contradicens dicitur eſſe ſequens.

Silentij tutiſſimum præmium.

Nil melius verè, quàm cum ratione tacere.

Item:

Sæpe carent multa reſponſis verbula ſtulta.

Item:

Vt mala vitentur, aliquando verba tacentur.

Tacere

Tacere qui neſcit, neſcit loqui.

Perdo ſilere bonum, dum loquor ipſe malum.

Item:

Qui modicum fatur, ſapiens hic eſſe probatur.

TARDITAS.

Sat citò, ſi ſat bene.

Eſt multum factum, ſi ſit bene quodque peractum.

Tardè venientes, malè ſedentes.

Pòſt teneat ſedem, qui poſt me conſtruit ędem.

Item:

Qui tardus fuerit, & fercula ſumere quærit,
Aut malè prandebit, aut ſedis honore carebit.

Item:

Sæpe domum propriam vir reperit vndique clauſam.

TEMPERANTIA. Vide Ebrietas.

Nos qui ſumus Dei, ſobrij ſimus.

Non vt edas, viuas: ſed edas, vt viuere poſſis.

Item:

Vísne coronari, vis delitijs ſaturari?
Iſtud tibi præſto dictum breue: Sobrius eſto.

Temperantia ſanitatem tuetur.

Cui charus venter, cibat hunc tractatq́; decenter.

Item:

Eſſe cupis ſanus? ſit tibi parca manus.

Item:

Gulæ pone metas, vt ſit tibi longior ætas.

Item:

Non tibi ſit venter dominus, ſed viue decenter:
Vt medicus fatur, parcus de morte leuatur.

Item:

Parcito ſæpe cibis, & ſic annoſior ibis.

Item:

Parcus veſcendo, parciſſimus eſto bibendo.

Item:

Item:

Pauca voluptati debentur, plura saluti.

Item:

Sanior esse potes, si cum moderamine potes.

Item:

Si vitare velis morbos, & viuere sanus,
Non bibe non sitiens, & non comedas satiatus.

Item:

Sume cibum modicè modico natura fouetur:
Crapula vitetur, ne corpus mensque grauetur.

Item:

Vix erit intercus tibi, si scis mandere parcus.

TEMPVS.

Accommoda te tempori.

Et toga sit talis, si ventus sit borealis.

Item:

Simonis Iudæ non debes currere nudè.

Item:

Tunc bonus est ignis, cum pendent stiria tignis.

Fugit irreparabile tempus.

Bis duo notaui, quę non possunt reuocari:
Virginitas, tempus, dictum verbumq;, iuuentus.

Item:

Damna fleo rerum, sed plus fleo damna dierum:
Quisque potest rebus succurrere, nemo diebus.

Item:

Ludis & indulges genio: sed labitur ętas:
Labitur, & nunquam, quę fuit, illa redit.

Item:

Non stat per menses septem Maius redolentes.

Item:

Quàm breuis est hora, quæ labat absque mora!

Item:

Tempora

Tempora transibunt,& gaudia vana peribunt.

Item:

Transit vt vnda fluens,tempus & hora ruens.

Omnia fert tempus.

Cum sunt matura,breuiter pyra sunt ruitura.

Item:

Cuncta trahit secum vertitque volubile tempus,
Nec patitur certa currere quęque via.

Item:

Incipe spe,melius dedit,& dabit omnia tempus.

Item:

Ipsa etiam veniens consumit saxa vetustas,
Et nullum est quod non tempore cadat opus.

Item:

Mulcet longa dies sęuum indomitumq; leonem.

Item:

Non sibi,sed rebus,peritura tempora currunt,
Quę vel erant,vel erunt,vel sunt,vel origine surgunt,
Crescunt,aut pereunt,semper aguntur,agunt.

Item:

Tempore miteſcunt,posita feritate,leones:
Tempore leniri tygris & vrsa solet.

Item:

Tempore sanatur,quod ratione nequit.

Temporum notatio.

Clara dies Pauli,bona tempora denotat anni.
Si fuerint nebulæ,pereunt animalia quæq;:
Si fuerint venti,nascuntur prælia genti:
Si nix aut pluuia,designat tempora cara.
Dat Clemens hyemem,dat Petrus ver cathedratus,
Aestuat Vrbanus,autumnat Bartholomæus.

Item:

Ver Petro detur: æstas exinde sequetur,

Hanc

Hanc dabit Vrbanus: autumnum Symphorianus:
Festum Clementis, caput hyemis est venientis.
Longè clarescit, quòd hyems algore rigescit.
Luna crescente, tu carpere poma memento:
Nam dum decrescit si carpseris, inde putrescit.
Pocula Ianus amat, sed Febrius Algeo clamat,
Martius arua fodit, sed Aprilis florida prodit,
Flos & fons nemorum sunt Maio fomes amorum,
Dat Iunius fœna, Iulio resecatur auena,
Augustus spicas, September colligit vuas,
Seminat October, spoliat virgulta Nouember,
Quærit habere cibum, porcum mactando December.
Si pluit in festo processus Martiniani,
Quinquaginta solet continuare dies.

TERRA.

Terra mater est omnium.

Altiuolans volucris, tamen escam querit in imis.

TESTIMONIVM.

Non loquêris contra proximum tuum falsum testimonium.

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama,
Et fortuna, fides, in testibus ista require.

Item:

Inueniet falsos testes, qui quæritat illos.

TIMOR.

Prona est timori semper in peius fides.

Pessimus in dubia sorte propheta timor.

Quantum quisq; timet, tantum fugit.

Sic adstat socio, sicut lepus ipse molosso.

Item:

Si timor in mente, currit vetus ipse repentè.

Res est imperiosa, timor.

Quatuor ista, timor q;, odium, dilectio, census,

Sæpe

Sæpe ſolent boni rectos peruertere ſenſus.

Timidi nunquam ſtatuêre trophæum.

Nemo ſe mutat, qui ſe mutari deſperat.

Item:

Non mare tranſiſſet, pauidus ſi nauta fuiſſet.

Item:

Non venit ad ſyluam, qui cuncta rubeta veretur.

Item:

Ramum quemq́; timens, malus eſt venator & amens.

Vbi timor, ibi pudor.

Debet adeſſe timor, vel perit omnis honor.

Item:

Quando puer creſcit, & non metuendo paueſcit,
Tunc ſibi decreſcit honor omnis, quando ſeneſcit.

VALETVDO.

Si non ægrotat, bene mingit qui bene potat.

VENATIO.

Dum canibus ceruus capitur, philomelaq́; niſo,
Dum volat accipiter, quaſi tunc ſumus in paradiſo.

VENVS. Vide Amor, & Meretrix.

Curis arctatur, ſi quis Veneri ſociatur.

VERITAS.

Loquimini veritatem vnuſquiſq; cum proximo ſuo,

Verbum laudatur, ſi factum tale ſequatur.

Veritas odium parit.

Diſplicet omni hero, qui vult intendere vero.

Item:

Hic offendit herum, qui vult nimis edere verum.

Item:

Oſtia clauſa ſera mihi ſunt, quia profero vera.

VESTITVS ET Ornatus.

Veſtes fœmineæ bene nocte tegunt, quia longæ.

Simia est simia, etiamsi aurea gestet insignia.

Cinge caput lauro, tege gemmis corpus & auro,
Si fueris pridem, remanebis asinus idem.

Item:

Est in persona pudor insipiente corona.

Vestis virum facit.

Hunc homines decorant, quem vestimenta decorant.

Item:

In vili veste nemo tractatur honestè.

Item:

Si careas veste, nec sis vestitus honestè,
Nullius es laudis, quamuis sapis omne quod audis.

Item:

Si te non amicis, n.. ..uam placebis amicis.

Item:

Vestes, non homines, omnis honorat homo.

Item:

Vir bene vestitus, in millibus esse peritus
Creditur, in mille quamuis idiota sit ille.

Veste decenti tegatur corpus.

In curta tunica, saltat nuiles quasi pica.

Item:

Inuidiam nimio cultu vitare memento.

Item:

Non cures iuuenis multum, qua veste tegaris:
In vestimentis non est sapientia mentis.

Item:

Qui nimium cultus amat, fit pauper adultus.

VEXATIO.

Est misero peius derisio, quàm dolor eius.

VICINITAS.

Proximus ecclesiæ semper vult vltimus esse.
Qui se non noscat, vicini iurgia poscat.

Melior

Melior est vicinus iuxtà, quàm frater procul.

Non homines tribules, quos tu scis esse tribules,

Item:

Sit bene, sitúe malè, cum vicinis teneas te.

VIRTVS.

Deus operatur in vobis virtutes.

Virtutum munus præstare potest Deus vnus.

Inuia virtuti nulla est via.

Ire bonus sanguis quò nescit, repit vt anguis.

Virtus auro nobilior est.

Collige thesaurum, qûi gemmas vincit & aurum:
Nempe bonos mores, thesauros interiores,
Tollere quos fures nequeunt nec rodere mures.

Item:

Gazas congestas præcellit mentis honestas.

Item:

Hic bene se ditat, qui semper noxia vitat.

Item:

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

Virtus fuga est vitij.

Est virtus verè, semper malefacta cauere.

Virtus gloriam parit.

Dedecus est natis, claros habuisse parentes,
Ni studeant illis moribus esse pares.

Item:

Disce bonos mores, sic te comitantur honores.

Item:

Filius ancillæ moratus plus valet ille,
Quàm regis natus, qui non est morigeratus.

Item:

Illustrem gentem satis hic habet atque parentem,
Qui virute suam nobilitat patriam.

Item:

Simia est simia, etiamsi aurea gestet insignia.

Cinge caput lauro, tege gemmis corpus & auro,
Si fueris pridem, remanebis asinus idem.

Item:

Est in persona pudor insipiente corona.

Vestis virum facit.

Hunc homines decorant, quem vestimenta decorant.

Item:

In vili veste nemo tractatur honestè.

Item:

Si careas veste, nec sis vestitus honestè,
Nullius es laudis, quamuis sapis omne quod audis.

Item:

Si te non amicis, nunquam placebis amicis.

Item:

Vestes, non homines, omnis honorat homo.

Item:

Vir bene vestitus, in millibus esse peritus
Creditur, in mille quamuis idiota sit ille.

Veste decenti tegatur corpus.

In curta tunica, saltat miles quasi pica.

Item:

Inuidiam nimio cultu vitare memento.

Item:

Non cures iuuenis multum, qua veste tegaris:
In vestimentis non est sapientia mentis.

Item:

Qui nimium cultus amat, fit pauper adultus.

VEXATIO.

Est misero peius derisio, quàm dolor eius.

VICINITAS.

Proximus ecclesiæ semper vult vltimus esse.
Qui se non noscat, vicini iurgia poscat.

Melior

Melior est vicinus iuxtà, quàm frater procul.

Non homines tribules, quos tu scis esse tribules.

Item:

Sit bene, sitúe malè, cum vicinis teneas te.

VIRTVS.

Deus operatur in vobis virtutes.

Virtutum munus præstare potest Deus vnus.

Inuia virtuti nulla est via.

Ire bonus sanguis quò nescit, repit vt anguis.

Virtus auro nobilior est.

Collige thesaurum, qûi gemmas vincit & aurum:
Nempe bonos mores, thesauros interiores,
Tollere quos fures nequeunt nec rodere mures.

Item:

Gazas congestas præcellit mentis honestas.

Item:

Hic bene se ditat, qui semper noxia vitat.

Item:

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

Virtus fuga est vitij.

Est virtus verè, semper malefacta cauere.

Virtus gloriam parit.

Dedecus est natis, claros habuisse parentes,
Ni studeant illis moribus esse pares.

Item:

Disce bonos mores, sic te comitantur honores.

Item:

Filius ancillæ moratus plus valet ille,
Quàm regis natus, qui non est morigeratus.

Item:

Illustrem gentem satis hic habet atque parentem,
Qui virute suam nobilitat patriam.

Item:

Malle pater tibi sit Thersites, dummodò tu sis
Aeacidæ similis, Vulcaniaq; arma capessas,
Quàm te Thersitę similem producat Achilles.

Item:

Miremur potius, quos munera mentis adornant,
Quàm qui corporeis enituére bonis.

Item:

Nobilitas morum plus ornat, quàm genitorum.

Item:

Nobiliter viuens & agens, hęc nobilis est gens.

Item:

Non pater aut mater puero dant nobilitatem,
Moribus & vita nobilitatur homo.

Item:

Scire bonos mores, dat diuitias & honores:
Donabit scire miseros cum regibus ire.

Item:

Virtus nobilitat hominem: virtute remota,
Migrat in exilium nobilitatis honor.

Virtus omnia in se habet bona.

Dilige virtutem, si vis retinere salutem.

Item:

Fac bene, dic parum, si te vis reddere charum.

Item:

Nulla valet vita, nisi sit virtute polita.

Item:

Vir bonus est pluris, quàm tota scientia iuris.

Item:

Vir sine virtute, semper manet absque salute.

Virtus post nummos.

Ad lucrum mores multi sunt, non ad honores.

VITA.

Vita æterna, vide Iudicium extremum.

Vita

Vita breuis ac misera. vide Homo.

Est hæc vita breuis, lubrica, pœna, dolor.

Item:

Est hæc vita breuis, transit vt aura leuis.

Item:

Est tua vita breuis, modò viuis, cras morieris.

Item:

Fallitur insipiens vitæ præsentis amore:
Sed sapiens bene scit, quantum sit plena dolore.

Item:

Heu patimur mulctas pro vili corpore multas.

Item:

Itur quò, scitur: nescitur quando reditur.

Item:

Non potest sine væ nunc viuere filius Euæ.

Item:

Omnis in hoc mundo fragilis stat sicut arundo.

Item:

Omnibus in terris dolor est, regionibus, aulis,
Vrbibus, in cunctis cura laborq; locis.

Item:

Quid prodest homini, si viuat secula centum?
Cum moritur, vitam transisse putat quasi ventum.

Item:

Vita breuis, velut vmbra leuis, sic annihilatur,
Sic vadit, subitoque cadit, dum stare putatur.

Item:

Vita quid est hominis, nisi res vallata ruinis?

Item:

Vita quid est? labor est, & habendi vana cupido,
Tristis ad extremum sollicitudo diem.

Vita magis in pretio est quàm quæq; temporalia bona.

Vt vitam redimas, vestes ac omnia vendas.

VNVS.

Vir vnus, nullus vir.

Nusquam denarius auditur clangere solus.

Item.

Omni fine soli dominantur ibi duo soli.

Item:

Sermo solius est quasi dimidius.

Item:

Solus quando datur, tunc nullus homo reputatur.

Item:

Vnus homo veram nunquam facit esse choream.

Vnicus oculus charissimus.

Solus tergendus oculus fit & aspiciendus.

VOLVNTAS.

Deus operatur & velle & perficere.

Non est velle bonum mihi vel tibi perpetuatum.

Volenti facile est imperare.

Quando libens graditur, crine vir attrahitur.

Volenti nihil est graue.

Hoc portat leuiter, quod portat quisque libenter.

Volentem bouem ducito.

Bos ad aquam ductus, non vult potare coactus.

Item:

Inuitis canibus nil venator capit vllus.

Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, & plenè laudare memento.

Item:

Hospitis in mensa vultum, non fercula pensa.

Item:

Pauperis in mensa vires, non fercula pensa.

VOLVPTAS.

Delitijs ad astra non itur.

Aſper erit victus, aſper labor, aſper amictus,
Aſpera cuncta tibi, ſi vis ſuper æthera ſcribi.

Item:

Mentes corruptas excæcat blanda voluptas.

Item:

Sperne voluptatem, pulchram cole ſobrietatem:
Hæc quos proſtrauit, virtutibus euacuauit:
Hęc quos ſubiecit, pecudes ſine robore fecit:
Hæc regit & munit, ſuperis coniungit & vnit.

Item:

Spiritus inde perit, dum corpus dulcia quærit.

VSVS.

Vſus facit artem.

Artem diſcamus, vſum verò teneamus.

Item:

Doctrinæ pater eſt vſus: doctrina ſcholaris
Interciſa perit, continuata viget.

VVLGVS.

Vulgo inſtabili ſatisfacere nemo poteſt.

Prauo ſeruit hero, qui vulgo ſeruit iniquo.

CONCLVSIO.

O homo deuita peccatum, totq; pericla:
Nam ſi cęcus eris, nulloq; dolore moueris,
Atq; Deum ſpernes, animam cum corpore perdes:
Et niſi parebis, cœleſti ſede carebis.

Prouerb. 20.

Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicunque his delectatur, non erit ſapiens.

Prouerb. 31.

Noli regibus ô Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum ſecretum eſt, vbi regnat ebrietas. Ne fortè bibant, & obliuiſcantur iudiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis.

Esaiæ 5.

Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usq; ad vesperam, vt vino æstuetis.

Ibidem:

Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.

Esaię 28.

Verùm hi quoq; præ vino nescierunt, & præ ebrietate errauerunt. Sacerdos & propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino, errauerunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignorauerunt iudicium. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordium q̃, ita vt non esset vltrà locus, &c.

Oseæ 4.

Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor.

Habacuc 2.

Væ qui potum dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius. Repletus est ignominia pro gloria. Bibe tu quoq;, & consopire. Circundabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ super gloriam tuam, &c.

Ecclesiasticus 31.

Quàm sufficiens est homini erudito vinũ exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem. Vigilia & cholera & tortura viro infrunito, somnus sanitatis in homine parco, &c.

Ibidem.

Diligentes in vino noli prouocare, multos enim exterminauit vinum. &c.

Ibidem.

Vinum in iocunditatem creatum est, & non in ebrietatẽ ab initio. Exultatio animæ & corporis vinum moderatè potatũ. Sanitas est animæ & corporis, sobriè potus. Vinum multũ potatum irritationem, & irã, & ruinas multas facit, &c.

Ecclesiasticus 37.

Propter

Propter crapulã multi abierunt: qui autem abstinens est, adÿciet vitam. Mat. 17.

Hoc genus non eÿcitur, nisi per orationem & ieiunium. Luc. 21.

Attendite vobis, ne fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Rom. 13.

Abÿciamus opera tenebrarũ, & induamur arma lucis, sicut in die honestè ambulemus: nõ in comessationib. & ebrietatib. 1. Corin. 5.

Si is qui frater nominatur, ebriosus est, cũ huiusmodi nec cibum sumite. Gal. 5.

Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniã qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Ephes. 5.

Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. 1. Thess. 5.

Non sumus noctis neq; tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut & cæteri: sed vigilemus & sobrÿ simus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrÿ sunt, nocte ebrÿ sunt. Nos autem qui diei sumus, sobrÿ simus. Ad Tit. 2.

Loquere quæ decent sanam doctrinam, vt senes sobrÿ sint. 1. Pet. 4.

Sat est nobis, quòd anteacto vitæ tempore voluntatem gentium patrauerimus, cum versaremur in lasciuÿs, concupiscentÿs, vinolentÿs, comessationibus, compotationibus, &c. Sitis igitur sobrÿ & vigilantes ad orandum. 1. Pet. 5.

Sobrÿ estote, vigilate: quoniam aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret.

IN MENDACES OBTRECTATORES.

In detractores malè qui furantur honores,

Esaiæ 5.

Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usq; ad vesperam, vt vino æstuetis.

Ibidem:

Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.

Esaię 28.

Verùm hi quoq; præ vino nescierunt, & præ ebrietate errauerunt. Sacerdos & propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino, errauerunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignorauerunt iudicium. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordium q̃, ita vt non esset vltrà locus, &c.

Oseæ 4.

Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor.

Habacuc 2.

Væ qui potum dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius. Repletus est ignominia pro gloria. Bibe tu quoq;, & consopire. Circundabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ super gloriam tuam, &c.

Ecclesiasticus 31.

Quàm sufficiens est homini erudito vinũ exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem. Vigilia & cholera & tortura viro infrunito, somnus sanitatis in homine parco, &c.

Ibidem.

Diligentes in vino noli prouocare, multos enim exterminauit vinum. &c.

Ibidem.

Vinum in iocunditatem creatum est, & non in ebrietatẽ ab initio. Exultatio animæ & corporis vinum moderatè potatũ. Sanitas est animæ & corporis, sobriè potus. Vinum multũ potatum irritationem, & irã, & ruinas multas facit, &c.

Ecclesiasticus 37.

Propter

Propter crapulã multi abierunt: qui autem abstinens est, adiyciet vitam. Mat. 17.

Hoc genus non eÿcitur, nisi per orationem & ieiunium. Luc. 21.

Attendite vobis, ne fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Rom 13.

Abÿciamus opera tenebrarũ, & induamur arma lucis, sicut in die honestè ambulemus: nõ in comessationib. & ebrietatib. 1. Corin. 5.

Si is qui frater nominatur, ebriosus est, cũ huiusmodi nec cibum sumite. Gal. 5.

Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniã qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Ephes. 5.

Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. 1. Thess. 5.

Non sumus noctis neq; tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut & cæteri: sed vigilemus & sobrÿ simus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrÿ sunt, nocte ebrÿ sunt. Nos autem qui diei sumus, sobrÿ simus. Ad Tit. 2.

Loquere quæ decent sanam doctrinam, vt senes sobrÿ sint. 1. Pet. 4.

Sat est nobis, quòd anteacto vitæ tempore voluntatem gentium patrauerimus, cum versaremur in lasciuÿs, concupiscentiÿs, vinolentiÿs, comessationibus, compotationibus, &c. Sitis igitur sobrÿ & vigilantes ad orandum. 1. Pet. 5.

Sobrÿ estote, vigilate: quoniam aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret.

IN MENDACES OBTRECTATORES.

In detractores malè qui furantur honores,

Atque bonos fictis cupiunt traducere dictis,
Hæc ediscatur, & cantio sæpe canatur,
Laus tibi sit Christe, quoniam liber explicit iste:
Dextræ scriptoris benedic precor omnibus horis.

FINIS.

Londini.

Excudebat Christopherus Barkar.

Laus tua nō, tua fraus
victus nō, ipsa rerū: